

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: ศึกษากรอบระยะเวลาที่
เหมาะสมการ ในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชน

ธรรมภณ อยู่ศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2564

**PROTECTION OF THE RIGHT OF CHILDREN AND YOUTH IN
CRIMINAL CASES: A STUDY OF THE TIME FRAME SUITABLE
FOR JUVENILE CRIMINAL PROCEEDINGS**

THAMMAPON YOOSIRI

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2021

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: ศึกษากรอบระยะเวลาที่เหมาะสม
ในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชน

เสนอโดย นายธรรมภณ อยู่ศิริ

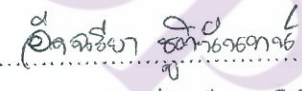
สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปภังกร ศรีสินิต)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื้อสกุล)

วันที่

เดือน

พ.ศ. ๒๕๖๕

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: ศึกษากรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชน
ชื่อผู้เขียน	ธรรมภณ อยู่ศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาบทบัญญัติในเรื่องของกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชน เนื่องจากระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามหลักสากลที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมพนักงานสอบสวนทำสำนวนและส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาภายใน 30 วัน ถ้าหากส่งสำนวนไม่ทันสามารถยื่นคำร้องขอผิดฟ้องออกไปได้อีกซึ่งจำนวนครั้งในการผิดฟ้องและระยะเวลาในการผิดฟ้องแต่ละคดีนั้นขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 วรรคสองและวรรคสาม ซึ่งถ้าหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชนก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกิน 5 ปีขึ้นไปก็ต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 90 วัน โดยระยะเวลาดังกล่าวนั้นใช้กับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และในการผิดฟ้องแต่ละครั้งนั้นเด็กและเยาวชนจะต้องไปศาลทำให้เด็กและเยาวชนอาจถูกติดตามไปจากคนทั่วไปว่าเป็นอาชญากรและทำให้เด็กและเยาวชนเสียเวลา ขาดการเรียน และถูกคนอื่นมองว่าเป็นอาชญากรตามทฤษฎีติดตามไปและบิดา มารดา ก็จะต้องเสียงานหรือขาดรายได้ในวันที่ต้องพาตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการผิดฟ้อง

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจเพื่อรอการพิจารณาคดี นั้นควรได้รับการพิจารณาคดีที่

รวดเร็วกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเพราะการที่เด็กถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเป็นระยะเวลาานทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีไม่ทราบความแน่นอนในชะตากรรมของตนเองว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ถึงแม้จะได้รับอิสระไม่ต้องถูกควบคุมในขณะรอพิจารณาคดี แต่ก็ควรได้รับการพิจารณาคดีที่ไม่ล่าช้าเกินสมควร เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติอีกครั้งหนึ่งโดยไม่ต้องเสียเวลาในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป ส่วนการคัดค้านั้นควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ระหว่างพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและเยาวชนดำเนินการแทนการนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการคัดฟ้องเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชนในภายหลัง

Thesis Title	Protection of the rights of children and youth in criminal cases: a study of the time frame Suitable for juvenile criminal proceedings
Author	Thammapon Yoosiri
Thesis Advisor	Associate Professor Achariya Chutinun
Department	Law
Academic Year	2020

ABSTRACT

This thesis aims to study the provision of the time frame for juvenile litigation. As the current timing framework for juvenile prosecution still does not resonate with the objective of protecting the rights of juvenile, as the principle of doing such is to progress the case as fair and quick as possible.

For juveniles who are charged with criminal offences and are brought to justice, either by arresting or appearing in front of legal officials by themselves, legal officials have to submit the petition to prosecutor's office for consideration within the first 30 days. In case that the petition is not submitted on time, it could be filed later. However, this will lead to trial postponement for a certain time period subjected to the penalties of each juvenile set out in Act 78 paragraph 2 and 3. If a juvenile commits a criminal offence with a term of imprisonment of 6 months but not more than 5 years, the trial will be postponed for 60 days. And for juveniles who commit crimes with a penalty of more than 5 years imprisonment, their trials will be postponed up to 90 days. Both trial postponement conditions apply to both temporary released juveniles and juveniles in detention.

Moreover, the Juvenile and Family Court Act and the Juvenile and Family prosecution procedure still have not yet established the jurisdiction for prosecutor to expedite the process of juvenile cases.

Due to such issues, this thesis follows the standard of juvenile justice administration stated in the rights and freedoms of juvenile under the Convention on the Rights of the Child and other international juvenile justice laws and gives suggestions for juvenile justice laws amendment to be more timely.

The work suggested two different timing amendments: for juveniles in detention and for juveniles who are temporarily released. The authority to the prosecutor to expedite the process of juvenile cases, in order to prevent juveniles from being in legal process for an unreasonable length of time is also mentioned. For juveniles who are bailed or are in the custody of a parent or guardian, this work suggested that it should not be mandatory for them to be brought to court in each trial postponement, as it is already efficient that only legal officials and legal advisors to act on this step of legal process on behalf of the juvenile.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องมาจาก ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ท่านได้กรุณา เสียสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษา และเสนอแนะ แนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อย่างละเอียด อันเป็นผลให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ที่กรุณาเสียเวลา อันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และให้คำแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อพร้อม ทั้งตรวจสอบความถูกต้องของรูปเล่มและข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท ที่ได้เสียเวลาอันมีค่ามา เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อ ชี้แนะแหล่งข้อมูลในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่า สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ใน การศึกษาทางวิชากฎหมายหรือใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิ เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขออุทิศคุณงามความดีนี้ให้แก่ บิดา มารดา ซึ่งมีพระคุณหาที่สุด มิได้ ที่ได้สั่งสอนอบรมให้การศึกษาและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา หากวิทยานิพนธ์นี้มี ข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ธรรมภณ อยู่ศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	9
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. หลักการและแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กในการฟ้องร้องคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน.....	11
2.1 วิวัฒนาการหลักกฎหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญาตามหลักสากล.....	11
2.2 แนวคิด ทฤษฎีและหลักการสำคัญของหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก.....	31
2.3 เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน.....	38
2.4 การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย.....	40
2.5 ความเป็นมาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.....	49
2.6 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.....	54
2.7 การสืบเสาะและพินิจเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงาน.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. กรอบระยะเวลาในการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามกฎหมายต่างประเทศ.....	70
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	70
3.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	79
3.3 ประเทศแคนาดา.....	84
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการฟ้องคดีอาญาและกรอบระยะเวลาการพิจารณาคดีอาญาของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ.....	89
4.1 วิเคราะห์ปัญหากรอบระยะเวลาการฟ้องคดีอาญาและการขอคัดฟ้องของกฎหมายประเทศไทย.....	89
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการฟ้องคดีอาญาของกฎหมายไทยและต่างประเทศ	99
4.3 เหตุผลความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดกรอบระยะเวลาในการฟ้องและขอคัดฟ้องคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนต้องหว่ากระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย.....	108
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	110
5.1 บทสรุป.....	110
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	114
บรรณานุกรม.....	117
ประวัติผู้เขียน.....	122

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางเกณฑ์อายุสูงสุดของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดของแต่ละมลรัฐในสหรัฐอเมริกา.....	74
3.2 ตารางกำหนดเวลาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานที่แนะนำโดยองค์การวิชาชีพของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	78
4.1 ตารางเปรียบเทียบอัตราโทษและจำนวนวันที่ศาลขยายระยะเวลาผิดฟ้องระหว่างเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดอาญา.....	92
4.2 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2561-2562.....	96
4.3 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาตัดสินในปึงบประมาณ 2562 จำแนกตามคำพิพากษา / คำสั่งศาล.....	97
4.4 จำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนิน โดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ปึงบประมาณ 2562 จำแนกตามอายุ.....	98
4.5 กำหนดเวลาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานที่แนะนำโดยองค์การวิชาชีพของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	101

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันคือความรุนแรงที่เกิดจากการทารุณกรรมเด็กกว่าจะเป็น การกระทำทารุณกรรมต่อร่างกาย จิตใจ การละเลยทอดทิ้ง ปัญหาครอบครัวแตกแยกล้วนมีผลกระทบต่อชีวิตและจิตใจและอารมณ์ของเด็กและเยาวชน จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อความรุนแรงโดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เพราะเด็กและเยาวชนที่เติบโตจากครอบครัวที่มีความรุนแรงย่อมมีจิตใจที่หยابกระด้าง ก้าวร้าว รุนแรงหรือมีอารมณ์แปรปรวนขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจ อีกทั้งเด็กและเยาวชนมีจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ ยังอ่อนต่อสติปัญญาและความรู้สึกผิดชอบจึงอาจเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่ายหรือบางคนมีโรคทางพันธุกรรม จิตใจไม่สมบูรณ์ประกอบทำให้ขาดสติและขาดการควบคุมตนเอง และอาจจะต้องเจอกับความรุนแรงภายนอกไม่ว่าจะเป็นกลุ่มมิจฉาชีพ โดยเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องเอาชีวิตรอดด้วยการเข้ากลุ่มมิจฉาชีพและทำพฤติกรรมต่อต้านสังคมจึงเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำ ความผิดและในที่สุดก็กระทำความผิดกฎหมาย¹

เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป คือ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่น่าสงสารที่ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชน มุ่งหวังที่จะให้การอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน นั้นเป็นเรื่องที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมทั่วไปโดยไม่ได้มุ่งที่การลงโทษแม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน จึงมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน²

¹ อัจฉริยา ชูตินันท์, กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552).

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564), น.695.

เมื่อเกิดการกระทำผิดขึ้นและไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขจากรัฐก็อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติกี่เสื่อมทรามมากยิ่งขึ้น และอาจกลายเป็นอาชญากรที่ชั่วช้าทารุณได้ง่าย ซึ่งเป็นภัยต่อประชาชนทั่วไปและกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ในสมัยโบราณ³ เด็กและเยาวชนกระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐและถูกตรวจสอบโดยกระบวนการทางอาญาจนเกิดเป็นแนวคิดรัฐเป็นบิดาของเด็กทุกคนภายในรัฐซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของศาลคดีเด็กและเกิดเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก โดยมีเจตนารมณ์ในการพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นคุณแก่เด็กและเยาวชนด้วยวิธีการบำบัดฟื้นฟู แต่กระบวนการปฏิบัติต่อเด็กยังไม่คำนึงถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร จึงเริ่มมีการเรียกร้องให้คำนึงถึงสิทธิของเด็กให้มากขึ้นและได้นักกฎหมายกรุงปักกิ่ง ค.ศ.1985⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989⁵ และกฎว่าด้วยการคุ้มครองเด็กซึ่งถูกลิตรอนเสรีภาพ ค.ศ.1990 ซึ่งวางหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

อย่างไรก็ตามนานาประเทศได้วิจัยและหาทางแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น และส่วนมากก็เห็นไปในทางเดียวกันว่าวิธีการของศาลคดีเด็กและเยาวชนตรงเป้าหมายและเหมาะสมที่สุด รัฐบาลไทยจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นและเปิดดำเนินการเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495

การจัดตั้งศาลเด็กในประเทศไทยเริ่มในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยแรก โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ส่งหลวงจักรปาณีศรีศิริวิสุทธิไปดูงานในศาลเด็ก ต่อมาหลังจากจบสงครามมหาเอเชียบูรพา นายเลียง ไชยกาลเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงส่งผู้พิพากษาไปดูการศาลเด็กในต่างประเทศและเสนอรัฐมนตรีให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสำหรับดำเนินการจัดตั้งศาลเด็กและการอบรมสงเคราะห์เด็ก โดยเหตุที่ต้องมีศาลเด็กในประเทศไทยนั้นเกิดจากความคิดที่ว่าเด็กยังมีร่างกายและจิตใจต่างกับผู้ใหญ่ การที่เด็กกระทำความผิดอาญานั้นอาจเป็นเพราะตัวของเด็กและเยาวชนเองเช่น จิตใจยังอ่อนแอหรืออาจเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมในบริเวณโดยรอบที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่นั้นไม่ดี ภาครัฐจึงควรพิจารณาเด็กและเยาวชนเป็นคน ๆ ไป

³ วัชริน บึงเจกวิญญูสกุล, “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัวเพื่อตอบสนองการคุ้มครองเด็กเยาวชนและครอบครัว,” (รายงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การยูนิเซฟประจำประเทศไทย, 2544), น.101.

⁴ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice 1985 (The Beijing Rules)

⁵ Convention on the Rights of the Child 1989.

ว่าควรจะลงโทษหรือใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจึงจะเหมาะสมและทำให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดีได้ และไม่กลับไปทำความผิดซ้ำอีก

เมื่อเด็กจะต้องได้รับโทษถ้าจะให้ศาลธรรมดาที่ชินต่อการพิพากษาคดีของผู้ใหญ่มาพิจารณาคดีเด็กก็อาจจะไม่ได้รับผลเต็มที่ซึ่งถ้าหากใช้ศาลเด็กโดยเฉพาะก็จะทำให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นพิเศษและมีความชัดเจนในการพิพากษาคดีเด็ก โดยเฉพาะเพราะวิธีการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กนั้นต่างจากคดีธรรมดาต้องอาศัยความรู้ในเรื่องเด็กกระทำผิดเพราะการที่เด็กกระทำผิดถือเสมือนเป็นอาการของโรคซึ่งจะต้องพยายามให้รู้ว่าเป็นโรคอะไรและต้องเยียวยาให้หายขาด⁶

จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนโดยในทางอาญามีบทบัญญัติให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนซึ่งควรจะได้รับการศึกษาอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีอีกทั้งยังให้คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและภาวะแห่งจิตซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละคน และการลงโทษก็ต้องให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนตามพฤติการณ์ ส่วนในทางแพ่งมีบทบัญญัติที่คุ้มครองผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียบางประการของผู้เยาว์

เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัติไปได้สักระยะหนึ่งก็พบว่ายังมีความไม่เหมาะสมบางประการกระทรวงยุติธรรมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและโดยมีพระบรมราชโองการให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2506 ทำให้การดำเนินคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนเกิดความรวดเร็ว ตลอดจนให้ความสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ศาลส่งปล่อยให้เป็นอิสระแล้วให้กลับสู่สังคมโดยให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่อาศัยและหางานให้ทำ⁷

ต่อมาในปีพ.ศ. 2534 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับและตราเป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และในปีพ.ศ.2553 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีผลทำให้ศาลคดี

⁶ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานประชานิติจัดพิมพ์, 2495), น.1-6.

⁷ วิชา มหาคุณ, การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัว (เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2546), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, 2542), น.18.

เด็กและเยาวชนและศาลจังหวัดแผนกคดีเด็กและเยาวชนเปลี่ยนฐานะเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวนั้นมีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการให้มีวิธีการพิเศษสำหรับใช้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในทางอาญาและยังมีวิธีการพิเศษที่จะคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ในทางแพ่งโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยในการดำเนินคดีอาญาเด็กนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษเด็กและเยาวชนเท่านั้นแต่ยังมุ่งค้นหาสาเหตุของการกระทำความผิดว่ามีแรงจูงใจมาจากไหนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงลักษณะนิสัยและความประพฤติของเด็กและเยาวชนแต่ละคน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจัดทำขึ้นตามกฎหมายของสหประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยประเทศโปแลนด์เป็นผู้นำเสนอร่างอนุสัญญาเมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยผ่านการพิจารณาของคณะทำงานและได้รับการรับรองจากประเทศต่าง ๆ โดยอนุสัญญานี้คำนึงถึงว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ โดยมีหลักการสำคัญคือ การไม่เลือกปฏิบัติและหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กซึ่งมุ่งคุ้มครอง 4 ด้านคือ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม โดยประเทศไทยนับตั้งแต่ได้ลงนามในภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้ตระหนักถึงสิทธิเด็กและดำเนินการตามพันธะผูกพันต่าง ๆ โดยเน้นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของเด็กและเยาวชน

ในประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กไม่ว่าจะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิขั้นพื้นฐานทั่วไปในฐานะที่เด็กเป็นประชาชนแห่งสิทธิที่ไม่อาจละเมิดได้และการคุ้มครองเด็กในกรณีที่เป็นผู้กระทำความผิดอาญาให้ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่สวัสดิภาพทั่วไปในฐานะที่เด็กคือประชากรซึ่งเป็นกำลังสำคัญและอนาคตของชาติและจะต้องให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นไปตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง⁸

สาเหตุในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่าการกระทำความผิดของเด็กเกิดจากปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การศึกษา ร่างกาย และความประพฤติตนที่ไม่เหมาะสมกับวัยและเป็นวัยที่มีความเปราะบางทางอารมณ์ ความคิด และการใช้

⁸ มาตาลักษณ์ เสริมธากุล, งานวิจัยหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560).

เหตุผลทำให้เสี่ยงต่อการกระทำความผิดได้ง่ายอีกทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง โดยอาจเกิดจากการที่เด็กมีความต้องการยอมรับของคนในกลุ่ม ความบกพร่องทางครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งอาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนเลียนแบบพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดที่ต่างออกไปจากจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และการฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมที่อาจได้รับการลงโทษหากก่อให้เกิดการความเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม⁹ แต่การกระทำความผิดของเด็กนั้นไม่ถือเป็นอาชญากรรมแต่เป็นการกระทำที่เป็น “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” ดังนั้นการลงโทษจึงไม่ใช่วิธีแก้ปัญห แต่การแก้ปัญหที่ถูกต้องคือการเฝ้าระวังรักษาที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีของสังคม นอกจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแล้วยังมีเด็กที่มี “พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด” ที่ยังไม่ได้เข้ากระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ.2549 ได้กำหนดเอาไว้ 4 ข้อ คือ 1.เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เช่น เกรมั่วสุม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น การพนัน สุรา เสพยาเสพติด 2.เด็กที่ประกอบอาชีพที่ชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี 3.เด็กที่คบหากับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมาย 4.เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่จะนำไปในทางเสียหาย ซึ่งเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษเพื่อป้องกันไม่ให้กระทำความผิดในอนาคต¹⁰

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 4 ได้กำหนดอายุของเด็ก ที่จะอยู่ในอำนาจของการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว โดยให้ความหมายของเด็กและเยาวชนดังนี้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาแต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์¹¹ โดยไม่นำเรื่องความร้ายแรงของการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนมาพิจารณาดังนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดมีอายุอยู่ในเกณฑ์เป็นเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 4 ในวันที่กระทำความผิดแม้จะทำความผิดร้ายแรงเพียงใดคดีนั้นก็ยังคงอยู่ในอำนาจพิจารณา

⁹ ภัทรารรรณ รัตนเกษตร, “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา,” วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, ฉบับที่ 2, ปีที่ 3, น.127 (2562).

¹⁰ เพิ่งอ้าง, น.128-129.

¹¹ อัจฉริยา ชูตินันท์, “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ฉบับพิเศษ, ปีที่ 10, น.273-274 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562).

พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ถ้าหากคดีมีความร้ายแรงก็สามารถโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้

เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดแล้วนั้นจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวกำหนดไว้ระหว่างการจับเด็กและการจับเยาวชนซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในมาตรา 66 วรรคแรก โดยมีข้อกำหนดว่าห้ามจับกุมเด็กซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดเว้นแต่จะได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับ หรือคำสั่งศาล ส่วนการจับเยาวชนให้ใช้การจับตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 67 และเมื่อเจ้าพนักงานส่งตัวให้พนักงานสอบสวนแล้วจะต้องดำเนินการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเช่น ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ และรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนและแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่อยู่ในเขตอำนาจทราบเพื่อดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริง และรายงานให้ศาลทราบตามมาตรา 82 ส่วนกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเองจะต้องถามชื่อตัว ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาและเมื่อเห็นว่ามีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาที่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กและเยาวชนไปในคราวเดียวกัน และจะต้องดำเนินการตรวจสอบการจับกุมโดยจะทำในชั้นศาลในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นคดีที่จะต้องพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวและไม่อาจเปรียบเทียบปรับได้โดยพนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อทำการตรวจสอบการจับกุมว่าเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมมาโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวได้กำหนดเวลาในการฟ้องคดีเอาไว้ในมาตรา 78 ซึ่งกำหนดในเรื่องของระยะเวลาในการผิดฟ้องดำเนินคดีโดยเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนจับกุมเด็กหรือเยาวชนมาได้หรือมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน ๆ จะต้องฟ้องผู้ต้องหาให้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดคือ 30 วัน ถ้าหากฟ้องไม่ทันก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องได้โดยมีหลักเกณฑ์คือ

เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดที่มีอัตราโทษกำหนดไว้จำคุกไม่เกิน 6 เดือน กฎหมายกำหนดว่าจะต้องฟ้องให้ทันภายในกำหนด 30 วัน จะไม่สามารถขอผิดฟ้องได้

เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี จะต้องฟ้องให้ทันภายในกำหนด 30 วัน แต่ถ้าหากฟ้องไม่ทันภายในเวลาที่จะต้องยื่นคำร้องขอผิดฟ้องต่อ

ศาลโดยสามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องได้ 2 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 15 วัน ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งหมดคือ 60 วัน

เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอัตราโทษจำคุกเกิน 5 ปี จะต้องส่งฟ้องให้ทันภายใน 30 วัน แต่ถ้าส่งฟ้องไม่ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดจะต้องยื่นคำร้องขอคัดฟ้องต่อศาลโดยสามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องได้ 4 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 15 วัน ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งหมดคือ 90 วัน

เมื่อศึกษาในมาตรา 78 นี้พบว่ามีปัญหาในเรื่องของกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนนั้น มีระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่ยาวนานไม่ว่าจะเป็นกรณีของเด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวหรือเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 นั้น พบว่าผู้ใหญ่มีระยะเวลาในการถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนน้อยกว่าเด็กและเยาวชนแต่อัตราโทษที่กระทำความผิดนั้นสูงกว่าเด็กและเยาวชน ซึ่งไม่เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง โดยระยะเวลาที่จะต้องถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีนั้นจะขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดลงไป ซึ่งถ้าหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชนก็ต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกิน 5 ปีขึ้นไป ก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 90 วัน โดยระยะเวลาในการรอการพิจารณาคดีทั้งสองกรณีนี้จะใช้กับทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและ เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ และเรื่องของการนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อขอคัดฟ้องในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการฟ้องได้ทันตามระยะเวลาในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง ซึ่งการนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการคัดฟ้องนั้นจะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเรียนหรือการถูกสังคมตีตราว่าเป็นอาชญากร

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจเพื่อรอการพิจารณาคดี นั้นควรได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเพราะการที่เด็กถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเป็นระยะเวลานานทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีไม่ทราบความแน่นอนในชะตากรรมของตนเองว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ถึงแม้จะได้รับอิสระไม่ต้องถูกควบคุมในขณะรอพิจารณาคดี แต่ก็ควรได้รับการพิจารณาคดีที่ไม่ล่าช้าเกินสมควร เช่นเดียวกับเด็ก

และเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติอีกครั้งหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป ส่วนการคัดค้านนั้น ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ระหว่างพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและเยาวชน ดำเนินการแทนการนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการคัดฟ้องเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชนในภายหลัง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในการดำเนินคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวที่ได้รับการพิจารณาคดีที่ล่าช้า
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบในเรื่องระยะเวลาการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาหาแนวทางที่จะพัฒนาปรับปรุงกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนเอาไว้และทำให้เด็กและเยาวชนได้ออกจากกระบวนการยุติธรรมได้โดยเร็วไม่ล่าช้าจนเกินไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เด็กและเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะด้วยการจับเพราะเหตุกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือเด็กและเยาวชนมาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนและส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาภายใน 30 วัน ถ้าหากส่งสำนวนไม่ทันสามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องออกไปได้อีกซึ่งจำนวนครั้ง ในการคัดฟ้องและระยะเวลาในการคัดฟ้องแต่ละคดีนั้นขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 วรรคสองและวรรคสาม ซึ่งถ้าหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชน ก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกิน 5 ปีขึ้นไป ก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 90 วัน โดยระยะเวลาในการรอการพิจารณาคดีทั้งสองกรณีนี้จะใช้กับทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและ เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ นอกจากนี้หากพนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงาน

อัยการได้ทันตามกำหนดเวลาในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง จะต้องทำการคัดฟ้องออกไปโดยการคัดฟ้องนั้นจะต้องนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ศาล

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจเพื่อรอการพิจารณาคดี นั้นควรได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเพราะการที่เด็กถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเป็นระยะเวลานานทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีไม่ทราบความแน่นอนในชะตากรรมของตนเองว่าจะเป็นอย่างไรรต่อไป ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ถึงแม้จะได้รับอิสระไม่ต้องถูกควบคุมในขณะที่รอพิจารณาคดี แต่ก็ควรได้รับการพิจารณาคดีที่ไม่ล่าช้าเกินสมควร เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติอีกครั้งหนึ่งโดยไม่ต้องเสียเวลาในกระบวนการยุติธรรมนานเกินไป ส่วนการคัดฟ้องนั้นควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ระหว่างพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและเยาวชน ดำเนินการแทนการนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการคัดฟ้องเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชนในภายหลัง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 ในเรื่องของระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนมาเปรียบเทียบกับระยะเวลาการฟ้องคดีและการคัดฟ้องของผู้ใหญ่ตามกฎหมายวิ.อาญามาเปรียบเทียบโดยเริ่มจากการศึกษาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) และกฎหมายเด็กของประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และฝรั่งเศส

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ใช้การวิจัยเอกสาร โดยศึกษาบทกฎหมายของไทยและของต่างประเทศ ตำรากฎหมาย บทความ วารสาร งานวิจัย รายงานการประชุมทางวิชาการ ระเบียบข้อบังคับ วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่น ๆ โดยสืบค้นจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบจากการที่เด็กและเยาวชนต้องรอการพิจารณาคดีเป็น ระยะเวลาอันยาวนานของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและเด็กและเยาวชนที่ได้รับการ ปล่อยตัว
3. ทำให้ทราบถึงกรอบระยะเวลาและวิธีการในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการ คุ้มครองเด็กและเยาวชนตามหลักสากลเพื่อทำให้เด็กและเยาวชนได้ออกจากกระบวนการยุติธรรม ได้โดยเร็วไม่ล่าช้าจนเกินไป

บทที่ 2

หลักการและแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กในการฟ้องคดีอาญา ในชั้นเจ้าพนักงาน

ในบทนี้จะศึกษาถึงหลักการแนวคิดทฤษฎีและวิวัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานตามหลักสากล ตลอดจนความเป็นมาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องของการฟ้องคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานของเด็กและเยาวชน

พัฒนาการของแนวคิดการปฏิบัติต่อเด็กทำให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการคุ้มครองเด็กซึ่งจะไม่สามารถทำได้หากไม่มีมาตรการบังคับที่เป็นการกำหนดหลักการขั้นตอนและมาตรการในการดำเนินการคุ้มครองอย่างเป็นระบบ โดยมาตรการคุ้มครองเด็กนั้นปรากฏอยู่ในกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะได้อธิบายในลำดับไป

2.1 วิวัฒนาการหลักกฎหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและ เยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักสากล

การศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กตั้งแต่ยุคเริ่มต้นที่เด็กอยู่ในฐานะ “วัตถุแห่งสิทธิ” จนไปสู่ยุครุ่งเรืองของหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งในช่วงเวลาที่เด็กได้รับการยอมรับในฐานะ “ประธานแห่งสิทธิ”

2.1.1 ที่มาของแนวความคิดและพัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามหลักสากล

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน¹ ได้เริ่มจากนักปรัชญาที่ต่อต้านการปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมี โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacque Rousseau) และมองเตสกีเออ (Montesquieu) ซึ่งบุคคลเหล่านี้มี

¹ จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญากฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2554), น.78-79.

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องของ “สิทธิมนุษยชน” ที่ต่างจากแนวคิดดั้งเดิมที่เคยมองว่าสิทธิต่าง ๆ ของกษัตริย์หรือผู้ปกครองมีสถานะสูงกว่าเท่านั้น แต่นักปรัชญาเหล่านี้มองว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสรภาพและมีความเท่าเทียมกัน” ดังนั้นรัฐบาลหรือผู้ปกครองต้องได้รับอำนาจมาจากผู้อยู่ใต้การปกครองและนอกจากนี้บุคคลในสังคมทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพมาแต่กำเนิดซึ่งแนวคิดนี้ ได้พัฒนาเป็นระบอบการปกครองแบบสังคมประชาธิปไตยและยังเป็นการสถาปนาสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก

สิทธิมนุษยชนมีลักษณะอยู่ 3 ประการ

1) ความเป็นสากลและไม่อาจโอนให้กันได้ คือ ทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะที่ไหนในโลกไม่ว่าจะเกิดช่วงเวลาใดย่อมได้รับสิทธินี้ติดตัวมาแต่เกิดโดยรัฐมีหน้าที่จะต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่ว่ารัฐนั้นจะมีระบบทางการเมือง เศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมแบบใดก็ตาม

2) พึ่งพากันและแบ่งแยกไม่ได้ คือ สิทธิมนุษยชนมีลักษณะพึ่งพากัน ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิประเภทหนึ่งย่อมมีผลทำให้สิทธิประเภทอื่นได้รับการคุ้มครองมากขึ้นเช่นเดียวกัน การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแบบหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอื่นด้วย

3) ความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ คือ รัฐจะเลือกคุ้มครองสิทธิกับคนบางกลุ่มไม่ได้ โดยการให้ความคุ้มครองจะต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติและในส่วนของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งได้รับการรับรองจาก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14.1 และข้อ 14.3

คาเรล วาสัก อดีตผู้อำนวยการฝ่ายสิทธิมนุษยชนและสันติภาพของ UNESCO ได้จำแนกพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสิทธิมนุษยชนออกเป็น 3 ยุค

สิทธิมนุษยชนยุคแรก (First-generation human rights) เป็นสิทธิเกี่ยวกับเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะป้องกันบุคคลจากการใช้อำนาจอย่างเกินขอบเขตของรัฐ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เสรีภาพในการนับถือศาสนาและสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้นซึ่งสิทธิเหล่านี้ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไปในระดับระหว่างประเทศและพัฒนาไปเป็นกฎหมายระหว่างประเทศดังจะเห็นได้จากการที่สหประชาชาติบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้รับการรับรองเมื่อปี พ.ศ.2491 และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2509

สิทธิมนุษยชนในยุคที่สอง (Second-generation human rights) เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมซึ่งเริ่มได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยในยุคนี้จะเป็นสิทธิในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นสิทธิประกันว่า พลเมืองทุกคนและทุก

กลุ่มจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เช่น สิทธิในการมีงานทำ สิทธิในที่อยู่อาศัยและบริการด้านสุขภาพ สิทธิในการได้รับสวัสดิการสังคมเป็นต้น โดยได้รับการบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับในยุคแรกและพัฒนาไปเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ หลังจากมีการจัดทำกติการะหว่างประเทศพัฒนาการของแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนในยุคนี้ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่ารัฐมีหน้าที่ในการเคารพ ส่งเสริม และทำให้สิทธิมนุษยชนเกิดผลในทางปฏิบัติ เท่าที่ทรัพยากรของแต่ละรัฐจะเอื้ออำนวย

สิทธิมนุษยชนในยุคที่สาม (Third-generation of human rights) เป็นสิทธิที่นอกเหนือไปจากสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางสังคมที่กล่าวไปเบื้องต้น โดยในยุคที่สามนั้นประกอบไปด้วยสิทธิต่าง ๆ ที่มีการวางหลักการไว้ในปฏิญญาและเอกสารระหว่างประเทศหลายฉบับแต่ยังไม่มียกเว้นบังคับใช้ในทางกฎหมายกับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ โดยสิทธิในยุคนี้จะเป็นสิทธิในการพัฒนาตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลซึ่งกล่าวถึงสิทธิของประชาชนทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและการกระจายผลของการพัฒนาไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการยกเลิกสนธิบัตรชาติและจัดตั้งองค์กรสหประชาชาติ ปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนได้เป็นที่สนใจของนานาประเทศทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อกำหนดแนวทางในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและยกร่างปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1948 และเพิ่มเติมการคุ้มครองเด็กในฐานะเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการตระหนักรู้เป็นรูปธรรม และในปี ค.ศ.1948 ได้มีการนำปฏิญญาสากลมาพิจารณาพบว่ายังมีหลักการที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กไม่ครอบคลุมและเพียงพอ จึงทำการจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1959 ซึ่งเป็นตราสารฉบับแรกที่บัญญัติถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กและการไม่เลือกปฏิบัติ

2.1.2 ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เป็นตราสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่ได้ให้การรับรองเด็กโดยได้รับการสนับสนุนจากสหภาพกองทุนช่วยเหลือเด็กระหว่างประเทศในการยกร่างตราสารฉบับนี้ซึ่งต่อมาสนธิบัตรแห่งชาติได้มีมติยอมรับ ในวันที่ 26 กันยายน ค.ศ.1924² โดยในส่วนอารัมภบทของปฏิญญาได้กำหนดว่า “มนุษยชาติจะต้องให้สิ่งที่ดีที่สุดกับเด็ก” และวางหลักที่สำคัญ 5 ประการในการพัฒนาเด็กไว้กล่าวคือ 1) การพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ อาหาร การรักษา 2) การช่วยเหลือเมื่อต้อง

² จีราวัฒน์ แซ่มชัยพร, “การคุ้มครองสิทธิเด็กโดยหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตามมาตรา 3(1) แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2511), น.6-7.

โอกาส 3) การแก้ไขปรับปรุงตนเมื่อกระทำความผิด 4) การช่วยเหลือเป็นกลุ่มแรกเมื่ออยู่ในภาวะยากลำบาก 5) การปกป้องจากการแสวงหาประโยชน์จากเด็กทุกรูปแบบ³ โดยถือเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกชนชาติไม่จำกัดว่าเป็นแต่เพียงหน้าที่ของรัฐเท่านั้น อย่างไรก็ตามการคุ้มครองเด็กตามปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น สถานะของเด็กยังเป็นเพียงผู้ได้รับการคุ้มครองยังไม่ใช่ผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย⁴

2.1.3 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1948

เมื่อสันนิบาตแห่งชาติได้ถูกยกเลิกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ย่อมส่งผลให้ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1924 ไม่มีผลเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เมื่อมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นจึงได้มีการยกปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1924 มาพิจารณาใหม่และทำการยกร่างปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นในปีค.ศ. 1948⁵ อีกครั้งโดยยังคงมีวัตถุประสงค์ในการให้การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กเป็นสำคัญและมีการเพิ่มเติมหลักการจากปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1924 ในด้านการให้ความช่วยเหลือจากรัฐหรือสวัสดิการสังคมที่เด็กพึงได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว การให้ความคุ้มครองแก่เด็กย่อมมีผลแก่เด็กทุกคนโดยไม่จำกัดถึงเชื้อชาติ สัญชาติหรือความเชื่อ⁶ จึงกล่าวได้ว่าเป็นพัฒนาการก้าวสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเป็นรูปธรรมภายหลังจากการยกร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นต้นมา

2.1.4 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1959

ปฏิญญาฉบับนี้ถูกยกร่างขึ้นเนื่องจากปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กค.ศ.1948 ยังไม่มีหลักการที่ให้ความสำคัญแก่สิทธิเด็กอย่างครอบคลุมเพียงพอ⁷ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติทำการยกร่างพิจารณาและรับฟังความคิดเห็นจากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ โดยไม่จำกัดเพียงแนวคิดจากประเทศทางตะวันตกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และที่ประชุมใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติได้มีมติรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959 ในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.1959 ในฐานะเป็นปฏิญญาฉบับแรกที่รับรองสิทธิเด็กให้มีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็น ฉบับแรก⁸ และกำหนดการคุ้มครองสิทธิเด็กที่สำคัญไว้หลายประการ

³ โปรดดู ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1924

⁴ อิงอร จินตนาเลิศ, “กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น.15.

⁵ *เพ็งฮ้าง*, น.16.

⁶ โปรดดู ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1948

⁷ อิงอร จินตนาเลิศ, *ฮ้างแล้ว เจริญรอกที่ 4*, น.16.

⁸ จีราวัฒน์ แซ่มชัยพร, *ฮ้างแล้ว เจริญรอกที่ 2*, น.10.

เช่น เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองและรับการพัฒนาด้านอย่างเต็มที่ สิทธิที่จะได้รับความรัก ความมั่นคง ความเข้าใจและความอบอุ่น สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการทอดทิ้ง กระทำทารุณและแสวงหาประโยชน์จากเด็กทุกรูปแบบ เป็นต้น ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญแก่หลักการ ไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็กและ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง แม้ว่าปฏิญญาฉบับดังกล่าวจะไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายและเป็นเพียงแนวปฏิบัติให้แก่รัฐสมาชิกในการดำเนินการต่าง ๆ ภายในรัฐเพื่อให้หลักประกันในการคุ้มครองเด็กแต่ปฏิญญาฉบับนี้ถือว่าเป็นก้าวสำคัญที่ส่งผลให้รัฐต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการอนุวัติการให้กฎหมายของตนสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของข้อผูกพันระหว่างรัฐในเรื่องนี้ซึ่งเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

2.1.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989

ก่อนสหประชาชาติมีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปีค.ศ.1989 การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กได้แทรกอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและในกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับที่ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางเศรษฐกิจแต่นานาประเทศเห็นว่ายังไม่สมบูรณ์ทำให้เห็นพ้องในการบัญญัติอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 สังคมยังมองว่าเด็กเป็นเพียงทรัพย์สินจึงนำไปขายเพื่อเป็นทาสหรือนำไปค้าประเวณี ถูกทอดทิ้งหรือกระทำทารุณต่าง ๆ เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 สันนิบาตชาติได้มีมติรับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก” (The United Nations Declaration on the Rights of the Child 1959) โดยเน้นเรื่องของการปกป้องเด็กจากความอดอยากและความต้องการทางวัตถุ แต่ปฏิญญาฉบับนี้ยังไม่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศจึงมีการผลักดันให้เปลี่ยนจาก “ปฏิญญา” เป็น “อนุสัญญา” แต่ก็ยังมีความขัดแย้งในความคิดของการยกร่างปฏิญญาฉบับนี้ โดยเฉพาะความแตกต่างทางความคิดระหว่างกลุ่มประเทศที่เป็นสังคมนิยมและกลุ่มประเทศที่เป็นประชาธิปไตย โดยฝ่ายสังคมนิยมนั้นเชื่อว่าการจัดสวัสดิการให้แก่เด็กนั้นเป็นเรื่องของรัฐ ในขณะที่ฝ่ายประชาธิปไตยเสรีนิยมเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของครอบครัวไม่ใช่รัฐ จึงต้องมีการประนีประนอมให้ถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกันทั้งสองฝ่าย⁹ แต่ต้องรอถึง 20 ปี โดยในปี ค.ศ.1979 สหประชาชาติประกาศให้เป็น “ปีเด็กสากล” เพื่อเฉลิมฉลองการมี “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก” รัฐบาลโปแลนด์จึงได้เสนอร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กต่อองค์การสหประชาชาติและได้ประกาศใช้ในฐานะกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองเด็กโดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1990 และในปี ค.ศ.2000 ได้จัดทำตราสารระหว่างประเทศอีก 2 ฉบับ ใน

⁹ วิชัย ศรีรัตน์ และบรรณาธิการ โดย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา, สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี : โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา, 2546), น.77.

รูปแบบของพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งมีผลสำคัญในการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็ก¹⁰ เมื่อเด็กได้รับการยอมรับในฐานะผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายและมีสถานะเป็น “ประธานแห่งสิทธิ” จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการให้ความคุ้มครองแก่เด็กทั้งเรื่องของการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานรวมถึงการควบคุมและกำกับดูแลผู้ใช้อำนาจปกครองเด็กไม่ให้มีโอกาสนำละเมิดเด็กไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่ก็ตาม

พันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” เอาไว้ในข้อ 1 โดยกำหนดว่า “เพื่อความประสงค์ของอนุสัญญานี้ เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น”¹¹

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1) การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติจะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็ก และต้องยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นข้อพิจารณาในการดำเนินการเสมอ¹²

2) สิทธิเด็กเป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิดซึ่งในอนุสัญญาใช้คำว่า “สิทธิติดตัว”¹³ (inherent rights) เด็กจึงเป็นผู้มีสิทธิที่ไม่มีใครสามารถจำกัดการใช้สิทธิอันชอบธรรมของ

¹⁰ Convention on the Rights of the Child, opened for signature 2 September 1990, entered into force 2 September 1990.

¹¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 1 เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น.

¹² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 3

1. ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

2. รัฐภาคีที่จะประกันให้มีความสุข และการดูแลแก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมาย ด้วย เพื่อการนี้จะดำเนินมาตรการทางนิติบัญญัติ และบริหารที่เหมาะสมทั้งปวง

3. รัฐภาคีจะประกันว่า สถาบัน การบริการ และการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดูแลหรือการคุ้มครองเด็กนั้น จะปฏิบัติตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจ โดยเฉพาะในความปลอดภัย สุขภาพ และในเรื่องจำนวนและความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

¹³ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 6

1. รัฐภาคียอมรับว่าเด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต

เด็กหรือละเมิดสิทธิของเด็กได้

นอกจากหลักการสำคัญที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว อนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดพันธกรณีให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยจำแนกการคุ้มครองสิทธิเด็กออกเป็น 4 ประการ ดังนี้¹⁴

1) สิทธิในการมีชีวิตและการอยู่รอด

สิทธิของเด็กที่คลอดแล้วจะต้องมีชีวิต โดยอนุสัญญาฯ ระบุว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดว่า รัฐภาคีต้องรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยซึ่งเป็นสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิดและรัฐภาคีต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและการพัฒนาของเด็ก (ข้อ 6)¹⁵ มีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด มีความเป็นอยู่ที่ดีตามฐานะ ถ้าหากครอบครัวไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน รัฐจะต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือซึ่งเด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสาธารณสุขให้พ้นจากโรคภัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กเสียชีวิต และสิทธิที่จะได้รับอาหารที่เพียงพอต่อการอยู่รอด รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กมีสัญชาติไม่ว่าจะเป็นสัญชาติบิดาหรือมารดาหรือของประเทศที่เด็กเกิด โดยรัฐภาคีจะต้องให้หลักประกันในการส่งเสริมสิทธิ เช่นว่านั้นภายใต้กฎหมายสัญชาติของรัฐและภายใต้การผูกพันตามตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเด็กนั้นจะตกเป็นผู้ไร้สัญชาติ และในเรื่องของการเลี้ยงดู อนุสัญญาฯ เน้นการเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบิดามารดาอย่างมาก โดยกำหนดให้รัฐภาคีให้หลักประกันว่าเด็กจะต้องไม่ถูกแยกจากบิดามารดา เว้นแต่การแยกเด็กนั้นจะเป็นไปตามกฎหมายซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยศาลและเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องแยกเด็กออกมาเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเอง เมื่อมีการทำร้ายหรือใช้เด็กในทางที่ผิดหรือเด็กถูกบิดามารดาทอดทิ้ง เพราะโดยหลักการแล้วบุคคลที่จะเลี้ยงดูเด็กได้ดีที่สุดคือ บิดาและมารดาด้วยกันยกเว้นในกรณีที่บิดาหรือมารดาของเด็กมีปัญหาอย่างอื่นทำให้ไม่สามารถดูแลเด็กหรือบางครั้งกลับทำร้ายเด็กเสียเอง รัฐจะต้องเข้าไปแยกเด็กออกมาดูแลโดยรัฐซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่เด็กตกอยู่ในอันตรายหรือถูกทอดทิ้งและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุด หากเด็กไม่สามารถอยู่กับทั้งบิดาหรือมารดาได้ เพราะเหตุแยกกันอยู่ รัฐจะต้องกำหนดที่อยู่ของเด็กว่าจะให้เด็กอยู่กับบิดาหรืออยู่กับมารดา โดยทุกฝ่ายจะต้องมีโอกาสแสดงความคิดเห็นรวมทั้งตัวเด็กเองด้วย โดยเด็กยังมีสิทธิที่จะรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวและการติดต่อกับบิดาและมารดาอย่างสม่ำเสมอเว้นแต่การติดต่อนั้นจะขัดกับ

2. รัฐภาคีจะประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอด และการพัฒนาของเด็ก

¹⁴ “Rights under the Convention on the Rights of the Child,” UNICEF, accessed 27 September 2020, from <https://www.unicef.org/crc/>

¹⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 6

หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (ข้อ 9)¹⁶ และรัฐต้องให้หลักประกันที่ว่าบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูเด็ก (ข้อ 18)¹⁷ ในการที่รัฐจะอนุญาตให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุดในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ข้อ 21) และต้องป้องกันไม่ให้เด็กถูกทำร้ายหรือใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง

¹⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 9 กำหนดว่า

1. รัฐภาคีจะประกันว่าเด็กจะไม่ถูกแยกบิดามารดาโดยขัดกับความประสงค์ของบิดามารดา เว้นแต่ในกรณีที่หน่วยงานที่มีอำนาจ ซึ่งอาจถูกทบทวนโดยทางศาลจะกำหนดตามกฎหมายและวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับอยู่ว่าการแยกเช่นที่ว่่านี้นี้จำเป็นเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก การกำหนดเช่นที่ว่่านี้อาจจำเป็นในกรณีเฉพาะ เช่นในกรณีที่เด็กถูกระงับโดยมิชอบ หรือถูกทอดทิ้งโดยบิดามารดา หรือในกรณีที่บิดามารดาอยู่แยกกันและต้องมีการตัดสินใจว่าเด็กจะพำนักที่ใด

2. ในการดำเนินการใด ๆ ตามวรรคหนึ่งของข้อนี้ จะให้โอกาสทุกฝ่ายที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว และแสดงความคิดเห็นของตนให้ประจักษ์

3. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิของเด็กที่ถูกแยกจากบิดาหรือมารดา หรือจากทั้งคู่ ในอันที่จะรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัว และการติดต่อโดยตรงทั้งกับบิดาและมารดาอย่างสม่ำเสมอ เว้นแต่เป็นการขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

4. ในกรณีที่การแยกเช่นที่ว่่านี้นี้เป็นผลมาจากการกระทำใด ๆ โดยรัฐภาคีต่อบิดาหรือมารดา หรือทั้งบิดามารดาหรือต่อเด็ก เช่น กักขัง การจำคุก การเนรเทศ การส่งตัวออกนอกประเทศ หรือการเสียชีวิต (รวมทั้งการเสียชีวิตอันเกิดจากสาเหตุใด ๆ ที่เกิดขึ้นขณะที่ผู้นั้นอยู่ในการควบคุมของรัฐ) หากมีการขอร้อง รัฐภาคีนั้นจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับที่อยู่สมาชิกของครอบครัวที่หายไปแก่บิดามารดา เด็ก หรือในกรณีที่เหมาะสมแก่สมาชิกของครอบครัว เว้นแต่เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความอยู่ดีของเด็ก อนึ่งรัฐภาคีจะให้การประกันต่อไปว่า การยื่นคำร้องขอเช่นที่ว่่านี้นี้จะไม่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

¹⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 18 กำหนดว่า

1. รัฐภาคีจะใช้พยายามที่สุด เพื่อประกันให้มีการยอมรับหลักการที่ว่า ทั้งบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก บิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายแล้วแต่กรณีเป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นพื้นฐาน

2. เพื่อความมุ่งประสงค์ในการให้หลักประกัน และส่งเสริมสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมายในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดู และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวก และการบริการต่าง ๆ สำหรับการดูแลเด็ก

3. รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวงที่จะประกันว่า บุตรของบิดามารดาที่ต้องทำงานมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่พวกเขาจะมีสิทธิจะได้

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจและทางเพศซึ่งรวมทั้งการล่วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็ก การนำเด็กไปขอรานไม่ว่าโดยบิดา มารดา ผู้ปกครองเด็กหรือบุคคลอื่น เด็กที่ลี้ภัยจากอันตรายเข้ามาในประเทศไทยจะต้องได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสิทธิใช้ชีวิตอย่างอิสระ ส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในชุมชน ได้รับการดูแลตามมาตรฐานสาธารณสุขที่ดีเท่าที่จะเป็นไปได้ ได้รับการคุ้มครองจากการใช้แรงงาน โดยห้ามใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี บริบูรณ์ทำงาน ส่วนเด็กที่เกิน 15 ปี ต้องไม่เป็นงานที่อันตราย และเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหามีสิทธิหลายประการคือ จะต้องไม่ถูกลงโทษด้วยความทารุณ โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมและเด็กอายุที่ต่ำกว่า 18 ปี จะต้องไม่มีการตัดสินโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต และจะต้องถูกคุมตัวหรือขังแยกจากผู้ใหญ่ เพื่อป้องกันการเรียนรู้ถ่ายเทพุติกรรมจากผู้ต้องขังหรือนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่และเป็นการป้องกันมิให้เด็กถูกข่มเหง รังแก บังคับจิตใจหรือตกอยู่ในอิทธิพลของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ และเด็กจะต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายหรือด้านอื่น โดยเร็ว

3) สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการศึกษาอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกันโดยรัฐต้องจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับชั้นประถมและมัธยมและวิชาชีพเพื่อให้ทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าจากเด็กเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเข้าศึกษาได้โดยอนุสัญญาครอบคลุมถึงเด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้นไม่ว่าจะมีสัญชาติใดตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติ¹⁸ สิทธิในการพัฒนาตนเองของเด็กใน

¹⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 28 กำหนดว่า

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะ

ก. จัดการศึกษาในระดับประถมเป็นภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่า

ข. สนับสนุนการพัฒนาของการศึกษาระดับมัธยมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และดำเนินมาตรการที่เหมาะสม เช่น การนำมาใช้ซึ่งการศึกษาแบบให้เปล่า และการเสนอให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีที่น่าจำเป็น

ค. ทำให้การศึกษาในระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถ โดยทุกวิธีการที่เหมาะสม

ง. ทำให้ข้อมูลข่าวสาร และการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพ เป็นที่แพร่หลาย และเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน

จ. ดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน

อนุสัญญาเน้นในด้านร่างกายและสติปัญญาโดยในด้านร่างกายนั้นเน้นที่การเลี้ยงดูเด็กโดยบิดามารดาหรือโดยรัฐและระบุแต่เด็กที่จะมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอต่อการพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ศีลธรรมและสังคม เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการสาธารณสุขและการตรวจรักษาเพื่อให้เด็กได้พ้นจากโรคภัยที่ป้องกันรักษาได้และไม่ให้โรคภัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของเด็ก และเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอันเป็นพื้นฐานและมาตรการที่จำเป็นต่อการพัฒนาการของเด็ก โดยอนุสัญญานี้ว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเพื่อให้เด็กได้พัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษและความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน (ข้อ 29)¹⁹

2. รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้น ในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็กและสอดคล้องกับอนุสัญญานี้

3. รัฐภาคีจะส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อที่จะเกื้อกูลต่อการขจัดความเหลื่อมล้ำและการไม่รู้หนังสือทั่วโลก และเอื้ออำนวยให้ได้รับความรู้ทางวิชาการและเทคนิค และวิธีการสอนสมัยใหม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

¹⁹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 29 กำหนดว่า

1. รัฐภาคีตกลงกันว่า การศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่

ก. การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน

ข. การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และต่อหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ

ค. การพัฒนาความเคารพต่อบิดามารดาของเด็ก เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยมของเด็กนั่นเองและต่อค่านิยมของชาติที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ และต่อค่านิยมของชาติถิ่นกำเนิดของเขา และต่ออารยธรรมอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากของเขาเอง

ง. การเตรียมเด็กให้มีชีวิตที่มีความรับผิดชอบในสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจกัน สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมีตรรกภาพในหมู่ผู้พลเมืองทุกคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนชาติ กลุ่มศาสนา ตลอดจนในหมู่คนพื้นเมืองดั้งเดิม

2. ไม่มีความตอนใดในข้อนี้หรือในข้อ 28 ที่จะได้รับการตีความให้เป็นการก้าวท้าวเสรีภาพของบุคคลและองค์กร ในการจัดตั้งและอำนวยความสะดวกสถาบันทางการศึกษา แต่ทั้งนี้จะต้องเคารพต่อหลักการที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้เสมอ และต่อเงื่อนไขที่ว่าการศึกษาที่ให้ในสถาบันเหล่านั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐได้วางไว้

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม

ในอนุสัญญาฯ นี้เน้นถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็กโดยเสรีในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและรัฐภาคีต้องดำเนินการให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและให้น้ำหนักต่อความคิดเห็นนั้นตามควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็ก โดยเฉพาะกระบวนการทางศาลและทางการบริการที่จะมีผลกระทบต่อเด็กดังนั้นก็เด็กจึงต้องได้รับโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการนั้นตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดและสิทธิในการแสดงออกของเด็กรวมถึงอิสระในการแสวงหาได้รับหรือส่งต่อข้อมูลและความคิดในทุกรูปแบบและในสื่อทุกประเภท²⁰

จากสิทธิดังกล่าวทั้ง 4 ประการทำให้เห็นว่าอนุสัญญาฉบับนี้ไม่เพียงแต่คำนึงถึงการละเมิดสิทธิเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากแต่ยังตระหนักและให้การคุ้มครองในเรื่องของสิทธิโดยทั่วไปของเด็กการกระทำที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม ฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก

นอกจากนี้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กยังได้วางหลักประกันการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและหลักเกณฑ์แก่เด็กและเยาวชนที่สำคัญไว้ดังนี้

เด็กและเยาวชนจะต้องไม่ได้รับการทรมานหรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า จะไม่มีการประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี²¹ และต้องไม่ถูกถูกลิดรอนเสรีภาพที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การจับกุม กักขังหรือจำคุกต้องเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน พ.ศ.2553 และต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น โดยมีระยะเวลาสั้นที่สุด²²

²⁰ สมพงษ์ จิตระดับ และอัญมณี บุญเชื้อ, สิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพลส จำกัด, 2551), น.234-241.

²¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 (ก) กำหนดว่า จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี.

²² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 กำหนดว่า รัฐภาคีประกันว่า

ก. จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ข. จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

และจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก และเยาวชนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะต้องถูกควบคุมแยกออกจากผู้ใหญ่เว้นแต่จะพิจารณาแล้วเห็นว่าจะ เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น²³ หากไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเป็นธรรม เด็กสามารถขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลันตลอดจนสิทธิที่จะยื่น ความขอรับด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่น²⁴

และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กยังได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดดังนี้

รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหาหรือถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมาย อาญาที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและ คุณค่าของเด็กซึ่งจะส่งเสริมความเคารพของเด็กในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความ ปราบปรามที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม²⁵ ได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง โคนผ่านบิดา มารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายและจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ว่า มีความผิดจริง และได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมเพื่อเตรียมการสู้คดี

ก. เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพใน ศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุก คนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะ เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะ ไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะลงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือตอบโต้ และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ใน สภาวะการณ์พิเศษ

ง. เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสม โดยพลันตลอดจนสิทธิที่จะยื่นความขอรับด้วยกฎหมายของการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือ หน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นนั้น

²³ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 (ค) กำหนดว่า เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติ ด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของ บุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณา เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะลงการติดต่อกับครอบครัวทาง หนังสือตอบโต้ และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาวะการณ์พิเศษ

²⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24.*

²⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 1. รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูก ถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกใน ศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และ ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปราบปรามที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิง สร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

และได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้าโดยองค์กรตุลาการที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลาง²⁶ และรัฐภาคีจะต้องจัดให้มีการตรากฎหมายและกำหนดกระบวนการพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันที่จะใช้สำหรับเด็กที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหา²⁷ และกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กและเยาวชนที่ถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้²⁸ และให้มีการดูแล แนะนำให้คำปรึกษาในเรื่องของการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพนอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล โดยประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็ก

2.1.6 แนวทางการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน (แนวทางริยาร์ด)²⁹

แนวทางริยาร์ดได้รับรองและประกาศมติที่ 45/112 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ.1990 โดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของสังคมและกำหนดให้รัฐภาคีออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งวิธีการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนทุกคน โดยจะต้องไม่ถูกลงโทษในทางรุนแรงไม่ว่าจะเป็นการลงโทษภายในบ้าน สถานศึกษาหรือสถานอื่นใดก็ตาม

นอกจากนั้นแล้วยังกำหนดแนวทางการป้องกันการติดยาของสังคมที่อาจเกิดแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด มีประวัติอาชญากรรม โดยบทบัญญัติของกฎหมายจะต้องมีความแน่นอน หากการกระทำความผิดของผู้ใหญ่นั้นไม่เป็นความผิดทางอาญาและไม่ต้องรับโทษจะต้องนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ ๆ บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องพึงได้รับการฝึกอบรมให้มีความเข้าใจต่อความต้องการพิเศษของเด็กและเยาวชน และให้มี

²⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 3 รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานและสถาบัน ซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหาหรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง.

²⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 3.(ก) การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้น จะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้.

²⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 4 การดำเนินการต่าง ๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล แนะนำ และควบคุมการให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์ การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพและทางอื่นนอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล จะต้องมิใช่เพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็ก.

²⁹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์ (คณะผู้แปล), มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม, 2547), น.188-196.

ความคุ้นเคยกับการใช้โครงการหรือวิธีการที่จะกระทำได้เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเยาวชนไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1.7 กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง)

มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน³⁰ ได้เกิดขึ้นจากการประชุมสภาองเกรสแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ณ กรุงคาราคัส ประเทศเวเนซุเอลา ค.ศ.1980 โดยเสนอให้มีการร้องขอต่อคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมให้จัดทำกฎตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

หลังจากที่มีการเสนอสภาองเกรสนั้น คณะกรรมการจึงได้จัดทำร่างขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบในหลักการจากที่ประชุมระดับภูมิภาคซึ่งจัดเตรียมการประชุมสภาองเกรสครั้งที่ 7 จากนั้นร่างดังกล่าวได้รับการแก้ไขและยอมรับจากที่ประชุมเตรียมการระดับระหว่างภูมิภาค ณ กรุงปักกิ่ง ในปี ค.ศ.1984 และในปี 1985 ในที่ประชุมสภาองเกรส ณ นครมิลาโน ประเทศอิตาลีได้นำเสนอกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) และได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระบบคดีเด็กและเยาวชนในทุกส่วนของโลกและเป็นระบบที่ยอมรับกันว่าเป็นหลักปฏิบัติทั่วไปที่ดีในการบริหารงานยุติธรรมและยอมรับว่าไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบใดก็เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

กฎมาตรฐานฉบับนี้ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมและสมัชชาใหญ่ให้การยอมรับและผนวกกฎดังกล่าวไว้ในมติ 40/33 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1985 และได้วางข้อกำหนดวิธีการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาดังนี้

³⁰ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ (คณะผู้แปล), *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่* 29), น.77-79.

1) เยาวชน หมายถึง เด็กหรือผู้เยาว์โดยระบบกฎหมายของประเทศนั้น ๆ จะต้องได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากผู้ใหญ่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญา³¹ และต้องเป็นความผิดซึ่งกำหนดโทษอาญาตามกฎหมายของระบบกฎหมายในประเทศนั้น ๆ³²

³¹ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 2 ขอบเขตของกฎและคำนิยาม

2.2. ตามกฎระเบียบนี้ รัฐภาคีควรปรับใช้คำนิยามต่อไปนี้ให้เข้ากับระบบกฎหมายและความคิดรวบยอดของแต่ละประเทศ

(ก) เด็กและเยาวชน (juvenile) คือ เด็กหรือเยาวชน ซึ่งตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจถูกดำเนินคดีสำหรับความผิดด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากของผู้ใหญ่

³² กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 2. ขอบเขตของกฎและคำนิยาม

2.2. ตามกฎระเบียบนี้ รัฐภาคีควรปรับใช้คำนิยามต่อไปนี้ให้เข้ากับระบบกฎหมายและความคิดรวบยอดของแต่ละประเทศ

(ข) ความผิด (offence) คือ พฤติกรรมใด ๆ (การกระทำหรือละเว้นกระทำ) ที่ต้องรับโทษจากกฎหมายตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.

2) เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน³³ จะต้องเน้นไปที่สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนและพึงดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนนั้นจะต้องให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดและพฤติการณ์ของความผิดนั้น โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

ประการแรกการส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนซึ่งเป็นสาระสำคัญโดยดำเนินการเกี่ยวกับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนนอกจากนี้สวัสดิภาพของเยาวชนยังควรเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญแม้แต่ระบบกฎหมายที่ใช้ศาลอาญากับเยาวชนเพื่อหลีกเลี่ยงการแต่มาตรการลงโทษอย่างเดียว

ประการที่สองเป็นหลักการเรื่อง “หลักการได้สัดส่วน” โดยเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเครื่องมือในการจำกัดบทลงโทษโดยมักจะอยู่ในถ้อยคำที่ว่า “ลงโทษให้เท่ากับน้ำหนักของความผิด” การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้นมิใช่พิจารณาแต่ความรุนแรงของความผิดเท่านั้นแต่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้กระทำผิดด้วยรายละเอียด

³³ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 5 กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดสองประการของความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน

ประการแรก คือ ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน เรื่องนี้เป็นจุดสนใจของระบบกฎหมายที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่ดำเนินการกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน แม้ในระบบศาลผู้ใหญ่ก็ควรเน้นเรื่องนี้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการใช้บทลงโทษได้

ประการที่สอง คือ “หลักการเรื่องการได้สัดส่วน” หลักการนี้รู้จักกันดีว่าเป็นเครื่องมือจำกัดบทลงโทษ โดยมักจะอยู่ในถ้อยคำที่ว่าลงโทษให้เท่ากับน้ำหนักของความผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้นมิใช่พิจารณาแต่ความรุนแรงของความผิดเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้กระทำด้วยรายละเอียดเฉพาะตัวของผู้กระทำผิดแต่ละบุคคล (เช่น สถานภาพทางสังคม สภาพครอบครัว ความเสื่อมเสียที่เกิดจากการรบกวนพฤติการณ์ส่วนบุคคล) ควรมีผลต่อสัดส่วนของการปฏิบัติ (เช่น ดูเรื่องความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดใช้แก่ผู้เสียหาย หรือเรื่องความตั้งใจจริงของผู้กระทำผิดที่จะกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์)

อีกนัยหนึ่งการปฏิบัติที่มุ่งดูแลสวัสดิภาพของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น อาจทำเกินความจำเป็นจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชน ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในระบบ ในที่นี้ควรระมัดระวังสัดส่วนของการปฏิบัติต่อพฤติการณ์ของทั้งผู้กระทำผิดและความผิด รวมทั้งพฤติการณ์ของผู้เสียหายด้วย

กล่าวโดยสรุป กฎข้อ 5 ได้เรียกร้องให้ปฏิบัติต่ออาชญากรรมและความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างยุติธรรมประเด็นอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในกฎอาจช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาสองด้าน คือ การค้นหาวิธีและเครื่องมือแบบใหม่ และการระมัดระวังไม่ขยายขอบเขตการควบคุมทางสังคมใด ๆ ที่เป็นแบบทางการ และไม่ยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชน.

เฉพาะตัวของผู้กระทำผิดแต่ละคนเช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพครอบครัว ความเสื่อมเสียที่เกิดจากการรบกวนพฤติกรรมส่วนบุคคล ควรมีส่วนต่อสัดส่วนของการกระทำ เช่น ความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดใช้ให้ผู้เสียหายหรือความตั้งใจจริงของผู้กระทำผิดที่จะกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์ต่อสังคม

การปฏิบัติที่มุ่งดูแลสวัสดิภาพของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนอาจทำเกินความจำเป็นจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชนจึงควรระมัดระวังในเรื่องสัดส่วนของการปฏิบัติต่อพฤติกรรมของทั้งผู้กระทำผิดและความผิดรวมทั้งพฤติกรรมของผู้เสียหายด้วย

กล่าวโดยสรุป กฎข้อ 5 เรียกร้องให้ปฏิบัติต่ออาชญากรรมและการทำความผิดของเด็กและเยาวชนอย่างยุติธรรมจะต้องอยู่ในระดับที่พอดีไม่น้อยกว่าระดับการลงโทษที่ถูกต้องชอบธรรมโดยประเด็นที่ผสมอยู่ในหลักเกณฑ์นี้อาจส่งเสริมวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยการลงโทษที่มีรูปแบบใหม่สร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นการปรามไม่ให้ใช้รูปแบบทางการมากเกินไป

3) ขอบเขตของการใช้ดุลพินิจ³⁴ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของเยาวชน และมาตรการต่าง ๆ สำหรับผู้กระทำผิดนั้น กฎแห่งกรุงปักกิ่ง กำหนดให้ใช้ดุลพินิจตามสมควรในการดำเนินคดี ตั้งแต่การสอบสวน ฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาและการจัดการตามคำพิพากษาโดยใช้ดุลพินิจนั้น ควรใช้ความอดุสาหะ พยายามเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ และควรได้รับการฝึกหัดให้มีความสุขรอบคอบในการใช้ดุลพินิจตามหน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

กล่าวโดยสรุป กฎข้อ 6 รวมเรื่องความสำคัญของการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็ก โดยความจำเป็นที่ต้องให้ใช้ดุลพินิจในทุกระดับที่สำคัญของกระบวนการเพื่อให้ผู้ตัดสินสามารถทำสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดได้และความจำเป็นที่ต้องให้มีการตรวจสอบเพื่อยับยั้งการใช้ดุลพินิจ

³⁴ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 6 ขอบเขตของการใช้ดุลพินิจ

6.1. เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีความต้องการอันเป็นพิเศษอยู่มากเท่า ๆ กับที่มีมาตรการต่าง ๆ อย่างพร้อม จึงควรอนุญาตให้มีขอบข่ายที่เหมาะสม สำหรับการให้ดุลพินิจในทุกขั้นตอนของกระบวนการและในระดับต่าง ๆ ของการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณา คดี และการติดตามผลในการวางข้อกำหนดหรือคำพิพากษา

6.2. อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอน และทุกระดับตามที่กล่าวถึงนี้ควรใช้ความอดุสาหะ พยายาม เพื่อให้ดุลพินิจนั้นมีความน่าเชื่อถือที่สามารถอธิบายได้

6.3. ควรกำหนดให้ผู้ให้ดุลพินิจมีคุณสมบัติพิเศษหรือได้รับการฝึกหัดให้มีความสุขรอบคอบในการใช้ดุลพินิจตามหน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย. (โปรดดู บันทึกเพิ่มเติม).

ในทางที่ผิดและคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตั้งนั้นคุณวุฒิและการฝึกฝนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าจะมีการใช้ดุลพินิจอย่างสุ่มรอบคอบ

4) สิทธิของเด็กและเยาวชน³⁵ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ สิทธิที่จะถูกแจ้งข้อหา สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ สิทธิที่ได้รับคำปรึกษา สิทธิที่จะต่อสู้คดีและซักค้านพยาน รวมถึงสิทธิอุทธรณ์ด้วย

5) การพ้นจากระบบ³⁶ เกี่ยวข้องกับการออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยมีการปฏิบัติโดยทั่วไปในระบบกฎหมายหลายระบบเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดตามมาจากการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่นการมีตราบาป การถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดและถูกลงโทษตามคำพิพากษา การพ้นจากระบบตั้งแต่ต้นอาจเป็นหนทางที่ดีที่สุดโดยเฉพาะคดีที่ความผิดไม่ร้ายแรงโดยการพ้นจากระบบอาจใช้ได้ในทุกชั้นไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาลและในทุกขั้นตอนของกระบวนการพ้นจากระบบควรกระทำโดยไม่บังคับหรือทำให้กลัว เด็กและเยาวชนไม่ควรรู้สึกว่าคุณขอร้อง เช่น เพื่อหลีกเลี่ยงการมาปรากฏตัวในศาลหรือ ผู้มีอำนาจจึงควรให้มีการประเมินผลตามความเป็นจริงถึงความเหมาะสมของวิธีการจัดการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและ

³⁵ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 7 สิทธิของเด็กและเยาวชน

7.1. ทุกขั้นตอนของกระบวนการ สิทธิขั้นมูลฐานจะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่ถูกแจ้งข้อกล่าวหา สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ สิทธิที่ได้รับคำปรึกษา สิทธิที่จะให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองปรากฏตัวอยู่ด้วย สิทธิที่จะต่อสู้คดีและซักค้านพยาน รวมทั้งสิทธิที่จะอุทธรณ์ด้วย (โปรดดูบันทึกเพิ่มเติม).

³⁶ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 11 การพ้นจากระบบ

11.1. เมื่อมีความเหมาะสม ควรพิจารณาดำเนินการผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องใช้วิธีดำเนินคดีอย่างเป็นทางการจากผู้มีอำนาจตามที่อ้างถึงในกฎข้อ 14.1

11.2. ตำรวจ อัยการ หรือหน่วยงานที่ดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนควรมีอำนาจจัดการกับคดี โดยใช้ดุลพินิจ ซึ่งไม่ต้องกลับไปใช้วิธีพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้สำหรับวัตถุประสงค์นั้น ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้เป็นไปตามหลักการที่มีอยู่ในกฎนี้

11.3. การพ้นจากระบบ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการส่งให้ชุมชนที่เหมาะสม หรือมีการให้บริการอื่นนั้น ควรได้รับความยินยอมจากเด็กและเยาวชน หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครอง โดยมีข้อยกเว้นว่าการตัดสินใจส่งให้ชุมชนนี้จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้มีอำนาจ ก่อนมีการปฏิบัติ

11.4. เพื่อความสะดวกในการใช้ดุลพินิจกับคดีเด็กและเยาวชน ควรจัดให้มีโครงการต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การสอดส่องและให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว การชดใช้ความเสียหาย และการเยียวยาให้แก่เหยื่อผู้เคราะห์ร้าย (โปรดดู บันทึกเพิ่มเติม).

เยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ และจัดหาทางเลือกอื่นทดแทนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในรูปแบบของการพ้นจากระบบและกลับเข้าสู่ชุมชน โดยมีทางเลือกคือ โครงการยุติคดีโดยผู้เสียหายได้รับการชดใช้ และ โครงการสอดคล้องให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว

6) การควบคุมตัวไว้พิจารณา³⁷ อันตรายที่เกิดจากเด็กและเยาวชนเนื่องจากได้เรียนรู้วิธีการกระทำผิดจากสถานควบคุมตัวขณะรอพิจารณาคดีเป็นเรื่องที่ร้ายแรงจึงควรใช้มาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวไว้ในการคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้พิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะใช้และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และควรใช้มาตรการอื่นแทนการคุมตัวไว้พิจารณาคดี โดยควรจะต้องแยกควบคุมตัวจากผู้ใหญ่และไม่ใช้ในสถานที่กักขังของผู้ใหญ่และในระหว่างถูกควบคุมตัวเด็กควรได้รับความเอาใจใส่ ค้ำครองและช่วยเหลือที่จำเป็นไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การศึกษา การเงิน จิตใจ ร่างกายและยารักษาโรค

³⁷ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 13 การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดี

13.1. การควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะใช้ และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

13.2. หากเป็นไปได้ควรใช้มาตรการอื่นแทนการควบคุมตัวไว้พิจารณาคดี เช่น การสอดคล้องอย่างใกล้ชิด การดูแลเพิ่มขึ้น หรือให้อยู่ที่บ้าน สถานศึกษาหรืออยู่กับครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง

13.3. เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้พิจารณาคดีควรมีสติและได้รับสิ่งที่สหประชาชาติรับรองไว้ในกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษด้วย

13.4. เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้เพื่อพิจารณาคดีควรถูกแยกออกจากผู้ใหญ่ และควรถูกควบคุมไว้ในสถานที่อื่นหรือไว้ในส่วนที่แยกออกมาจากสถานที่กักขังผู้ใหญ่

13.5. ขณะถูกควบคุมตัว เด็กและเยาวชนควรได้รับความเอาใจใส่ ได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นด้านสังคม การศึกษา การงาน จิตใจ ร่างกายและยารักษาโรค ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจต้องการตามสภาพของอายุ เพศ และบุคลิกภาพ (โปรดดู บันทึกเพิ่มเติม).

7) หลักชี้้นำในการพิจารณาคดีและวางข้อกำหนด³⁸ การลงโทษหรือมาตรการที่ใช้กับเยาวชนที่กระทำผิดอาญาจะต้องได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับการกระทำความผิด โดยไม่คำนึงถึงพฤติการณ์หรือความร้ายแรงของความผิดนั้น แต่ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดรวมถึงความต้องการทางสังคม การจำกัดอิสรภาพจะทำได้ต่อเมื่อมีการไตร่ตรองอย่างรอบครอบ ใช้อย่างจำกัด และใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การลงโทษจำคุก ควบคุมหรือคุมขังจะทำได้เว้นแต่เป็นกรณีทำผิดร้ายแรงต่อบุคคลอื่นหรือได้กระทำความผิดต่อเนื่องในความผิดร้ายแรงอื่น ๆ และไม่มีมาตรการที่เหมาะสมมาใช้แทนแล้ว

2.1.8 กฎของสหประชาชาติเรื่องการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกตัดอิสรภาพ ค.ศ.1990³⁹

แนวคิดพื้นฐานของกฎสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกกีดรอนเสรีภาพ โดยระบุถึงการสนับสนุนในเรื่องสิทธิความปลอดภัย การส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน การกีดรอนเสรีภาพของเด็กและเยาวชนควรเป็นวิธีการสุดท้าย และใช้ระยะเวลาที่สั้นที่สุด และระยะเวลาที่จำกัดเสรีภาพจะต้องพิจารณาโดยตุลาการ หากจะมีการปล่อยเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมก่อนกำหนดสถานควบคุมจะต้องเตรียมให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมเป็นการบริการสังคมที่มีความสำคัญ

³⁸ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 17 หลักชี้้นำในการพิจารณาคดีและวางข้อกำหนด

17.1. ผู้มีอำนาจควรได้รับการแนะนำในการวางข้อกำหนดตามหลักการต่อไปนี้

(ก) การปฏิบัติต่อความผิดควรได้สัดส่วนกันเสมอ ไม่เพียงแต่ได้สัดส่วนกับสภาพและความรุนแรงของความผิดเท่านั้น แต่จะต้องได้สัดส่วนกับสภาพและความต้องการของเด็กและเยาวชน รวมถึงได้สัดส่วนกับความต้องการทางสังคมด้วย

(ข) การจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนควรกำหนดขึ้นหลังจากที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและควรจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(ค) ไม่ควรวางข้อกำหนดตัดอิสรภาพส่วนบุคคล เว้นแต่เด็กและเยาวชนต้องคดีที่ได้กระทำรุนแรงเกี่ยวกับกรรมทำร้ายผู้อื่น หรือกระทำผิดร้ายแรงเป็นอาชญากรรม และไม่มีหนทางแก้ไขด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสม

(ง) ในการพิจารณาคดีของเด็กและเยาวชน ปัจจัยชี้้นำคือความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน

17.2. ไม่ควรวางข้อกำหนดประหารชีวิตสำหรับอาชญากรรมใด ๆ ที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน

17.3. เด็กและเยาวชนไม่ควรถูกลงโทษทางร่างกาย

17.4. ผู้มีอำนาจควรมีอำนาจยุติการดำเนินคดีเมื่อใดก็ได้ (โปรดดู บันทึกเพิ่มเติม).

³⁹ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก, “กฎสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกกีดรอนเสรีภาพ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.djop.go.th/law/2012-06-30-16-03-00/item/163-1>

กฤษฎาประชาชาติในส่วนที่ 3 นั้น ใช้เฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างจับกุม และอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีโดยกำหนดว่าเด็กและเยาวชนซึ่งถูกควบคุมในระหว่างจับกุมหรือ ระหว่างพิจารณาคดีให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และจะต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ บริสุทธิ์ การควบคุมก่อนพิจารณาคดีจะต้องได้รับการหลีกเลี่ยงรวมทั้งจำกัดสภาพแวดล้อมเป็น พิเศษเท่าที่จะทำได้และจะต้องดำเนินการโดยใช้มาตรการที่เป็นทางเลือกต่าง ๆ ในขณะเดียวกันศาล คดีเด็กและเยาวชนและพนักงานสอบสวนก็จะต้องให้ความสำคัญสูงสุด เพื่อให้การดำเนินคดี เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพื่อเป็นหลักประกันว่าระยะเวลาในการการควบคุมหรือคุมขังจะสั้นที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ และแยกออกจากเด็กและเยาวชนที่ถูกตัดสินว่ากระทำผิดแล้ว และจะต้องไม่ถูก ตัดสิทธิดังนี้

ก. เด็กและเยาวชนควรมีสิทธิที่จะปรึกษาทางด้านกฎหมายและต้องสามารถให้ความ ช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่เด็กและเยาวชนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและต้องให้เด็กและ เยาวชนได้มีการติดต่อกับที่ปรึกษากฎหมายเป็นประจำและให้เป็น ไปในทางส่วนตัวและเป็น ความลับ

ข. เด็กและเยาวชนควรได้โอกาสในการเตรียมตัวเพื่อเป็นหลักประกันในการเข้าทำงาน ที่ได้รับค่าตอบแทนและให้ได้รับการศึกษาอบรมแต่จะต้องไม่ถือเป็นเหตุผลที่ทำให้มีการควบคุม เด็กและเยาวชนนั้นต่อไป

ค. เด็กและเยาวชนควรได้รับอุปกรณ์ต่าง ๆ อันเป็นของเล่นในยามว่างและเพื่อการ สร้างสรรค์เพราะจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการบริการงานในกระบวนการยุติธรรมต่อ

การนำกฎของสหประชาชาติมาเป็นกรอบความคิดในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนย่อมส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิเป็น ประโยชน์ที่ดีของเด็กและเยาวชน

2.1.9 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ สิทธิทางการเมืองเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 ปัจจุบันมี ประเทศลงนามแล้วจำนวน 64 ประเทศ และมีประเทศที่เป็นภาคีแล้ว 167 ประเทศ โดยประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคยานุวัติ เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2539 โดยไม่ได้ตั้งข้อสงวนแต่อย่างใดและมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540⁴⁰

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแบ่งออกเป็น 6 ส่วนและบทบัญญัติ 53 ข้อ

หลักพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะซึ่งหมายถึงการดำเนินคดีอาญาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง และประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดี หมายถึง สิทธิในการต่อสู้คดีในกระบวนการยุติธรรม⁴¹ การดำเนินคดีอาญาต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์และสภาพบังคับที่น่าเชื่อถือของกฎหมายในสายตาประชาชน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ต้องรักษาประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดีด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดีนั้นได้รับการรับรองเป็นสิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม (right to a fair trial) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่รองรับไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)⁴²

2.2 แนวคิดทฤษฎีและหลักการสำคัญของหลักประกันสูงสุดของเด็ก

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับ “หลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก”

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องยึดเด็กและเยาวชนในคดีเป็นศูนย์กลางไม่ว่าจะเป็นกระบวนการพิจารณาในทางแพ่งหรือคดีอาญา โดยมีหลักการสำคัญคือ กาคำนี้ถึง “หลักประกันสูงสุดของเด็ก” เป็นที่ตั้งจึงอาจกล่าวได้ว่าหลักดังกล่าวถือเป็นหลักใหม่ที่ใช้ในการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและมีความสำคัญต่อทำให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นอย่างมาก

2.2.2 ความเป็นมาของหลักประกันสูงสุดของเด็ก

หลักประกันสูงสุดของเด็กมีจุดเริ่มต้นจากประเทศอังกฤษราวศตวรรษที่ 13 โดยมีหลักการ “โจ่งเง่าตามธรรมชาติ” โดยใช้เพื่อปกป้องบุคคลผู้มีปัญหาด้านสติปัญญาและไม่สามารถ

⁴⁰ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 1789,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก NHRC : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ-สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (เอกสารเผยแพร่), น.15 – 18

⁴¹ ปกป้อง ศรีสนิท, สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น.14.

⁴² เพิ่งอ้าง, น.14.

ปกป้องหรือช่วยเหลือตนเองได้ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันที่ให้ถือบิดาเป็นใหญ่และเด็กเป็นเพียงสมบัติของบิดาซึ่งศาลจะไม่เข้าไปก้าวล่วงสิทธิของบิดาและไม่ปรากฏเรื่องอำนาจปกครองของมารดาแต่อย่างใด

ต่อมาในปี ค.ศ.1660 จากการออกกฎหมายว่าด้วยการยกเลิกการเลี้ยงดูมีผลทำให้บิดาสามารถโอนอำนาจปกครองบุตรได้แม้ในขณะที่มีชีวิตอยู่หรือภายหลังจากที่เสียชีวิตไปแล้ว กรณีที่บิดาเสียชีวิตโดยไม่ได้โอนสิทธิการเลี้ยงดูให้ใคร ศาลมีอำนาจตั้งผู้ปกครองได้โดยพิจารณาบนพื้นฐานของประโยชน์ของทารกเป็นสำคัญส่วนอำนาจปกครองจะตั้งอยู่บนพื้นฐานการเปรียบเทียบว่าสิ่งใดหรืออย่างไรเหมาะสมกับเด็ก⁴³ และได้มีบรรทัดฐานคำพิพากษาในการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กคือในคดี Bissett's ค.ศ.1744 โดยมีข้อเท็จจริงว่าบิดาของเด็กประสบหาล้มละลาย เลี้ยงดูครอบครัวต่อไปไม่ได้ ประกอบกับมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่การเลี้ยงดูบุตร ศาลจึงพิพากษาให้เด็กอยู่ในอำนาจปกครองของมารดาเพียงฝ่ายเดียวโดยเป็นการพิจารณาประโยชน์ของเด็กก่อนสิทธิของบิดาซึ่งใช้เป็นบรรทัดฐานคำพิพากษาที่มีการปรับใช้อย่างต่อเนื่องเรื่อยมา⁴⁴

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 เข้าสู่ยุค “Tender Years Doctrine” มีแนวคิดให้บิดามารดาใช้อำนาจปกครองร่วมกันโดยแบ่งตามเกณฑ์อายุของบุตรเนื่องจากในยุคนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดสตรีนิยมจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมและเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิสตรีและวิทยาการใหม่ทางด้านจิตวิทยากฎหมายจึงให้อำนาจในการปกครองบุตรเท่าเทียมกับบิดา⁴⁵ต่อมาในศตวรรษที่ 20 มีการนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจปกครองเด็กอย่างจริงจังเนื่องจากประเทศอังกฤษมีการหย่าร้างจำนวนมากและแนวคิดเรื่องระบบสวัสดิการซึ่งปกติศาลจะพิจารณาประโยชน์ของเด็กเมื่อบิดาเสียชีวิตหรือไม่มีความสามารถในการปกครองบุตรแต่ปัจจุบัน

⁴³ มาดาลีนกษณ์ เสรเมธากุล, โครงการวิจัยเรื่อง หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้สิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560).

⁴⁴ Seema Shah, “Does Research with Children Violate the best interest Standard” Northwestern Journal of law and social policy, Vol.8.2, pp.137-145 (2013). อ้างใน วรินทร์ภัส ขาวสิทธิวงษ์, “การคุ้มครองเด็กภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ศึกษากรณีแยกเด็กออกจากครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), น.15.

⁴⁵ Erin Bajackson, “Best interest of the child – A Legislative journey Still in Motion” Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyer, Vol.25, pp.312-313 (2013). อ้างใน วรินทร์ภัส ขาวสิทธิวงษ์, “การคุ้มครองเด็กภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ศึกษากรณีแยกเด็กออกจากครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), น.15.

ศาลอังกฤษยึดหลักการประโยชน์สูงสุดของเด็กโดยใช้คำว่า “สวัสดิภาพของเด็ก” โดยปรากฏในกฎหมายว่าด้วยเด็ก⁴⁶

ทั้งนี้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาทั้งในกฎหมายภายในของรัฐและกฎหมายระหว่างประเทศโดยปรากฏแนวคิดรากฐานขึ้นในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1924 ซึ่งวางหลักการให้ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบในการจัดประโยชน์สูงสุดให้เด็กและในเวลาต่อมาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1959 ได้ปรากฏถ้อยคำ “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” โดยกำหนดให้ต้องพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

2.2.3 ความหมายของ “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก”

หลักประโยชน์สูงสุดหมายถึงหลักการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสถานะทางสังคมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกแก่เด็กในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข รวมถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก ตลอดจนพัฒนาการและการเจริญเติบโตตามที่ควรจะเป็นด้วย และหากต้องพิจารณาควบคู่กับผลประโยชน์ของบุคคลกลุ่มอื่น ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรกเสมอ⁴⁷

อย่างไรก็ดีได้มีนักวิชาการทั้งด้านนิติศาสตร์และด้านจิตวิทยาสังคมและเด็กให้คำนิยามความหมายของหลักประโยชน์สูงสุดตามความคิดที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

Adiva Sifris และทีมงาน⁴⁸ ได้อธิบายว่า หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กคือหลักการที่ศาลจะนำไปใช้ในการพิจารณาคดีและตระหนักถึงโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมและโอกาสที่ดีที่สุดต่อคุณภาพชีวิตของเด็กโดยนำมาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นและหลากหลายตามแต่กรณีที่เกิดขึ้น

⁴⁶ Godsglory Ifezue and maria Rajabali, “Protecting the interest of the child”, Cambridge journal of international and Comparative Law, อ้างใน วรินทร์ภัส ขาวสิทธิวงษ์, “การคุ้มครองเด็กภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ศึกษากรณีแยกเด็กออกจากครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), น.15.

⁴⁷ Rachel Hodgkin and Peter Newell.2002. Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child, Full Revised edition. Geneva: Atar SA. P.42 โปรดคู อัจฉริยา ชูตินันท์, “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ฉบับพิเศษ, ปีที่ 10, (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2562).

⁴⁸ Adiva Sifris, “Submission to the Family Law Council Regarding the Inquiry into Relocation of Children on Family Law,” Castan Centre for Human Rights Law, (Australia: Law School, Monash University, 2007), p. 5. อ้างใน มาตาสักขณ์ เสริมธากุล, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 43*, น.257.

Benjamin D. Garber⁴⁹ กล่าวว่า ประโยชน์สูงสุดของเด็ก หมายถึง ประโยชน์ในการพัฒนาขั้นพื้นฐาน เช่น ประโยชน์ทางร่างกาย อารมณ์ จิตวิทยา และสติปัญญาของเด็ก

Jean Zermatten⁵⁰ ได้อธิบายถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กว่า เป็นหลักการพื้นฐานที่มีความสำคัญในทางกฎหมายโดยการปรับใช้หลักการนี้ผู้ใหญ่มีหน้าที่ดำเนินการตัดสินใจในฐานะตัวแทนของเด็กจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือความผาสุกของเด็กเป็นสำคัญ

Joan B. Kelly⁵¹ ได้อธิบายว่าหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหมายถึงสิ่งที่มีองค์ประกอบหลายประการอันพึงประสงค์ของเด็กที่จะทำให้เด็กนั้นมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ยั่งยืน

Harvey R. Sorkow⁵² ได้รวบรวมความเห็นจากมุมมองในด้านต่าง ๆ และให้ความหมายของประโยชน์สูงสุดของเด็กว่า

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านมารดาเห็นว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการและการเจริญเติบโตของเด็กเนื่องจากเด็กนั้นยังคือความสามารถ

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านบิดาเห็นว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กหมายถึง สิ่งแวดล้อมในทางจิตวิทยาและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีที่สุด โดยเอื้อต่อการมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและเป็นปกติสุข

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กเห็นว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กหมายถึง สิ่งประกอบด้วยความต้องการขั้นพื้นฐาน 2 ประการ คือ ความใกล้ชิดในส่วนตัวเกี่ยวกับการให้ การรับความรักและการเลี้ยงดูโดยให้เด็กมีความคิดและความรู้สึกเป็นของตนเองเมื่อเติบโตขึ้นเด็กจะสามารถอยู่ได้โดยอิสระ

⁴⁹ Benjamin D. Garber, *Developmental Psychology for family law Professionals: Theory, Application, and the Best Interests of the Child*, (New York: Springer Publishing Company, 2010), p. 141–142. อ้างใน มาตาลักษณ์ เสรมชากุล, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 43*, น.257.

⁵⁰ Jean Zermatten, “The Best Interests of the Child Principle: Literal Analysis and Function and Implementation,” *Institut International Des Droits De L’Enfant*, (2010), p.6. อ้างใน มาตาลักษณ์ เสรมชากุล, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 43*, น.257.

⁵¹ Joan B. Kelly, “The Best Interest of the Child A Concept in Search of Meaning”, *Family and Conciliation courts review*.Vol35.no.4 (October ,1997), p.378. อ้างใน มาตาลักษณ์ เสรมชากุล, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 43*, น.257.

⁵² Harvey R. Sorkow, “Best Interests of the Child: By Whose Definition,” *Pepperdine Law Review*, Vol. 18, p.357–358 (1991).

TynieDavel⁵³ ได้ให้คำนิยามของประโยชน์สูงสุดของเด็กในด้านการศึกษว่า หมายถึง มาตรฐานการศึกษาซึ่งสนับสนุนการศึกษาและการทำให้เด็กได้ตระหนักถึงสิทธิของตน

สำหรับประเทศไทย มีนักวิชาการจากหลายสาขาอาชีพให้คำจำกัดความ “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เอาไว้ดังนี้

ไพรัช บวรสมพงษ์⁵⁴ อธิบายว่า หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก หมายถึง การปกป้องคุ้มครองเด็ก การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และศีลธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนาตามแต่ละช่วงวัยของเด็กเพื่อความป็นอยู่ที่ดีของเด็กหรือกล่าวได้ว่าเป็น สวัสดิภาพหรือสวัสดิการสำหรับเด็ก

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล⁵⁵ ให้ความหมายของหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กว่า หมายถึง สิทธิประโยชน์ของเด็กทั้งปวงที่พึงมีพึงได้ในฐานะที่เกิดมาและมีชีวิตอยู่รอดภายใต้กรอบของอนุสัญญาที่ให้การรับรองหรือโดยสามัญสำนึกของวิญญูชนทั่วไปย่อมเห็นได้ว่าเป็นสิทธิประโยชน์ของเด็ก

สายสุรี จุติกุล⁵⁶ ในการเสวนาในหัวข้อ “รัฐบาลจะให้การคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างไรเป็นรูปธรรมอย่างไร” ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก คือ ทุกอย่างเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการพัฒนา

จะเห็นได้ว่าจากนิยามของหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กที่นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศให้ความเห็นไว้เป็นการกำหนดคำนิยามที่มีความหมายอย่างกว้าง โดยส่วนใหญ่จะเน้นการกำหนดสาระสำคัญไปในทางทำนองเดียวกัน คือ มองว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองอัน

⁵³ TynieDavel, “In the Best Interests of the Child Conceptualisation and Guidelines in the Context of Education,” Commonwealth Education Partnerships, (South Africa: University of Pretoria, 2007), p.225. อ้างใน มาตากลักษ์ ณ เสริมราชกุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.258.

⁵⁴ ไพรัช บวรสมพงษ์, “การคุ้มครองเด็กผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กับประโยชน์สูงสุดของเด็ก,” (วิทยานิพนธ์คุุณฎีบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.115.

⁵⁵ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก,” *คุณพาท*, เล่ม 5, ปีที่ 41, น.19 (กันยายน-ตุลาคม, 2537).

⁵⁶ สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, *รายงานการเสวนาทางวิชาการ “รัฐบาลจะให้การคุ้มครองสิทธิเด็ก อย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), น.5.

จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการของเด็กอันจะเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพต่อไป⁵⁷

จากการศึกษาพบว่า การรับรองหลักการพื้นฐานในอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้ดังนี้

1) การปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ ในกฎข้อที่ 37 โดยกำหนดให้รัฐภาคีต้องให้หลักประกันว่าเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ รวมถึงการปฏิบัติต่อเด็กจะต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้นเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าการไม่แยกเด็กออกจากผู้ใหญ่จะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กนั่นเอง นอกจากนี้เด็กยังต้อง มีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือตอบโต้และการเยี่ยมเยียนเว้นแต่ในสถานการณ์พิเศษ⁵⁸

2) การบริหารงานยุติธรรมแก่ผู้เยาว์ ในกฎข้อที่ 40 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมแก่ผู้เยาว์ไว้โดยมีการรับรองหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในข้อ 2 ของอนุสัญญาว่าเด็กที่ถูกดำเนินคดีมีสิทธิที่จะได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้รัฐต้องจัดให้มีการช่วยเหลือ ทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมแก่เด็กในกรณีดังกล่าว เว้นแต่ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้คำนึงถึงอายุของเด็ก หรือสถานการณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมายของเด็กนั้นแล้ว⁵⁹

2.2.4 การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอันเป็นพื้นฐานเบื้องต้น

ในอดีตมีข้อถกเถียงมากมายเกี่ยวกับการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กไม่ว่าจะเป็นข้อโต้แย้งในประเด็นที่เกี่ยวกับอายุของเด็กที่ควรได้รับการคุ้มครองหรือการเลือกคำบัญญัติมาปรับใช้ในกรณีต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันสามารถจำแนกแนวทางในการพิจารณาได้ 2 แนวทางดังนี้

1) การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็น “สิ่งที่มีความสำคัญที่สุด” (The Paramount Consideration)

เป็นหลักการที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1959 โดยเป็นการกำหนดมาตรฐานที่สูงกว่าการพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็น “สิ่งที่มีความสำคัญลำดับแรก” ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 โดยให้ความสำคัญกับ

⁵⁷ มาตราลักษ์ณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.260.

⁵⁸ มาตราลักษ์ณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.262.

⁵⁹ มาตราลักษ์ณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.262.

ประโยชน์สูงสุดของเด็กเหนือกว่าการพิจารณาประโยชน์อื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่ในสถานการณ์ขณะนั้น กล่าวคือ ในการพิจารณาคดีการออกคำสั่งหรือการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กจะต้องยึดหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเพียงประการเดียวเท่านั้น⁶⁰ ซึ่งหลักการนี้มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ศาลไม่ต้องพิจารณาประโยชน์ของผู้อื่นหรือ ประโยชน์ใด ๆ เพื่อชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบกับประโยชน์ของเด็กซึ่งมีปัญหาคือว่า ถ้าหากนำเอาประโยชน์สูงสุดของเด็กมาเป็นตัวบ่งชี้เพียงหนึ่งเดียวในการพิจารณา อาจไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ดังนั้น การพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดโดยมองข้ามประโยชน์อื่น ๆ ดังที่กล่าวมานี้จึงไม่อาจนำมาปรับใช้ได้กับทุกกรณี⁶¹ นอกจากนี้การพิจารณาประโยชน์ของเด็กโดยศาลในบางกรณีจะละเลยหลักการทางมนุษยธรรม ซึ่งจะพิจารณาให้อำนาจปกครองกับฝ่ายที่มีความพร้อมและฐานะ ทางเศรษฐกิจดีกว่าเป็นหลักโดยเห็นว่าเด็กจะมีความสุขเมื่ออยู่กับฝ่ายที่มีความพร้อมมากกว่าและมองข้ามอีกฝ่ายซึ่งมีความผูกพันมากกว่า⁶² ซึ่งถือได้ว่าเป็น “จุดอ่อน” ของการปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตามแนวทางนี้

2) การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็น “สิ่งที่มีความสำคัญลำดับแรก” (A Primary Consideration)

เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในลักษณะทั่วไปเพื่อ การพิจารณาหรือการตัดสินใจใด ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็ก โดยจะต้องคำนึงถึง หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรกเสมอ หรือนำหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาพิจารณาเป็นลำดับแรก⁶³ กล่าวคือ ต้องนำเอาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กไปประกอบการพิจารณาร่วมกันกับประโยชน์หรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับประโยชน์ทางด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างเด็กคนอื่น หรือระหว่างเด็ก

⁶⁰ Richard Chisholm, “The Paramount Consideration,” 10th National Family Law Conference, (Melbourne, 2002), p.4. อ้างใน มาตาดัก্ষณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.264.

⁶¹ Seema Shah, “Does Research with Children Violate the best Interest Standard? An Empirical and Conceptual Analysis,” Northwestern Journal of law and social policy, Vol. 8, No. 2, (2013), p.145 – 147 อ้างใน มาตาดัก্ষณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.264.

⁶² Richard Chisholm, supra note 25, p.7. มาตาดัก্ষณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.264.

⁶³ Michael Freeman, A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, (Boston: MatinusNijhoff Publishers, 2007), p.61. อ้างใน มาตาดัก্ষณ์ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.265.

ต่างกลุ่ม หรือผู้ใหญ่⁶⁴ ทั้งนี้จะต้องมีการชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบถึงความสำคัญระหว่างประโยชน์สูงสุดของเด็กกับประโยชน์อื่น ๆ และดำเนินการให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ต่าง ๆ และประโยชน์ของเด็กตามบริบทของสถานการณ์นั้น ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ในการพิจารณาข้อเท็จจริงบางกรณีจะพบว่า หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอาจมี น้ำหนักน้อยกว่าประโยชน์อื่น ๆ ก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ทำให้การพิจารณาหรือการตัดสินใจนั้นมีความยืดหยุ่น⁶⁵ ดังนั้น การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในแนวทางนี้จึงใช้ในการพิจารณาเรื่องทั่วไปเกือบทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น การรับฟังความคิดเห็นของเด็ก การจัดสิทธิ ขั้นพื้นฐานให้แก่เด็ก กรณีที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าทั้ง 2 แนวทางนั้นมีความแตกต่างกัน คือ กรณีที่ใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญลำดับแรกจะต้องชั่งน้ำหนักความสำคัญระหว่างประโยชน์สูงสุดของเด็กกับประโยชน์หรือสิทธิอื่นที่อยู่แวดล้อม ซึ่งบางที ประโยชน์สูงสุดของเด็กอาจมีน้ำหนักน้อยกว่าประโยชน์อื่น ๆ ได้ ในขณะที่ การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในฐานะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด จะใช้แก่กรณีที่มุ่งต่อการคุ้มครองประโยชน์ของเด็กเหนือประโยชน์อื่นใด โดยศาลไม่จำเป็นต้องหดยกประโยชน์อื่น ๆ มาพิจารณาหรือชั่งน้ำหนักความสำคัญ

นอกจากนี้การพิจารณาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กจะต้องพิจารณาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเนื่องจากเด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่เปลี่ยนไปตามวัย⁶⁶ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างการคุ้มครองสิทธิเด็กกับการใช้อำนาจปกครองหรือการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐจะต้องนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้อย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดการปกป้องคุ้มครองเด็กที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างแท้จริง

2.3 เป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 เป็นต้นมาล้วนแต่อยู่ภายใต้แนวคิดของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น หลักฐานที่ปรากฏและเห็นได้ชัด ได้แก่บทบัญญัติต่าง ๆ ในกฎหมายที่แยกกระบวนการ

⁶⁴ Fatma Hassan Beshir, Article 3 of the Convention on the Rights of the Child: The Best Interests of the Child, UNICEF Innocenti Research Centre, p. 4. อ้างใน มาตาลักษณ์ เสริมธากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 43*, น.265.

⁶⁵ Fatma Hassan Beshir p.5 อ้างใน มาตาลักษณ์ เสริมธากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 43*.

⁶⁶ Jean Zermatten, p.494 อ้างใน มาตาลักษณ์ เสริมธากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 43*.

ยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไปทั้ง 3 รุ่น โดยในกฎหมายรุ่นปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ก็ได้กำหนดไว้ในมาตรา 119 ที่ว่า “ในการพิจารณาและ พิพากษาคดีที่มีชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการศึกษา ส่งเสริม และ ส่งเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษและในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาล คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือ เยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน”⁶⁷

ในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ต้องหาในการกระทำความผิด ศาลที่มีอำนาจ พิเคราะห์ได้แก่ศาลเยาวชนและครอบครัว โดยเป้าหมายในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนนั้นจะ แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้นมุ่งที่จะอบรม สั่งสอนเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในด้านส่วนตัว และด้านสังคมทั่วไป ก็มีได้มุ่งที่การลงโทษ แม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ดังนั้นการดำเนินคดีเด็ก และเยาวชนจึงมีเป้าหมายเพื่อการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน⁶⁸

โดยแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน แสดงออกให้เห็นได้ 2 แนวทาง⁶⁹ คือ

(1) ทางโครงสร้างขององค์กรในคดี ตัวอย่างเช่น

(1.1) ผู้พิพากษา ซึ่งจะมีทั้งผู้พิพากษา (ผู้พิพากษาอาชีพ) และผู้พิพากษาสมทบ โดยผู้พิพากษา (ผู้พิพากษาอาชีพ) ที่จะมานั่งพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนจะต้องเป็นผู้ที่มีอรรถยาศัย และความประพฤติเหมาะสมที่จะอบรมสั่งสอนเด็กเยาวชน และจะต้องรู้ เข้าใจเกี่ยวกับปัญหา ครอบครัว ส่วนผู้พิพากษาสมทบจะต้องเป็นผู้ที่มีอายุไม่น้อยกว่า 35 ปี ต้องเป็นผู้ที่เคยมีบุตร หรือ เคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ มีความสุขุมรอบคอบ ทัศนคติ อรรถยาศัย และความประพฤติที่ดีที่เหมาะสม และต้องไม่เป็นข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภา หรือทนายความ โดยก่อนที่ผู้พิพากษาสมทบจะเข้ารับ

⁶⁷ ปพนธีร์ ชีระพันธ์, “แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดี ในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชน เป็น ผู้กระทำความผิด,” *วารสารนิติศาสตร์*, น.365 (มิถุนายน 2561).

⁶⁸ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2564), น.695.

⁶⁹ *เพิ่งอ้าง*, น.695.

ตำแหน่งต้องได้รับการอบรมความรู้ ผ่านการทดสอบในเรื่องเจตนารมณ์และการพิจารณาคดีของ ศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว และอื่น ๆ อีกตามหลักเกณฑ์⁷⁰

โดยองค์คณะในการพิพากษาจะต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษา สมทบอีก 2 คน โดยอย่างน้อยต้องเป็นสตรีหนึ่งคน⁷¹

(1.2) พนักงานอัยการ โดยในท้องที่ที่ศาลเยาวชนเปิดทำการแล้ว กฎหมายให้อัยการสูงสุดแต่งตั้งพนักงานอัยการหนึ่งคน หรือหลายคนตามความจำเป็นเพื่อดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ที่จะต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว แม้กฎหมายจะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ โดยเฉพาะ แต่กฎหมายก็ได้กำหนดให้อัยการสูงสุดดำเนินการดังกล่าว ก็แสดงว่ากฎหมายประสงค์ที่จะให้อัยการสูงสุดเลือกสรรพนักงานอัยการให้เหมาะสมแก่คดี โดยมีคุณสมบัติทำนองเดียวกับผู้พิพากษา⁷²

นอกจากนี้องค์กัรดังกล่าวข้างต้นแล้วก็ยังมีผู้พิพากษาในชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกา ที่ปรึกษากฎหมาย ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวน⁷³

(2) โครงสร้างของการพิจารณาคดี นอกจากแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน และแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนจะแสดงออกทางโครงสร้างขององค์กรในคดีข้างต้นแล้ว ทางโครงสร้างของการพิจารณาคดีก็มีการแสดงออกทางด้านแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน และแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกัน เช่นต้องใช้ห้องธรรมดาในการพิจารณาคดี ต้องพิจารณาโดยลับ การพิจารณาคดีอาจกระทำลับหลังจำเลยได้ การรับฟังรายงานของสถานพินิจ การเรียกบิดา มารดา หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วยมาสอบสวนข้อเท็จจริง และอื่น ๆ อีก⁷⁴

2.4 การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาของ ไทย

⁷⁰ เพิ่งอ้าง, น.695.

⁷¹ เพิ่งอ้าง, น.695.

⁷² คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2564), น.696.

⁷³ เพิ่งอ้าง, น.696.

⁷⁴ เพิ่งอ้าง, น.696.

การปฏิบัติต่อเด็กในสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดที่พัฒนาจากการมองบุตรเสมือนเป็นสมบัติของบิดามารดามาสู่ บุตรในฐานะของ “มนุษย์ผู้เปราะบาง” ซึ่งควรจะได้รับ การปกป้องดูแลโดยเห็นได้จากลักษณะการปกครองในแต่ละสมัยดังนี้

สมัยสุโขทัยที่มีระบบ “พ่อปกครองลูก” แม้พระมหากษัตริย์จะปฏิบัติตนเหมือนพ่อของประชาชนที่ปกครองดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิดแต่ก็ยังทรงมีอำนาจและสิทธิเด็ดขาดเหนือชีวิตลูก

75

สมัยกรุงศรีอยุธยา แม้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นแบบ “เทวราชา” โดยมีแนวคิด ว่า พระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพซึ่งมีความแตกต่างจากชนชั้นสามัญชนและมีอำนาจสูงสุดเด็ดขาดรวมถึงมีความศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้ แต่ก็ไม่กระทบแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กในครอบครัวคือ บิดายังคงมีสิทธิเหนือชีวิตบุตร โดยบุตรและภริยายังคงสถานะเป็นทรัพย์สินและอาจถูกนำไปขายเป็นทาสได้⁷⁶

ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ มีการจัดทำกฎหมายตราสามดวงโดยเอาหลักของกฎหมายเก่าในสมัยกรุงศรีอยุธยามาใช้แต่ก็ยังถือหลักว่าสามีมีอำนาจเหนือภริยาและบุตร โดยมีหลักฐานปรากฏชัดเจนในบทบัญญัติที่กำหนดให้บุตรและภริยาต้องรับผิดชอบในทางแพ่งและอาญาในการละเมิดซึ่งคบคิดได้กระทำลงโดยความรับผิดชอบทางแพ่งและอาญาที่บุตรและภริยาจะต้องรับผิดชอบไม่ได้เป็นการรับผิดชอบในฐานะของการเป็นสมาชิกในครอบครัวแต่กฎหมายถือว่าบุตรและภริยาเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินของคหบดีหรือบิดาผู้กระทำผิดต่อกฎหมาย

ต่อมาอิทธิพลของตะวันตกได้แผ่ขยายเข้าสู่เอเชียในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามประเทศจึงต้องทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษเพื่อยุติปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จึงนำไปสู่การรับอิทธิพลของกฎหมายสมัยใหม่จากตะวันตกเข้ามาสู่ราชอาณาจักรไทยทำให้พบว่ากฎหมายตราสามดวงไม่มีความเหมาะสมอีกต่อไปเพราะมีความล้าหลังและขาดการให้ความสำคัญในด้านศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์⁷⁷

และในปี 2541 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจชำระและยกร่างประมวลกฎหมายและพาณิชย์โดยนำหลักกฎหมายจากตราสามดวงและคำพิพากษามาเทียบเคียงกับของต่างประเทศโดย

⁷⁵ กิติพัฒน์ นนทปัทมกุลย์, “ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก : แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), น.46-47.

⁷⁶ กิติพัฒน์ นนทปัทมกุลย์, *อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 75*, น.49.

⁷⁷ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *หลักกฎหมายอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 5 [แก้ไขเพิ่มเติม] (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), น.136-142.

คัดลอกกฎหมายที่ดีและเหมาะสมในการยกร่าง แล้วเสร็จและประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยยกเลิกพระไอยการลักษณะฟัวเมียแต่ไม่กระทบถึงบทบัญญัติเรื่องการสมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว การใช้อำนาจปกครองที่เกิดก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และได้แก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาและเปลี่ยนหลักการเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวเดิม โดยเปลี่ยนมาใช้ระบบฟัวเดียวเมียเดียว ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน กำหนดอายุขั้นต่ำในการหมั้นและการสมรส และกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก⁷⁸

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติคุ้มครองและรับรองสิทธิของบุคคลไว้คือ บุคคลย่อมมีความเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้ และมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม⁷⁹ และรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีอย่างมีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่ายและการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตาม ความถนัดของตนและมี

⁷⁸ มาตราลักษณะ เสริมชากุล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น.61-67.

⁷⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม.

ความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ⁸⁰ และขณะเดียวกันก็ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและป้องกันไม่ให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติไม่เป็นธรรม⁸¹ และได้บัญญัติในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและส่งเสริมประสิทธิภาพ

⁸⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ว่า

⁸¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 บัญญัติว่า รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างสรรค์สุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กไว้ในหมวดที่ 16 การปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (1) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน⁸²

2.4.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย อธิบายว่า ผู้กระทำจะมีความชั่วร้ายต่อเมื่อเขามีความรู้สึกผิดและชอบ ได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทและไม่มีเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้⁸³

ประมวลกฎหมายอาญาลบแรกก็มีการกล่าวถึง ความไม่รู้สึกผิดและชอบ แต่ในฉบับปัจจุบันได้เรียกใหม่เป็น “ความรู้สึกผิดชอบ” และเป็นสาระสำคัญในเรื่องของความชั่วหรือความชั่วร้ายตามที่ศาสตราจารย์ ดร.หยุด กล่าวไว้ข้างต้นและแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะไม่ได้กล่าวไว้โดยตรงว่า “ความชั่วเป็นพื้นฐานของการลงโทษ” แต่ ก็เห็นว่ากฎหมายอาญาของไทยก็เป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความชั่วเพราะการที่กฎหมายไม่ลงโทษเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีหรือผู้วิกลจริตล้วนเป็นเหตุมาจาก ความชั่ว เพราะเด็กและผู้วิกลจริตไม่มีความรู้สึกผิดชอบและแยกแยะความดีความชั่วไม่ได้⁸⁴

กฎหมายอาญาได้บัญญัติถึงกรณีที่เด็กเป็นผู้กระทำผิดโดยกำหนดวิธีการสำหรับเด็กไว้ โดยเฉพาะ การกระทำของเด็กยังคงเป็นความผิดแต่อาจได้รับยกเว้นไม่ต้องรับโทษและดำเนินการด้วยวิธีที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดเพราะเด็กและเยาวชนยังไม่มีความรู้สึกผิดชอบเหมือน

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัย และสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม.

⁸² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 257 บัญญัติว่า การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ
2. สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ
3. ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.

⁸³ หยุด แสงอุทัย, “การวินิจฉัยปัญหาาคืออาญา,” บทบันทึกคดี, เล่มที่ 11, น.214-229 (2483).

⁸⁴ คณิศ ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563). น.293.

ผู้ใหญ่ ยังไม่รู้จักแยกแยะระหว่างความดีกับความชั่ว ความสามารถในการทำชั่ว โดยประมวลกฎหมายอาญาได้แบ่งประเภทของบุคคลออกเป็น 3 ประเภท⁸⁵ ดังนี้

- 1) บุคคลที่ขาดหรือไม่มีความสามารถในการกระทำชั่ว คือ เด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ในขณะที่กระทำความผิดและบุคคลที่มีโรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนในขณะที่ได้กระทำความผิด
- 2) บุคคลที่อาจมีความสามารถในการกระทำชั่ว คือ บุคคลที่มีอายุสิบห้าปีขึ้นไปแต่ต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิด
- 3) บุคคลที่มีความสามารถในการทำชั่วที่สมบูรณ์ คือ บุคคลที่มีอายุเกินสิบแปดปี ในขณะที่กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญา ดังนี้

- 1) เด็กอายุต่ำกว่าสิบปี หากกระทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษและให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่⁸⁶
- 2) เด็กอายุเกินสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ⁸⁷
- 3) บุคคลอายุสิบห้าปีขึ้นไปแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าควรลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าเห็นควรลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง⁸⁸

⁸⁵ เพิ่งอ้าง, น.294.

⁸⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

⁸⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติว่า เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

⁸⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 บัญญัติว่า ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง

4) บุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้⁸⁹

2.4.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนไว้ในขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีของพนักงานสอบสวนโดยในมาตรา 134/2⁹⁰ กำหนดให้นำมาตรา 133 ทวิ⁹¹ มาใช้บังคับกับการสอบสวนผู้ต้องหาที่อายุไม่เกิน 18 ปี เฉพาะในเรื่องวิธีการสอบสวนที่เหมาะสมสำหรับเด็กเท่านั้นแต่ไม่จำเป็นต้องนำข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทคดีที่จะใช้บังคับตามมาตรา 133 ทวิมาใช้บังคับด้วยดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความผิดตามที่ระบุไว้หรือไม่ก็ตามหากผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปียอมอยู่ในบังคับที่ต้องนำวิธีสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานมาใช้โดยอนุโลม

2.4.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

พระราชบัญญัตินี้ได้แนวคิดมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งกำหนดหลักสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ซึ่งประเทศไทยเข้ามา

⁸⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า ผู้ใดอายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

⁹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 บัญญัติว่าให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาบังคับใช้โดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ บัญญัติว่า “การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีให้พนักงานสอบสวนแยกการกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าอาจมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และต้องดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาการคุ้มครองเด็กที่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในขณะนั้น⁹² ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 132

ทั้งนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กได้ให้ความหมายคำว่า เด็ก ไว้ว่า เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส โดยกำหนดหลักการและขั้นตอน รวมถึงวิธีปฏิบัติต่อเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ ไว้โดยละเอียดเช่น กำหนดมาตรการเพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กเพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและมีพัฒนาการที่เหมาะสมอันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันไม่ให้เด็กถูกทารุณกรรมหรือตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบหรือถูกเลือกปฏิบัติ

หมวดที่ 2 ก็ได้กำหนดหลักการคุ้มครองเด็กไว้หลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (มาตรา1)⁹³ เรื่องข้อห้ามไม่ให้กระทำต่อเด็ก (มาตรา 26)⁹⁴ และในกรณีที่มี

⁹² กองนิติกร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546, (กรุงเทพฯมหานคร : หจก.เทพเพ็ญวานิชย์, 2547), น.1-8.

⁹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁹⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (2) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ใน ความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (3) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะ ทำให้เด็กมีความประพฤติดีต่อการกระทำผิด
- (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้ แก่บุคคลอื่นที่มีโชติญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือ ได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
- (5) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็น ขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
- (6) ใช้จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือ จิตใจมีผลกระทบต่อการศึกษาเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

การฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวผู้กระทำย่อมได้รับโทษทางอาญา

ดังนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ.2546 จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองเด็กและเป็นการบัญญัติกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเป็นการยกระดับการให้ความคุ้มครองเด็กในประเทศไทยให้เข้าสู่มาตรฐานสากล

2.4.5 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาไว้ในหมวดที่ 6 เรื่องของการสอบสวนคดีอาญา ดังนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72 (มาตรา 68⁹⁵) ก่อนมีคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำ

(7) บังคับ ทุบตี ใช้อำนาจขู่ข่มขู่ข่มขู่ ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานที่ค้าประเวณีหรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(9) บังคับ ทุบตี ใช้อำนาจขู่ข่มขู่ ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการ อันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเข้าไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่ายแลกเปลี่ยน หรือให้สูราหรือบุหรี่แก่เด็กเว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

⁹⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 69 บัญญัติว่า ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมแจ้งแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งสิทธิตามกฎหมายให้ทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ แล้วนำตัวผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับทันที เพื่อให้พนักงานสอบสวนของท้องที่ดังกล่าวส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

ถ้าขณะจับกุมมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย อยู่ในขณะนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมแจ้งเหตุแห่งการจับให้บุคคลดังกล่าวทราบ และในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ถ้าในขณะนั้นไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่กับผู้ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมแจ้งให้บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่งทราบถึงการจับกุมในโอกาสแรกเท่าที่สามารถกระทำได้ และหากผู้ถูกจับประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบุคคลเหล่านั้น ซึ่งไม่เป็น

ความคิดโดยการออกคำสั่งให้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน เป็นสำคัญและจะต้องทำเป็นทางเลือกสุดท้าย⁹⁶ และถ้าหากเด็กและเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ศาลก็จะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้เพื่อคอยดำเนินการต่าง ๆ แทนเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการ คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน⁹⁷

อุปสรรคต่อการจับกุมและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ ชักช้า

ในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการ หลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างอื่นมิอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อ ความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น

ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับทำบันทึกการจับกุม โดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ทั้งนี้ ห้ามมิให้ถามคำถามการผู้ถูกจับ ถ้าขณะทำบันทึกดังกล่าวมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย อยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคลดังกล่าวและจะให้ลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ได้ ถ้อยคำของเด็ก หรือเยาวชนในชั้นจับกุมมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชน แต่ศาลอาจนำมาฟังเป็น คุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้

⁹⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 74 บัญญัติว่า ก่อนมีคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือ ซึ่งเป็นจำเลย ทุกครั้ง ให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนนั้นว่าจะมีข้อคัดค้านประการ ใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงความจำเป็นหรืออาจเรียก พยานหลักฐานมาไต่สวนเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในการพิจารณาออกคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของ เด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และการควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนให้กระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย

⁹⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 73 บัญญัติว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือ เยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้ และ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือ ศาล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมี คำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

2.5 ความเป็นมาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

ประเทศไทยแต่เดิมนั้นได้มีวิธีการพิเศษที่นำมาใช้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยให้ได้รับการสงเคราะห์เยียวยาและแก้ไข แทนที่จะถูกลงโทษจำคุกซึ่งการลงโทษจำคุกนั้นเป็นการลงโทษที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกอับอาย และจะได้การถ่ายทอดพฤติกรรมกระทำความผิดจากนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่รัฐจึงส่งไปยังสถานฝึกอบรมและมีการให้การศึกษาอบรมและฝึกฝนอาชีพตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 หรือส่งเด็กและเยาวชนไปฝึกอบรมตามพระราชบัญญัติการจัดฝึกอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479 เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีต่อไปและไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำความผิดอีก

นอกจากนี้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479 ยังได้บัญญัติวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษซึ่งรวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ต้องคำพิพากษาโดยเน้นหนักไปทางฝึกอบรมซึ่งในเวลาต่อมากรมราชทัณฑ์ได้โอนโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2501 และได้แยกควบคุมผู้ต้องโทษที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีไว้เป็นพิเศษโดยจัดสถานที่ควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกขึ้น โดยใช้ชื่อว่า ทัณฑสถานวัยหนุ่มซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นสังกัดกรมราชทัณฑ์ ต่อมาได้มีการใช้ พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ.2481 ซึ่งกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนที่ประพฤติตนไม่สมควรและกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้และตั้งกรมเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทน โดยใช้ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

วิธีการพิเศษดังกล่าวเป็นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วเท่านั้น โดยยังไม่มีวิธีการพิเศษที่จะปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระหว่างถูกจับกุมและระหว่างพิจารณาคดี เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จึงถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำความผิด

ถ้าเขาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินสี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลตามวรรคหนึ่งหรือการปล่อยชั่วคราวหากปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล หรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นว่านั้นด้วยก็ได้

ความคิดริเริ่มจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนมีขึ้นในปี พ.ศ.2482 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยแรกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ส่งหลวงจักรปาณีศรีศีลวิสุทธิไปดูงานในศาลเด็กต่อมาหลังจากจบสงครามมหาเอเชียบูรพา นายเลียง ไชยกาลเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงส่งผู้พิพากษาไปดูการศาลเด็กในต่างประเทศและเสนอรัฐมนตรีให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสำหรับดำเนินการจัดตั้งศาลเด็กและการอบรมสงเคราะห์เด็กโดยเหตุที่ต้องมีศาลเด็กในประเทศไทยนั้นเกิดจากความคิดที่ว่าเด็กยังมีร่างกายและจิตใจต่างกับผู้ใหญ่โดยการที่เด็กกระทำความผิดอาญานั้นอาจเป็นเพราะเกี่ยวกับตัวของเด็กเช่น จิตใจยังอ่อนมีโรคทางพันธุกรรมที่ทำให้จิตใจผิดไปจากเด็กธรรมดาหรืออาจเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีรัฐจึงไม่ควรที่จะลงโทษเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือลงโทษเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นควรจะพิจารณาเด็กเป็นคน ๆ ไปว่าควรลงโทษหรือใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสมและทำให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีได้

เมื่อการที่เด็กจะต้องได้รับโทษจะให้ศาลธรรมดาที่ขึ้นต่อการพิพากษาคดีของผู้ใหญ่มาพิจารณาคดี เด็กก็อาจจะไม่ได้รับผลเต็มที่ซึ่งถ้าหากใช้ศาลเด็กโดยเฉพาะก็จะทำให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นพิเศษและมีความชัดเจนในการพิพากษาคดีเด็กโดยเฉพาะเพราะวิธีการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กนั้นต่างจากคดีธรรมดาเพราะต้องอาศัยความรู้ในเรื่องเด็กกระทำผิดเพราะการที่เด็กกระทำผิดถือเสมือนเป็นอาการของโรคซึ่งจะต้องพยายามให้รู้ว่าเป็นโรคอะไรและต้องเยียวยาให้หายขาด⁹⁸

จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนโดยในทางอาญามีบทบัญญัติให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนซึ่งควร จะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีอีกทั้งยังให้คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและภาวะแห่งจิตซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละคน และการลงโทษก็ต้องให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนตามพฤติการณ์ ส่วนในทางแพ่งมีบทบัญญัติที่คุ้มครองผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียบางประการของผู้เยาว์

เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัติไปได้สักระยะหนึ่งก็พบว่ายังมีความไม่เหมาะสมบางประการกระทรวงยุติธรรมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและโดยมีพระบรมราชโองการให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2506 ทำให้การดำเนินคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชน

⁹⁸ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายเด็ก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประชานิติ จัดพิมพ์, 2495), น.1-6.

เกิดความรวดเร็ว ตลอดจนให้ความสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งปล่อยให้เป็นอิสระแล้ว ให้กลับสู่สังคมโดยให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่อาศัยและหางานให้ทำ⁹⁹

ต่อมาในปีพ.ศ. 2534 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับและตราเป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 และในปีพ.ศ.2543 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 2) โดยแก้หลักเกณฑ์เนื่องจากการแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยสถานพินิจยังคงเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมจากการแก้ดังกล่าวมีผลทำให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดไม่ได้เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการสถานพินิจและไม่ต้องรับผิดชอบในงานของสถานพินิจอีกต่อไป

ในปีพ.ศ.2553 ได้มีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ประกาศใช้โดยยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ฉบับที่ 2 และ 3 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติในปี 2558 โดยปรับแก้ในเรื่องของการอนุญาตฟ้องคดีจากอัยการสูงสุด โดยกำหนดให้พนักงานอัยการที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีอัยการ หรืออธิบดีอัยการภาค ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย มีอำนาจอนุญาตให้ฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา ซึ่งไม่สามารถยื่นฟ้องต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดในมาตรา 78

2.5.1 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

เนื่องจากการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมทำให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่และควรให้มีการแก้ไขในส่วนที่เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน และบุคคลในครอบครัว และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹⁰⁰

⁹⁹ วิษา มหาคุณ, การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัว เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ พ.ศ.2546, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, 2542), น.18.

¹⁰⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127/ตอนที่ 72 ก/ น.12/22 พฤศจิกายน 2553.

2.5.2. เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว

เจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจัดตั้งขึ้น โดยอยู่ในกรอบแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ

1) เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยการบัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจมากกว่าศาลธรรมดาโดยสามารถดำเนินการใด ๆ หากเห็นว่าเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนได้แม้แต่ในกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่ศาลเห็นว่ามีความเสี่ยงที่จะถูกชักจูงให้กระทำความผิด หรือเด็กและเยาวชนควรได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครอง ศาลอาจมีคำสั่งให้คุ้มครอง ป้องกันหรือช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนได้ทันทีโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

2) เพื่ออำนวยความสะดวกธรรมชาติในการที่จะกำหนดโทษ โดยการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่เพียงแต่คำนึงถึงการกระทำความผิดที่เด็กและเยาวชนได้กระทำเพียงอย่างเดียวแต่ยังหาสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดเช่น อายุ ประวัติความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเด็กหรือเยาวชนและบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนอยู่อาศัยด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่มีส่วนผลักดันให้กระทำความผิด โดยจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงเหล่านี้นอกเหนือจากการพิจารณาเพียงว่า เด็กได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าควรที่จะกำหนดโทษอย่างไรจึงจะเหมาะสมในแต่ละความผิดที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำ

3) เพื่อนำวิธีการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่เหมาะสมมาใช้เป็นรายบุคคลในการพิพากษาคดี ศาลต้องนำเหตุแห่งการกระทำผิดรวมถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนมาพิจารณาประกอบกัน จึงค่อยมีคำสั่งให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กเป็นสำคัญ โดยให้เน้นไปที่การฝึกอบรมสั่งสอนมากกว่าการลงโทษจำคุก นอกจากนี้ศาลสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งได้อีกโดยขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้กระทำความผิด และในกรณีที่มีเด็กและเยาวชนร่วมกระทำความผิดหลายคนเมื่อศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงซึ่งแวดล้อมผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแต่ละรายแล้วศาลอาจสั่งให้ใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลได้ด้วย

4) เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว ซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากนั้นสภาพครอบครัวแตกแยก เช่น บิดามารดาแยกกันอยู่ ทำร้ายกันในครอบครัวกฎหมายจึงกำหนดให้ศาลมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยปัญหาในครอบครัวเพื่อรักษาสถานภาพการสมรสหรือทำการหย่าให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย เป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนในครอบครัวเป็นสำคัญ

จากเจตนารมณ์ข้างต้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงต้องมีเป้าประสงค์สำคัญให้ สอดคล้องและบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์สูงสุดของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวโดย จำแนกได้เป็น 6 ประการ ดังนี้¹⁰¹

- 1) เพื่อความปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนโดยจัดให้มีการให้บริการในด้านสังคม สงเคราะห์เพื่อประสานผลประโยชน์ร่วมกันในครอบครัว
- 2) เพื่อชำระไว้และส่งเสริมความมั่นคงแก่สถาบันครอบครัวรวมถึงปรับปรุงแก้ไข สิ่งแวดล้อมในครอบครัวให้ถูกต้องและเหมาะสมด้วย
- 3) เพื่อแยกเด็กหรือเยาวชนออกจากการปกครองเมื่ออยู่ในภาวะ “ไม่ปลอดภัย” และ การป้องกันทางสังคมจะมีได้ต่อเมื่อเด็กและเยาวชนนั้นพ้นจากการปกครองของบิดามารดาแล้วโดย คำนี้ว่าการแทรกแซงสถาบันครอบครัวเป็น “วิถีทางที่น้อยที่สุด” ที่จะกระทำได้ เพื่อปกป้อง ค้ำครองเด็กและเยาวชนเหล่านั้นและต้องกระทำภายใต้หลัก “ความได้สัดส่วน” ระหว่าง “ภัยอันตรายหรือผลร้าย” ที่เกิดกับเด็กและเยาวชน กับมาตรการที่ใช้เพื่อคุ้มครองผู้เยาว์นั้นเสมอ
- 4) เพื่อให้ความปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนที่พ้นจากการปกครองของบิดามารดา โดย ให้การดูแลเพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบและเป็นประโยชน์แก่สังคม
- 5) เพื่อให้แก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีโดยเน้นที่การป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และให้การศึกษที่เหมาะสมกว่าวิธีการลงโทษซึ่งแตกต่างจากการกระทำความผิดโดยผู้ใหญ่

2.6 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติศาล เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดของเด็ก เกิดจากปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การศึกษา ร่างกาย และความประพฤติที่ไม่ เหมาะสมกับวัย และเป็นวัยที่มีความเปราะบางทางอารมณ์ ความคิด และการใช้เหตุผลทำให้เสี่ยง ต่อการกระทำความผิดได้ง่ายอีกทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง โดยอาจเกิดจากการ ที่เด็กมีความต้องการยอมรับของคนในกลุ่ม ความบกพร่องทางครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนเลียนแบบพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดที่ต่างออกไปจากจารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียม และการฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมที่อาจได้รับการลงโทษหากก่อให้การ

¹⁰¹ มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและ เยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น.81-82.

ความเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม¹⁰² แต่การกระทำความผิดของเด็กนั้นไม่ถือเป็นอาชญากรรมแต่เป็นการกระทำที่เป็น “ พฤติกรรมเบี่ยงเบน ” เท่านั้น ดังนั้นการลงโทษจึงไม่ใช่วิธีแก้ปัญห แต่การแก้ปัญหที่ถูกต้องคือการเฝ้าระวังรักษาที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีของสังคม นอกจากนี้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแล้วยังมีเด็กที่มี “ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ” ที่ยังไม่ได้เข้ากระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ.2549 ได้กำหนดเอาไว้ 4 ข้อ คือ 1.เด็กที่ประพฤติดนไม่สมควร เช่น เกเร มั่วสุม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น การพนัน สุรา เสพยาเสพติด 2.เด็กที่ประกอบอาชีพที่ชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี 3.เด็กที่คบหากับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมาย 4.เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่จะนำไปในทางเสียหาย ซึ่งเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษเพื่อป้องกันไม่ให้กระทำความผิดในอนาคต¹⁰³

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ.2553 มาตรา 4 ได้กำหนดอายุของเด็กที่จะอยู่ในอำนาจของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวโดยให้ความหมายของเด็กและเยาวชนดังนี้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาแต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์¹⁰⁴ โดยไม่นำเรื่องความร้ายแรงของการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนมาพิจารณาดังนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดมีอายุอยู่ในเกณฑ์เป็นเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 4 ในวันที่กระทำความผิดแม้จะทำความผิดร้ายแรงเพียงใดคดีนั้นก็อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ถ้าหากคดีมีความร้ายแรงก็สามารถโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้

2.6.1 ทฤษฎีสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุมาด้วยกันหลายปัจจัย แต่การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นถึงแม้ว่าบางครั้งจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันแต่มูลเหตุจูงใน

¹⁰² ภัทธวรรณ รัตนเกษตร, “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา,” วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, ฉบับที่ 2, ปีที่ 3, น.12 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2562).

¹⁰³ เพิ่งอ้าง, น.128-129.

¹⁰⁴ อัจฉริยา ชุตินันท์, “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ฉบับพิเศษ, ปีที่ 10, น.273-274 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562).

หรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดเด็กนั้นอาจจะมาสาเหตุที่ต่างกัน โดยได้มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้พยายามศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของอาชญากรรมมาโดยตลอด แต่นักวิชาการเหล่านั้นก็มักอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมไปตามแนวความคิด ความรู้และประสบการณ์ของตนเป็นหลัก กล่าวคือ นักสังคมวิทยามุ่งเน้นว่า อาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม นักเศรษฐศาสตร์มุ่งเน้นว่า อาชญากรรมส่วนใหญ่ เกิดจากความยากจน นักจิตวิทยาก็มุ่งเน้นว่า สาเหตุของอาชญากรรมเกิดจากสาเหตุทางจิต นักชีววิทยา และจิตแพทย์ มุ่งเน้นว่าอาชญากรรมเกิดจากสาเหตุทางกรรมพันธุ์และความบกพร่องทางพันธุกรรมและร่างกาย อาจสรุปได้ว่า อาชญากรรมเกิดจากสาเหตุใหญ่ ๆ 2 ประการ คือเกิดจากสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก โดยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจของเด็กและเยาวชนมีดังนี้

2.6.1.1 ทฤษฎีกฎการเลียนแบบ

กาเบรียล ทาร์ต (Gabriel Tarde) มีแนวความคิดว่า หนังสือพิมพ์มีผลต่อการเกิดอาชญากรรม โดยชี้ให้เห็นว่าเมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่มีเทคนิคของการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกันเกิดตามมาด้วยเป็นปัญหาลูกโซ่ทาร์ต จึงได้ศึกษากรณีตัวอย่างของอาชญากรรมหลายกรณี และได้ตั้งข้อสังเกตว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ทาร์ตจึงได้ตั้งกฎแห่งการเลียนแบบขึ้นมา¹⁰⁵ กล่าวคือ

(1) มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่นและประเพณีของคนอื่น ตามปกติกลุ่มชนที่มีลักษณะละม้ายคล้ายคลึงกันจะมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องแฟชั่นและประเพณีอย่างช้า ๆ แต่ถ้ากลุ่มที่แตกต่างกันติดต่อกันก็จะส่งเสริมให้เกิดการเลียนแบบมากขึ้น

(2) ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าจะเลียนแบบผู้ที่มีฐานะสูงกว่า โดยอาชญากรรมหลายชนิดที่เริ่มเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นสูงและแพร่หลายไปในหมู่ชนชั้นต่ำโดยการเลียนแบบ

(3) มนุษย์จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ถ้าหากว่าพฤติกรรมแบบเก่าๆ หลากๆ แบบเกิดขัดแย้งกัน และเชื่อว่าการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งและการเลียนแบบ ทำให้เกิดอาชญากรรมและอาชญากรรมก็จะแพร่ไปในลักษณะเดียวกับแฟชั่น

2.6.1.2 ทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่าง

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การก่ออาชญากรรมขึ้นจากผลของการคบสมาคมของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันกล่าวคือ ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่อาชญากรกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร ทฤษฎีนี้จึงเน้นการให้ความสนใจในเรื่องของความถี่ และความ

¹⁰⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น.154-155.

เข้มข้นในการติดต่อกันมากกว่าที่จะสนใจในเรื่องสถานะของบุคคลหรือลักษณะของสภาพแวดล้อมซึ่งทฤษฎีนี้ได้อธิบายพฤติกรรมของอาชญากร โดยการยึดหลักในเรื่องของกฎของการเรียนรู้ในความแตกต่างซึมซับและปฏิบัติตาม¹⁰⁶

ทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่างนี้ สามารถอธิบายถึงการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบันได้ โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการที่เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิดได้มาอยู่อาศัยรวมกัน โดยมีโอกาสพบปะกันเป็นระยะเวลายาวนานไม่ว่าจะระหว่างการถูกควบคุมตัวระหว่างคดีหรือตามคำพิพากษาศาล การคบหาสมาคมดังกล่าวจะนำไปสู่การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมซึ่งกันและกัน โดยผู้ที่มีพฤติกรรมที่รุนแรงหรือเข้มข้นสุดนั้นก็มักจะกระจายพฤติกรรมไปสู่ผู้ที่มีพฤติกรรมการกระทำที่เข้มข้นน้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีนี้ที่เชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมจะแพร่กระจายจากจุดที่เข้มข้นไปสู่จุดที่เบาบางกว่า ดังนั้นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกโดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีเจตนากระทำความผิด เช่น เกิดจากความพลั้งพลาดประมาท เกิดจากความอยากรู้อยากลอง เมื่อต้องไปอยู่ในสถานพินิจย่อมทำให้ได้โอกาสเรียนรู้จนกลายเป็นอาชญากรไปในที่สุด จึงนับว่าส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและเยาวชนและสังคมมาก

2.6.1.3 ทฤษฎีตราบาป

แนวคิดที่ว่าพฤติกรรมอาชญากรรมเกิดขึ้น เพราะสังคมเป็นผู้ตราบาป โดยการตราบาปนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ในฐานะเป็นอาชญากรอันเป็นการสร้างตราบาปติดตัวผู้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกตั้งแต่นั้นมา¹⁰⁷ โดยผู้คิดแนวทฤษฎีนี้เป็นคนแรกก็คือ การ์เบรียล ทาร์ต ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาและอาชญากรรมวิทยาชาวฝรั่งเศสและในเวลาต่อมา เอ็ดวิน เอช. ฮัทเชอร์แลนด์ นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันก็ได้เสนอแนวคิดในทำนองเดียวกันนี้ด้วยเหมือนกัน โดยทั้งสองท่านเห็นตรงกันว่าผลของการตราบาปเปลี่ยนนิสัยของคนให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนตลอดไปเลยก็ได้ เนื่องจากการตราบาปจะติดตัวบุคคลนั้นเสียยิ่งกว่าสิ่งที่เขาได้ทำลงไป

ทฤษฎีตราบาปนี้ไม่ใช่เพียงแต่จะเป็นการลงโทษจากสังคมต่อผู้ที่มีพฤติกรรมเด็ก ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็น การแสดงความเสียหายจากผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพราะจะถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นคนไม่ดีไม่ควรคบค้าสมาคมด้วยซึ่งเป็นการแสดงออกที่เพิ่มแรงกดดันให้กับผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ที่ถูกตราบาปยิ่งถลำลึกลงไปใน การประกอบอาชีพและการที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากไม่มีหนทางที่จะกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุขอีกครั้ง

¹⁰⁶ เพิ่งอ้าง, น.155-158.

¹⁰⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 105*, น.162-163.

2.6.1.4 สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีล่าช้าเกินสมควร

สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีล่าช้าเกินสมควรนั้นได้รับการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14.3 (C) ซึ่งมีความหมายว่า กระบวนการยุติธรรมไม่ควรดำเนินคดีล่าช้าเพราะทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีไม่ทราบความแน่นอนในชะตากรรมของตนเอง โดยเฉพาะผู้ที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีของศาล โดยการควบคุมตัวนั้นจะต้องไม่เกินความจำเป็นตามแต่ละสถานการณ์เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม¹⁰⁸

สิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีล่าช้าเกินสมควรเป็นสิทธิที่ครอบคลุมระยะเวลาทั้งกระบวนการดำเนินคดีอาญา โดยเริ่มตั้งแต่เวลาแจ้งข้อกล่าวหาในชั้นสอบสวนไปจนถึงคดีถึงที่สุด โดยการเริ่มนับระยะเวลาให้เริ่มนับตั้งแต่เวลาที่บุคคลนั้นรู้ถึงการที่ตนเองจะต้องถูกดำเนินคดีอาญา

เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวกำหนดไว้ระหว่างการจับเด็กและการจับเยาวชนซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน (มาตรา 66)¹⁰⁹ โดยกำหนดว่าห้ามจับกุมเด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลส่วนการจับเยาวชนนั้นกฎหมายกำหนดให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา

2.6.2 การออกหมายจับเด็กหรือเยาวชน

การออกหมายจับเด็กหรือเยาวชนจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องของอายุ เพศ และอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ถ้าการออกหมายจับจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชน ก็ให้พยายามหลีกเลี่ยงการออกหมายจับ โดยเปลี่ยนไปใช้วิธีการติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนแทน (มาตรา 67)¹¹⁰ และเจ้าพนักงานผู้จับแจ้งแก่เด็กหรือเยาวชน

¹⁰⁸ ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 41*, น.86.

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 66 บัญญัติว่า ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้น ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

การจับกุมเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹¹⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 67 บัญญัติว่า การพิจารณาออกหมายจับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด นอกจากต้องอยู่ในบังคับมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องอายุ เพศ และอนาคตของเด็กหรือเยาวชนที่พึงได้รับการพัฒนาและปกป้องคุ้มครอง หากการ

ว่าเขาต้องถูกจับและแจ้งข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิตามกฎหมาย หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ แล้วนำตัวไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนในท้องที่ ๆ ถูกจับเพื่อให้พนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

2.6.3 การสอบถามประวัติเบื้องต้นของเด็กหรือเยาวชน

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับหรือต้องหาว่ากระทำความผิด ถูกเรียกมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง และเป็นคดีที่ต้องพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเบื้องต้น เพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ที่อยู่ สถานที่เกิด และอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุลและรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา ผู้ปกครองที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยและดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาให้เด็กหรือเยาวชนทราบ และแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่อยู่ในเขตอำนาจทราบเพื่อทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงของเด็กหรือเยาวชนและทำรายงานการสืบเสาะเพื่อแสดงข้อเท็จจริง (มาตรา 70)¹¹¹

โดยรายงานการสืบเสาะและพินิจจะประกอบไปด้วย อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อประมวลและรายงานข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นต่อศาล¹¹²

ออกหมายจับจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอย่างรุนแรงโดยไม่จำเป็น ให้พยายามเลี่ยงการออกหมายจับ โดยใช้วิธีติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยวิธีอื่นก่อน

¹¹¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 70 บัญญัติว่า เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับหรือต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมา ส่งตัวเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวมาและเป็นคดีที่ต้องพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้นเพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิดและอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุลของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วย

¹¹² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 36 บัญญัติว่า ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น โดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้

(1) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อรายงานต่อศาล...

2.6.4 การตรวจสอบการจับกุม

เมื่อทำการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จแล้วกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง (มาตรา 72)¹¹³ นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยแยกผู้นำส่งเป็น 2 กรณี คือ

- 1) ส่งโดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
- 2) ส่งโดยบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือองค์กรซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยตามที่พนักงานสอบสวนมอบหมาย โดยพนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรก็ได้

เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว ศาลจะทำการตรวจสอบการจับกุมว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่โดยตรวจสอบว่า เด็กหรือเยาวชนที่มาปรากฏต่อหน้าศาลเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่และการจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ใช่เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดศาลก็จะมีการปล่อยตัวไป และในการตรวจสอบนั้นเด็กหรือเยาวชนจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมาย หากไม่มีศาลจะต้องแต่งตั้งให้ (มาตรา 73)¹¹⁴ และศาลอาจมีคำสั่งควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนในระหว่างพิจารณาคดีได้ในหลาย

¹¹³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 72 บัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีทั้งนี้ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชน ผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

¹¹⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 73 บัญญัติว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็ก หรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชน ในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

กรณีดังที่ปรากฏในมาตรา 73 ดังนี้

1) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลในระหว่างดำเนินคดี โดยให้มีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล

2) ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่ศาลเห็นสมควรก็ได้และถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นหรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้

3) ก่อนจะสั่งควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนนั้นว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่และอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงความจำเป็นหรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาไต่สวนเพื่อนประกอบการพิจารณาก็ได้ โดยคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนกฎหมายจึงกำหนด ห้ามมิให้ควบคุม คุมขังกักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาลหรือเป็นกรณีการควบคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72 (มาตรา 69)¹¹⁵

2.6.5 การดำเนินการในชั้นสอบสวน

การสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาตามกฎหมายกำหนดให้กระทำในสถานที่เหมาะสมและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน โดยให้คำนึงถึง อายุ เพศ สภาวะของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญและต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่ายโดย

ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹¹⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 69

คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และพนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้¹¹⁶

2.6.6 ระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนตามมาตรา 78

การกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีเด็กและเยาวชนตามมาตรา 78¹¹⁷ กำหนดว่าเมื่อเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องรีบดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ

¹¹⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 75 บัญญัติว่า ในการสอบสวน ให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษา และถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็ก หรือเยาวชน ไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมี ที่ปรึกษาทนายของเด็กร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิ ที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึง อายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละราย

¹¹⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 78 บัญญัติว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง หรือกรณีเด็กหรือเยาวชนปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๗๐ วรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยัง พนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุมหรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือน แต่ไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีก ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

เพื่อให้ยื่นฟ้องต่อศาลทันทีภายในสามสิบวันแต่ถ้าหากมีความจำเป็นทำให้ไม่สามารถฟ้องได้ทันทีภายในกำหนดระยะเวลาสามสิบวันก็สามารถฟ้องได้โดยแบ่งอัตราโทษเป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีที่เป็นความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ถ้าหากเกิดความจำเป็นที่ไม่สามารถฟ้องต่อศาลตามกำหนดระยะเวลา 30 วันได้นั้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถขอฟ้องได้ 2 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 15 วัน โดยในการฟ้องครั้งที่ 1 และ 2 นั้นไม่ต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลด้วยเพียงแต่อ้างเหตุจำเป็นเท่านั้น ถ้าหากศาลสั่งไม่อนุญาต ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะส่งปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป

2) กรณีที่เป็นความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่หากเกิดความจำเป็นที่ไม่สามารถฟ้องต่อศาลได้ทันทีภายในกำหนดเวลา 30 วัน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถขอฟ้องต่อไปได้อีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลอนุญาตให้ฟ้องต่อไปได้อีก 2 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 15 วัน เมื่อได้แสดงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความจนเป็นที่พอใจแก่ศาลและถ้าหากปรากฏว่าพนักงานอัยการยังยื่นฟ้องไม่ทันอีกก็จะพ้นกำหนดระยะเวลาในการขอฟ้องและทางสถานพินิจก็จะต้องปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกควบคุมไปทันที

2.7 การสืบเสาะและพินิจในชั้นเจ้าพนักงาน

เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีหรือเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีโดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กและเยาวชนอยู่ในเขตอำนาจและเป็นคดีที่ไม่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาคดี จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวโดยมีหลักการที่มุ่งเน้นการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและดำเนินการแก้ปัญหาทั้งตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด รวมถึงสาเหตุอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้นไม่ใช่เพียงการวินิจฉัยแต่เพียงเฉพาะในประเด็นว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ การกระทำนั้นเป็นความผิดฐานใดและลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ศาลต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญโดยให้การฝึกอบรม สั่งสอน สงเคราะห์เพื่อกลับตัวเป็นคนดีมากกว่าการที่จะมุ่งลงโทษทางอาญา และนอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพร่างกายและสภาวะจิตใจของเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นรายบุคคลรวมถึงการพิจารณาถึงประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สถิติปัญหา

การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับจำเลย บิดา มารดา ผู้ปกครอง¹¹⁸

ด้วยเหตุที่ศาลจะต้องพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กและเยาวชน โดยทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนเพื่อให้ทราบถึงบุคลิกลักษณะ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวเด็กรวมถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดนั้นเพื่อให้สามารถลงโทษหรือใช้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนได้¹¹⁹ กฎหมายจึงบัญญัติให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำหน้าที่สืบเสาะและจัดทำรายงานข้อเท็จจริงในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนและรายงานให้ศาลทราบ

2.7.1 หลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาในการจัดทำและรายงานการสืบเสาะและพินิจ

เมื่อเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถูกจับกุมหรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนจะต้องมีการจัดทำรายงานการสืบเสาะและพินิจเด็กและเยาวชนดังนี้

ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ข้อเท็จจริงด้านสภาพร่างกายโดยแพทย์ ข้อเท็จจริงด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อมโดยพนักงานคุมประพฤติ ข้อเท็จจริงด้านสติปัญญาโดยนักจิตวิทยา ข้อเท็จจริงด้านสภาพจิตใจโดยจิตแพทย์ แต่การสืบเสาะในแต่ละคดีนั้น ไม่จำเป็นต้องทำครบทั้ง 4 ด้านขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพปัญหาหรือความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละราย¹²⁰

¹¹⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 115 บัญญัติว่า ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าประวัติ อายุ เพศ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาคด้วย.

¹¹⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์, *อ้าวแล้ว เจริญรอกที่ 105*, น.200.

¹²⁰ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. 2554 ข้อ 4 การสืบเสาะข้อเท็จจริงในแต่ละด้าน ดำเนินการโดยบุคลากร ดังนี้

- (1) ข้อเท็จจริงด้านสภาพร่างกาย ดำเนินการ โดยแพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์
- (2) ข้อเท็จจริงด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ดำเนินการ โดยพนักงานคุมประพฤติ
- (3) ข้อเท็จจริงด้านสติปัญญา นิสัย บุคลิกภาพ ดำเนินการ โดยนักจิตวิทยา
- (4) ข้อเท็จจริงด้านสภาพจิตใจ ดำเนินการ โดยจิตแพทย์

รายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน อาจประกอบไปด้วยรายงานทุกด้านหรือเพียงบางด้านตามความเหมาะสมตามสภาพปัญหา หรือความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย.

เมื่อนักงานคุ้มครองประพฤติดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริง พนักงานคุ้มครองประพฤดิจะทำการศึกษาและตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับมาว่าข้อมูลมีเนื้อหาอย่างไรเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางการสอบถามเด็กและเยาวชนรวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

หากเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปล่อยตัว พนักงานคุ้มครองประพฤดิต้องทำหนังสือส่งให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อขอเข้าสอบถามปากคำหรือกรณีได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจะต้องทำการนัดหมายเด็กและเยาวชนรวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง เมื่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดมาพบพนักงานคุ้มครองประพฤดิ จะทำการแยกสอบปากคำระหว่างเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดกับบิดาหรือมารดา โดยในการสอบปากคำจะใช้วิธีการสอบถามด้วยวาจาพร้อมทั้งสังเกตสีหน้า แววตา ท่าทางและน้ำเสียงของบุคคลเหล่านั้นเพื่อให้ทราบว่าคุณลักษณะเหล่านั้นมีพิรุณและสอดคล้องกับความจริงหรือไม่เพียงใด และทำการจดบันทึกถ้อยคำเหล่านั้นด้วยพร้อมทั้งบันทึกท่าทีและลักษณะของเด็กและเยาวชน บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นระหว่างให้ถ้อยคำต่าง ๆ ด้วย โดยนำแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นมาใช้ในการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนแต่ละรายในเชิงลึกและนำมาวิเคราะห์แนวโน้มของการกระทำ ความผิดซ้ำรวมถึงใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูให้ตรงกับสภาพปัญหา โดยการประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นแบ่งออกเป็น 10 ด้าน¹²¹

ด้านที่ 1 ครอบครัว เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการอบรม เลี้ยงดู สภาพภาพของครอบครัว ความสัมพันธ์ของบิดามารดา เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับผู้ใด สมาชิกในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีหรือไม่ เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การใช้สารเสพติด ฐานะทางครอบครัว

ด้านที่ 2 ชุมชนและสภาพแวดล้อม เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนและสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งเสื่อมโทรมหรือไม่ มีแหล่งอบายมุขหรือแหล่งมั่วสุมเรื่องยาเสพติดหรือไม่อย่างไร

ด้านที่ 3 ภูมิหลังทางการศึกษา อาชีพและสังคม เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการศึกษาและอาชีพ การใช้เวลาในยามว่าง ลักษณะนิสัยและความประพฤติของเด็กและเยาวชนว่าเป็นบุคคลที่หัวอ่อนสอนง่ายหรือเป็นคนที่แข็งแกร่ง ว่างเร่หรือหุนหันองง่าย พฤติกรรมทางเพศเป็นอย่างไร

¹²¹ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, คู่มือการใช้เครื่องมือจำแนก แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น, (กรุงเทพมหานคร : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2554), น.3-6.

ด้านที่ 4 เพื่อนและบุคคลใกล้ชิด เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของกลุ่มเพื่อน ภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนในกลุ่มเพื่อน สถานภาพของเพื่อนที่คบหรือบุคคลใกล้ชิด

ด้านที่ 5 ประวัติการเกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติด เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการใช้สารเสพติด ประวัติเข้ารับการบำบัด แหล่งที่จำหน่าย เพื่อให้ทราบถึงระดับของปัญหาและการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด

ด้านที่ 6 ประวัติการกระทำความผิด เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการกระทำความผิดหรือถูกดำเนินคดี ประวัติการฝึกอบรม การถูกจำคุก การคุมความประพฤติ ความรุนแรงของพฤติกรรมในคดี ความสำนึกในการกระทำความผิด รวมถึงผลร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย

ด้านที่ 7 สภาวะทางกายและจิต เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย โรคประจำตัวหรือความเจ็บป่วยต่าง ๆ ความพิการ โดยนำผลจากการตรวจวินิจฉัยของแพทย์มากรอกข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงสภาวะจิตใจของเด็กและเยาวชน เช่น ประวัติการเข้ารับการรักษาอาการทางจิต มีอาการซึมเศร้า เครียด วิตกกังวลหรือไม่

ด้านที่ 8 ปัญหาพฤติกรรม เป็นการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมละเมิดระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของสังคม การกระทำที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นทั้งทางวาจาและร่างกาย เช่น การขโมยของ การพุดปิด การทำร้ายสัตว์

ด้านที่ 9 การคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นการคัดกรองเด็กและเยาวชนว่าเป็นผู้ที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หรือไม่เช่น เป็นเด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า

ด้านที่ 10 การค้ำนุญ เป็นการคัดกรองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

โดยทั้ง 10 ด้านนั้นพนักงานคุมประพฤติจะทำการสัมภาษณ์ภายใน 7 วันนับแต่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีและเมื่อได้ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์มาแล้วก็นำมาแปรผลเพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นหากมีคะแนนความเสี่ยงและความจำเป็นต่ำจะนำมาพิจารณาหลักเกณฑ์มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

หากมีคะแนนความเสี่ยงและความจำเป็นปานกลาง ไม่ต้องนำเด็กและเยาวชนส่งต่อคณะกรรมการนักวิชาชีพเพื่อประเมินเชิงลึกด้านกาย จิต และสังคม

หากมีคะแนนความเสี่ยงและความจำเป็นสูงหรือคะแนนความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ในระดับปานกลางหรือต่ำแต่เข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนดคือ

(1) มีปัญหาเฉพาะด้าน หรือเข้าหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

(1.1) เป็นคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีที่มีความผิดปกติทางจิต
 (1.2) กระทำความผิดตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป
 (1.3) พฤติการณ์แห่งคดีมีลักษณะโหดร้ายทารุณ มีการวางแผนและใช้อาวุธในการกระทำความผิด

(1.4) มีประวัติการรักษาทางจิตเวชมาก่อนและมีแนวโน้มจะมีการทางจิตเวชอีก
 (1.5) มีประวัติการถูกทารุณกรรมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่องและรุนแรง

(1.6) มีพฤติกรรมและอารมณ์ที่ผิดปกติที่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน
 (1.7) สงสัยว่ามีปัญหาทางสติปัญญา
 (1.8) เคยมีประวัติอยู่ในสถานการณืรุนแรง โหดร้ายซึ่งกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน

(1.9) มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดอย่างรุนแรงเช่น เสพต่อเนื่องกันนานกว่า 6 เดือน

(1.10) มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรม
 (1.11) มีปัญหาพฤติกรรมจากแบบสัมภาษณ์ประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นตั้งแต่ข้อ 3 ขึ้นไปและเกิดขึ้นภายในเวลา 1 ปี ก่อนถูกจับกุม

(1.12) มีปัญหาสุขภาพ พิกัดหรือทุพพลภาพ

พนักงานคุมประพฤติจะต้องส่งต่อไปให้กับคณะกรรมการนักวิชาชีพเพื่อประเมินเชิงลึกด้านกาย จิต และสังคมต่อแล้วจัดประชุมคณะกรรมการจำแนกโดยมีนักจิตวิทยาเป็นเลขานุการสรุปผลและจัดทำแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชน ภายใน 23 วัน นับแต่วันที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัว¹²²

เมื่อกระบวนการข้างต้นเสร็จสิ้นพนักงานคุมประพฤติต้องส่งเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการประกันตัวเข้ารับการตรวจพิเคราะห์ทางกายโดยแพทย์ ส่วนกรณีเด็กและเยาวชนที่ได้รับการประกันตัว บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยเป็นผู้นำเด็กและเยาวชนไปตรวจพิเคราะห์ทางกายที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลและต้องนำแบบรายงานแพทย์ส่งพนักงานคุมประพฤติ¹²³ โดยการตรวจพิเคราะห์ทางกายนั้นจะใช้เวลาภายใน 7 วัน

¹²² กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 121*, น.4-5.

¹²³ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ.2554 ข้อ 5 เด็กหรือเยาวชนทุกรายต้องได้รับการตรวจสอบสภาพร่างกายโดยแพทย์ เพื่อประกอบรายงาน

นอกจากนี้หลังจากทำการสอบปากคำเด็กและเยาวชน บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กในเบื้องต้นแล้ว ต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและแสวงหาข้อมูลสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเพิ่มเติม

1) โดยการสอบถามข้อมูลจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง รวมถึงเพื่อนบ้านและบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้นว่าเด็กและเยาวชนมีนิสัยอย่างไร การเลี้ยงดูในครอบครัวเป็นอย่างไร มีปัญหาภายในครอบครัวหรือไม่ โดยพนักงานคุมประพฤติจะทำการบันทึกภาพไว้เพื่อนำเสนอในรายงานการสืบเสาะและพินิจ โดยทั้งนี้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนและสอบถามบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในที่นั้น

124

2) โรงเรียน เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงจากครูอาจารย์เกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา นิสัยและสติปัญญาของเด็กและเยาวชน เช่น ขณะที่มาโรงเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร การควบคุมอารมณ์อยู่ระดับไหน สนใจเรียนหรือไม่ โดยพนักงานคุมประพฤตินำอำนาจสั่งให้ครูอาจารย์ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวส่งให้แก่พนักงานคุมประพฤติกี่ได้หากเป็นการสมควร¹²⁵

สืบเสาะและพินิจ เว้นแต่ไม่อาจตรวจโดยแพทย์ได้ด้วยมีเหตุอันสมควร ให้สถานพินิจจัดให้บุคลากรทางการแพทย์อื่นเป็นผู้ประเมินสภาวะสุขภาพและจัดทำรายงานประกอบตามแบบที่กำหนด

กรณีเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยนำเด็กหรือเยาวชนไปตรวจสภาพร่างกายที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลของรัฐ

¹²⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 48 บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 47 ให้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้อง ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

¹²⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 48 บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 47 ให้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจ ดังต่อไปนี้

(3) สอบถามครู อาจารย์ หรือผู้จัดการสถานศึกษาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดศึกษาหรือเคยศึกษาอยู่ เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา นิสัยและสติปัญญาของเด็กหรือเยาวชนนั้นและถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้บุคคลเช่นนี้ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวด้วยก็ได้

กรณีที่พนักงานคุมประพฤติเห็นว่าเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำ หรือมีปัญหาที่ต้องได้รับการประเมินเฉพาะทางให้ส่งต่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อดำเนินการต่อ¹²⁶

นักจิตวิทยาต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดแผนการทดสอบทางจิตวิทยาและสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนเพิ่มเติมและนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเพื่อประมวลผลและสรุปเป็นรายงานการตรวจทางจิตวิทยาหรือแบบรายงานการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิกภายในระยะเวลา 14 วัน นับแต่ถูกดำเนินคดี

กรณีความเสียหายต่ำ ปานกลางและมีปัญหาพิเศษหรือผลการประเมินความเสี่ยงสูงนักสังคมสงเคราะห์จะต้องประเมินทางสังคมสงเคราะห์ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ถูกดำเนินคดีและจัดทำรายงานด้านสังคมสงเคราะห์

และหลังจากที่ทำการประเมินของนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ก็จะต้องจัดประชุมคณะกรรมการสหวิชาชีพ โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นเลขานุการ พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติมจากการประชุมกรรมการจำแนกประเภทกรณีที่มีคะแนนความเสี่ยงสูงและความจำเป็นสูงมาสรุปวิเคราะห์ระดับของปัจจัยเสี่ยงที่จะกระทำผิดซ้ำและปัจจัยที่ต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟู เพื่อเสนอความเห็นเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมและจัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเสนอผู้อำนวยการสถานพินิจเพื่อรายงานศาลต่อไป

ในเรื่องของระยะเวลาในการทำรายงานการสืบเสาะและพินิจเด็กและเยาวชนไม่มีกำหนดไว้โดยเฉพาะซึ่งหากพิจารณาตามมาตรา 78 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ก็จะต้องทำรายงานการสืบเสาะและพินิจให้เสร็จภายในระยะเวลา 30 วัน

จะเห็นได้ว่าในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญามีปัญหาอยู่ในทุกขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นจับกุม คุมขังหรือการควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวน และการตรวจจับ แต่ปัญหาหลักที่พบและมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ ปัญหาในเรื่องของกรอบระยะเวลาในการรอการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและเด็กที่ได้รับการปล่อยตัว

¹²⁶ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ.2554 ข้อ 8 ในกรณีพนักงานคุมประพฤติพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชน มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำ หรือมีสภาพปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการประเมินเฉพาะทาง ให้ส่งต่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์แล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการต่อไป

หากมีความจำเป็นต้องได้รับการตรวจสภาพจิตโดยจิตแพทย์ ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการส่งต่อ.

ชั่วคราวนั้นใช้ระยะเวลาสั้นเกินไปจึงควรมีการกำหนดเวลาที่และควรกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเพื่อรอการพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็ว และในกรณีเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78 วรรคแรก จะต้องดำเนินการขอคัดฟ้องต่อศาลซึ่งจะต้องนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลทุกครั้งซึ่งการนำตัวเด็กไปศาลนั้นจะทำให้รู้สึกอับอาย หรือถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดจึงควรมีการกำหนดให้มีผู้ดำเนินการแทนเด็กและเยาวชนเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนหรือผู้ปกครองนั้นต้องเสียงาน เสียการเรียนเพื่อไปขึ้นศาล

บทที่ 3

กรอบระยะเวลาในการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชน ตามกฎหมายต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมีแนวคิดและหลักการที่ต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 119 ที่บัญญัติว่า ในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับการศึกษา สอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ

ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการฟ้องและพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน ในบทนี้ผู้เขียนจึงจะทำการศึกษาค้นคว้ากระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนของกฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาแนวทางที่เหมาะสมมาปรับใช้กับกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยต่อไป

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดถูกพัฒนามายาวนานกว่า 100 ปี ซึ่งแต่เดิมในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดทั่วไปโดยตัวบทกฎหมายและวิธีพิจารณาความที่ใช้จะเป็นรูปแบบเดียวกันกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งรวมถึงการลงโทษขั้นรุนแรงตามกฎหมาย เช่น การรับโทษจำคุกหรือการรับโทษประหารชีวิต แต่เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 ประเทศสหรัฐอเมริกามีอัตราการเกิดและการย้ายถิ่นฐานของคนต่างด้าวสูงและพบว่าคดีอาญาที่มีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเด็กและเยาวชนที่อยู่อาศัยในเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะละเมิดกฎหมายกว่าเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่นอกเขตดังกล่าวจึงนำมาซึ่งการพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดและมีการเปลี่ยนแปลงกลไกของกระบวนการยุติธรรมโดยการส่งเด็กและเยาวชนผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไปยังศูนย์ที่

มีหน้าที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและฝึกฝนจิตใจให้เหมาะสม แทนที่จะมีการส่งเด็กและเยาวชนไปยัง เรือนจำดังเช่นที่เคยทำมาก่อนหน้านั้น

ทฤษฎีการเป็นผู้ปกครองของรัฐ (Doctrine of Parens Patriae) ถูกนำมาใช้เป็นเหตุผล ในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยถูก อธิบายภายใต้พื้นฐานที่ว่า “พ่อแม่มีหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางที่ถูกและควรให้ ลูก”¹ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า พ่อแม่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและ ครบถ้วน อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจึงตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐ โดยรัฐจะทำหน้าที่ เสมือนเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่คอยชี้แนะแนวทางและให้คำปรึกษาที่ถูกต้องให้กับเด็กและเยาวชน โดยทฤษฎีดังกล่าวถูกใช้ครั้งแรกในศาลฎีกาของมลรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania Supreme Court) ในคดีของ Ex Parte Crouse² ในค.ศ.1838 โดยศาลได้กล่าวว่า “เมื่อพบว่าพ่อแม่ไม่ได้ดูแล ให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทางที่ถูกและควรให้ลูกอย่างเต็มที่ รัฐก็มีสิทธิที่จะจัดหาแนวทางและ แนะนำให้กับเยาวชนเอง” โดยคำพิพากษานี้วางอยู่บนพื้นฐานที่คิดว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็น ประโยชน์กับเยาวชนและสังคมที่สุด³

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน โดย นักปฏิรูปทางสังคมรวมทั้งชนชั้นกลางภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะสร้างหรือกำหนดกฎเกณฑ์ที่มี ลักษณะพิเศษสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่อปัญหาและฝ่าฝืนกฎหมาย โดยได้มีการก่อตั้งศูนย์สำหรับ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน (The New York House of Refuge to House Juvenile Delinquents) ในค.ศ.1825 และในชิคาโก ที่จัดตั้งศูนย์สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน (Reform School) ในค.ศ.1855 โดยผู้ที่สนับสนุนการจัดตั้งสถาบันพิเศษรูปแบบต่าง ๆ ต้องการที่จะปกป้อง(Protect) และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Rehabilitate) ของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนและยังต้องการแยก ผู้กระทำความผิดออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อเลี่ยง โอกาสที่จะทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปอยู่ ภายใต้วงเวียนของอาชญากรรมอีกในอนาคต

¹ Jay L. Himes. (2004). “State Parens Patriae Authority: The Evolution of the State Attorney General’s Authority” in The Institute for Law and Economic Policy Symposium,” 1-2. 23-24 April 2004. Miami, Florida.

² Ex Parte Crouse, Retrieved on January 24, 2016, from <http://www. faqs.org/childhood/Co-Fa/Ex-Parte-Crouse.html>

³ Richard Lawrence and Craig Hemmens. (2008). History and development of the juvenile court and justice process. SAGE Publications Inc. p 21-22.

ในค.ศ.1899 ได้มีการจัดตั้งศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด (Juvenile Court) ถูกตั้งขึ้นครั้งแรกในคูกเคาน์ตี (Cook County) ที่เป็นเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในรัฐอิลลินอยส์ (Illinois) ภายใต้แนวคิดที่ว่าเด็กและเยาวชนผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไม่สมควรถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับคดีอาชญากรรมทั่วไปเนื่องจากเด็กและเยาวชนเหล่านี้ยังมีวัย (Less Mature) และความตระหนักรู้ผิดชอบชั่วดี (Less Aware) ที่น้อยกว่าบุคคลทั่วไป โดยแนวความคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายออกไปยังรัฐอื่น ๆ และ 25 ปีหลังจากมีการจัดตั้งศาลเยาวชนเป็นครั้งแรกเกือบทุกรัฐในสหรัฐอเมริกา มีศาลเยาวชนรวมถึงมีระบบและกลไกในการพิจารณาคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนโดยเฉพาะ

ศาลเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาถือหลักว่าการกระทำความผิดของเด็กไม่เป็นการกระทำผิดอาญาโดยสิ้นเชิง ดังนั้นศาลส่วนใหญ่จึงไม่มีอำนาจในการลงโทษอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

3.1.1 รูปแบบของศาลเด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกา

ศาลคดีเด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกาจัดตั้งขึ้นเป็น 2 รูปแบบ คือ จัดตั้งเป็นแผนกหนึ่งของศาลชั้นล่างที่เรียกว่าเคาน์ตีคอร์ต (County Court) มีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดเขตการปกครองนั้นและอีกรูปแบบหนึ่งคือจัดตั้งเป็นศาลคดีเด็กและเยาวชน (Juvenile Court) เป็นเอกเทศไม่ขึ้นกับศาลธรรมดา คือ ศาลคดีเด็กและเยาวชนประจำนครและศาลคดีเด็กและเยาวชนประจำมลรัฐซึ่งมีเขตอำนาจศาลครอบคลุมเฉพาะนครและมลรัฐนั้น ๆ โดยปัจจุบันนิยมจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนแยกต่างหากจากศาลธรรมดาเพื่อป้องกันไม่ให้ปะปนกับผู้ใหญ่⁴

3.1.2 ความหมายของเด็กหรือเยาวชน⁵

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการแบ่งประเภทและนิยามความหมายของเด็กที่กระทำความผิดต่างกันอย่างออกไปขึ้นอยู่กับมลรัฐนั้นว่ามีเกณฑ์ในการจัดการกับเด็กอย่างไรเพราะรัฐบาลกลางไม่มีศาลเด็ก ตามกฎหมายจัดตั้งศาลคดีเด็กของมลรัฐอิลลินอยส์ ค.ศ.1899 ซึ่งเป็นฉบับแรกของสหรัฐอเมริกา “เด็กกระทำความผิด” หมายถึง เด็กอายุต่ำกว่าสิบหกปีซึ่งถูกพบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่ในกฎหมายปัจจุบันตาม United States Code หมวด 403 ผู้กระทำความผิดเด็ก มาตรา 5031⁶

⁴ Brenda S. Griffin and Charles T. Griffin, *Juvenile Delinquency in Perspective*, (Harper and Row, 1978), p. 304-305

⁵ Dean John Champion, *The Juvenile Justice System-Delinquency Processing and the law*, (USA: n.p., 2007), p. 40-42.

⁶ Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act of 1974, Section 5031 defines juveniles are persons who have not attained their 18th birthday.

นิยามว่า “เด็ก” หมายความว่าบุคคลที่อายุไม่เกินสิบแปดปี เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กถูกกำหนดไว้แล้วว่าต้องอายุไม่ต่ำกว่า 7 ปีเพราะถือว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปีบริบูรณ์นั้น ไม่สามารถที่จะคิดก่ออาชญากรรมหรือมีความรู้สึกรู้ผิดชอบมากพอในการกระทำภายใต้กฎหมาย ทั้งนี้ในบางมรัฐไม่มีการกำหนดอายุขั้นต่ำในการทำความผิดของเด็ก

เด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปีที่ได้กระทำความผิดนั้นส่วนใหญ่จะถูกนำไปควบคุมดูแลในหน่วยงานชุมชน (Community Agency) เช่น กระทรวงบริการประชาชนหรือสวัสดิการสังคม (Department of Human Service or Social Welfare) เด็กเหล่านี้ล้วนแต่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดาในหลายๆกรณี ตัวบิดามารดาเองนั้นก็มีปัญหาส่วนตัวไม่ว่าจะติดสุรา ติดยาเสพติด เด็กที่มาจากครอบครัวเหล่านี้จึงมักถูกละทิ้งไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนและดูแลเอาใจใส่ที่ดีพอ

ในกรณีเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปี แทนที่จะลงโทษเด็กเหล่านี้ก็มีอีกหลายวิธีที่จะจัดการไม่ว่าจะเป็นชุมชนบำบัดหรือการรักษาโดยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ในบางมรัฐไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงอายุขั้นต่ำของเด็กจึงมีอำนาจในการตัดสินความเหมาะสมของการพิจารณาถึงการทำความผิดของทุกช่วงอายุ ในบางกรณีเด็กอายุ 11-12 ปี ก็ต้องรับโทษในศาลผู้ใหญ่ถ้าเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์อายุสูงสุดของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดของแต่ละมลรัฐในสหรัฐอเมริกา⁷

When Under Criminal Court Jurisdiction (Year)	States
16	Connecticut, Newyork, North Carolina
17	Georgia, Illinois, Louisiana, Massachusetts, Missouri, South Carolina, Texas
18	Alabama, Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Delaware, District of Columbia, Florida, Hawaii, Idaho, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Maine, Maryland, Michigan, Minnesota, Mississippi, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, North Dakota, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Dakota, Tennessee, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, Federal districts
19	Wyoming

ที่มา: Jeffrey A. Butts et al., 1996

3.1.3 การจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในสหรัฐอเมริกา⁸

การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาจะต้องทำโดยมีหมายจับไว้แต่ในคดีอุกฉกรรจ์ (Felony) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จะจับโดยมีหมายจับได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำความผิดจริง (Probable Cause) คือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้มีการกระทำความผิดจริง ส่วนในคดีอาญาที่มีโทษเล็กน้อย (Misdemeanors) จะจับโดยไม่มีหมายจับก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง (Reasonable Cause) และถ้าไม่

⁷ Jeffrey A. Butts et al., 1996.

⁸ พิชญ์สินี วงศ์ปรางโมทย์, “ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557), น.62-63.

จับกุมในขณะนั้นจะทำให้ไม่สามารถจับกุมได้หรือผู้ที่จะถูกจับก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น และเมื่อมีการจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องรีบแจ้งการจับกุมให้ศาลคดีเด็กและเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานคุมประพฤติทราบโดยทันทีเพื่อที่จะรับตัวเด็กหรือเยาวชนไปดำเนินการตรวจความเหมาะสมต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนเพื่อสอบสวนเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น

โดยประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีสำนักงานการบริการเด็กและเยาวชน (Juvenile Service Department JSD) ที่พัฒนามาจากศูนย์การประเมินเด็กและเยาวชนแห่งเมือง Miami-Dade (The Miami-Dade Juvenile Assessment Center : JAC) โดยเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่แรกเริ่ม โดยมีหน้าที่จัดทำทะเบียนประวัติเยาวชนที่ถูกจับกุม และภายในศูนย์นั้นจะมีทนายความ มีสำนักงานอัยการของรัฐเพื่อทำการปรึกษาก่อนตั้งแพ้มคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดำเนินการติดต่อบิดา มารดาหรือผู้ดูแลของเยาวชน ติดต่อประสานงานกับศาลและนอกจากนี้ยังกำหนดแนวทางสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมและคัดกรองให้กระทรวงยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Department of Juvenile Justice : DJJ)

เมื่อนำตัวเยาวชนเข้ามาที่สำนักงานการบริการเด็กและเยาวชน (JAC) ภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับจะนำส่งแบบฟอร์มการจับกุมแก่เจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบและพิสูจน์ยืนยันความเหมาะสมของเด็กและเยาวชนเพื่อเริ่มกระบวนการรับตัว โดยความเหมาะสมนั้นพิจารณาจากอายุ ขอบเขตอำนาจตามกฎหมายและข้อหาในการกระทำ ความผิดและนอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความเหมาะสมของเด็กและเยาวชนเพื่อที่จะเข้าโครงการวิวัฒน์เยาวชน (Civil Citation) หากพบว่าเหมาะสมก็จะตรวจสอบประวัติในท้องถิ่น (Local Background) และตรวจสอบประวัติอาชญากรรมในระบบ (Juvenile Justice Information System) ถ้าเป็นไปตามข้อกำหนดก็ถือว่ามีความเหมาะสมกับโครงการโดยเจ้าหน้าที่จับกุมและเยาวชนจะต้องยินยอมเข้าโครงการด้วยและเมื่อเข้าโครงการก็จะเริ่มกระบวนการเก็บประวัติโดยติดต่อผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเพื่อแจ้งให้ทราบถึงสถานะของเยาวชนและปล่อยตัวให้แก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยทำสัญญาการปล่อยตัว ขณะเดียวกันข้อแนะนำของสำนักอัยการจะถูกส่งมาด้วยและถ้าข้อแนะนำนั้นถูกปฏิเสธแบบฟอร์มการจับกุมและเอกสารอื่น ๆ รวมถึงลายนิ้วมือจะถูกส่งต่อเพื่อทำการจัดเก็บ แต่ถ้าหากข้อแนะนำได้รับการอนุมัติก็จะส่งเรื่องไปยังหน่วยการบริหารจัดการรายกรณี (Case Management Service) หากเยาวชนไม่เหมาะสมในการเข้าโครงการเจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการ (State Attorney's Office) ที่ตั้งอยู่ในอาคารเดียวกันเพื่อเข้าสู่กระบวนการก่อนฟ้องคดี

เมื่อเด็กและเยาวชนผ่านการคัดกรองขั้นที่ 1 แล้วก็จะได้รับเลขที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อเริ่มการทำให้เพิ่มเพื่อทำการเก็บประวัติโดยตรวจสอบจากระบบข้อมูลอาชญากรรมในระดับท้องถิ่น รัฐ และประเทศ โดยข้อมูลที่ได้จะพิมพ์ออกมาและเก็บไว้ในเพิ่มประวัติและจะทำการพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อยืนยันว่าเป็น เยาวชน จริง ๆ จากนั้นจะถูกส่งตัวให้ผู้ชำนาญการพิเศษในการดูแลเยาวชน (Juvenile Services Specialist) ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลเยาวชนลงในระบบเพื่อให้เครื่องมือประเมินความเสี่ยงของการคุมขัง (Detention Risk Assessment Instrument) ซึ่งว่าเยาวชนควรถูกคุมขัง (Detainable) หรือควรได้รับการปล่อยตัว (Releasable) โดยคะแนนการประเมินความเสี่ยงมี 3 ระดับดังนี้

1) 0-7 คะแนน จะได้รับการปล่อยตัวให้อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนและจะพิจารณาว่าเยาวชนควรใช้โปรแกรมการหันเหคดีหรือไม่พร้อมทำกำหนดการเพื่อไปรายงานตัวที่ศาล

2) 7-11 คะแนน จะถูกกักบริเวณในบ้านพักโดยไม่สามารถทำกิจกรรมทางสังคมได้

3) 12 คะแนนขึ้นไป จะถูกนำตัวไปยังสถานคุมขังโดยของเด็กและเยาวชนโดย DJJ ดำเนินการส่งตัวพร้อมผลประเมินคัดกรอง

จากนั้นจะทำการไต่สวน โดยเจ้าหน้าที่อินเทค (Intake Officer) โดยจะพิจารณาว่าข้อเท็จจริงของคดีนั้นเมื่อนำเข้าการพิจารณาของศาลจะมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลเชื่อว่ากระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหาหรือไม่ โดยจะตรวจสอบข้อกล่าวหาที่ถูกยื่นฟ้องมาตามกระบวนการยุติธรรม และพิจารณาจากความประพฤติ จากการสอบถามเด็กซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหา ครอบครัวของเด็ก หรือแม้แต่ผู้เสียหายโดยจะรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของตัวเด็กที่กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นจากชุมชน โรงเรียน ข้อมูลจากพนักงานสอบสวนผู้จับกุม ผู้เสียหายและนำคำร้องทุกข์และข้อกล่าวหามาพิจารณา พุดคุยหรือกับเด็กที่กระทำผิด ความผิด ครอบครัวของเด็กและผู้เสียหายเพื่อแนะนำช่องทางที่เหมาะสมในการจัดการกับคดีที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงพิจารณาประการที่สองว่าคดีนี้สมควรที่จะดำเนินการต่อไปอย่างไรจึงจะเหมาะสม โดยจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของตัวเด็กและของสาธารณชนคู่กันไป

3.1.4 สาเหตุความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกา

สาเหตุของความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมนั้น ได้มีงานวิจัยออกมาอย่างแพร่หลาย โดยนักวิจัยพบว่าสาเหตุของความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม มีต้นตอมาจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็น ลักษณะของการกระทำผิด ขั้นตอนกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่อาจเกิดความล่าช้า ความซับซ้อนในกระบวนการทำงาน และขั้นตอนในการพิจารณาคดีในชั้นศาล

โดยนักวิจัยกล่าวว่าการแก้ไขปัญหาคความล่าช้าที่ได้ผลในศาลบางแห่ง อาจจะไม่ได้อผลในศาลอื่นเสมอไป

3.1.5 วิธีการจัดการกับปัญหาคความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา

1) การจัดการความล่าช้าด้วยกฎหมายโดยการออกรัฐบัญญัติเร่งรัดการพิจารณาคดี (Speedy Trial Act, 1974)⁹

สภาองเกรสของสหรัฐอเมริกาได้ตราบัญญัติเร่งรัดการพิจารณาคดีในปี ค.ศ.1974 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้เกิดความรวดเร็วเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สังคมและผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลประโยชน์อย่างจริงจังมากขึ้นและเป็นการยืนยันถึงความพยายามของรัฐในการที่จะลดอาชญากรรมและความไม่ชัดเจนโดยกำหนดมาตรการที่เข้มแข็ง เพื่อไม่ให้เกิดการละเลยการพิจารณาคดีที่ค้างอยู่และเพื่อเป็นการยืนยันถึงหลักประกันที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับ การพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบทที่ 6 โดยกำหนดเวลามาตรฐาน (Time Standard Setting) สำหรับการพิจารณาคดีในแต่ละขั้นตอน โดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับกุม ไปจนถึงขั้นตอนการพิพากษาพิพากษาคดีว่าควรจะทำให้เสร็จภายในกี่วัน โดยเวลาที่กำหนดนั้นมีเหตุผลสนับสนุนที่สำคัญดังนี้

1.1) การเร่งรัดดำเนินคดีเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวน โดยการสอบสวนประจักษ์พยานหลักฐานต่อเนื่องกระชั้นชิดกับการกระทำผิดย่อมจะทำให้การสืบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น

1.2) การดำเนินคดีโดยรวดเร็วเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจองจำนานเกินกว่าเหตุเพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะต้องถูกจองจำระหว่างรอคำพิพากษาโดยเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

1.3) การดำเนินคดีเร่งด่วนเป็นการป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างที่ถูกคุมขัง

ผลบังคับของกฎหมายเร่งรัดการพิจารณาคดีคือ คดีที่ล่วงเลยกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ศาลจะต้องจำหน่ายคดีจากสารบบความ โดยการกำหนดเวลานี้เน้นความสำคัญของคดีที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่โดยกำหนดเวลาในการพิจารณาคดีที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่นั้นจะสั้นกว่าจำเลยที่ไม่ได้รับการประกันตัวหรือใช้วิธีการพิเศษ

แต่ไม่ได้มีการกำหนดว่าการกระทำใดที่จะเป็นการฝ่าฝืนสิทธิการพิจารณาคดีแบบเร่งด่วน ศาลฎีกาจึงเริ่มต้นการสร้างบรรทัดฐานในการพิจารณาการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการฝ่าฝืน

⁹ Speedy Trial Act, 1974

สิทธิการขอพิจารณาคดีแบบเร่งด่วนโดยอ้างอิงจากคดี The Barker Case ที่มีการร้องทุกข์ว่าได้รับการพิจารณาคดีล่าช้าโดยใช้เวลาในการรอพิจารณาคดีตั้งแต่การจับกุมเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งศาลได้พิจารณาว่าสิทธิในการดำเนินคดีแบบเร่งด่วนของจำเลยไม่ได้ถูกฝ่าฝืนเนื่องจาก 1.ความยุติธรรมและอคติในการพิจารณาคดีของจำเลยไม่มีผลกระทบจากความล่าช้าดังกล่าวและจำเลยไม่ได้มีความประสงค์ในการขอใช้สิทธิการพิจารณาคดีแบบเร่งด่วนก่อนหน้า

จากกรณีของ The Barker Case พบว่าแม้จะมีความพยายามที่จะเร่งระยะเวลาในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้นแต่ก็ยังไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่ชัดเจนในการควบคุมการทำงานของผู้ที่ในกรณีที่มีผู้ใช้สิทธิการพิจารณาคดีแบบเร่งด่วนทำให้ระยะเวลานั้นยังคงอยู่ภายใต้ใต้ออกของศาลแต่ละแห่ง จึงมีการบังคับใช้กฎหมายและรัฐบัญญัติควบคุมเวลาในการดำเนินการตั้งแต่รับคดี พิจารณาคดี ไปจนถึงการตัดสิน และมีข้อบังคับซึ่งถ้าหากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขก็จะทำให้คดีนั้นถูกยกฟ้อง

2) การจัดการความล่าช้าด้วยการวางแผนการจัดการ

นอกจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายและรัฐบัญญัติควบคุมเวลาในการดำเนินคดีแล้วก็ยังมีกำหนดเวลาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานที่แนะนำโดยองค์กรวิชาชีพซึ่งกำหนดไว้ 2 กรณี คือ 1.) เยาวชนที่อยู่ในสถานคุมขัง 2.) เยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว

ตารางที่ 3.2 ตารางกำหนดเวลาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานที่แนะนำโดยองค์กรวิชาชีพของประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรฐาน	จำนวนวันระหว่างการควบคุมตัวถึงขั้นตอนการพิจารณาคดี	จำนวนวันระหว่างการพิจารณาคดีถึงการตัดสินโทษ	รวมระยะเวลาทั้งสิ้น
เยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานคุมขัง			
IJA ¹ /ABA ² (1977-80)	15	15	30
NAC ³ /OJJDP ⁴ (1980)	18	15	33
ABA Std. 252 (1984)	15	15	30
NDAA5 Std. 19.2	30	30	60

(1989)			
NCJFCJ ⁶ /OJJDP (2005)	10	10	20
เยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว			
IJA/ABA (1977–80)	30	30	60
NAC/OJJDP (1980)	65	15	80
ABA Std. 252 (1984)	30	15	45
NDAA Std. 19.2 (1989)	60	30	90
NCJFCJ/OJJDP (2005)	20	20	40

หมายเหตุ. ¹IJA = สถาบันบริหารตุลาการ

²ABA = American Bar Association

³NAC = คณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติเพื่อความยุติธรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนการป้องกัน

⁴OJJDP = สำนักงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนและการป้องกันการกระทำผิด

⁵NDAA = สมาคมทนายความเขตแห่งชาติ

⁶NCJFCJ = สภาแห่งชาติ

ที่มา: Delays in Youth Justice

3.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสแต่เดิมนั้นยังไม่มีกรแยกศาลที่พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากศาลที่ดำเนินคดีทั่วไป ดังนั้น การดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงใช้กฎหมายโรมันที่กำหนดเพียงว่าให้มีการดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นพิเศษเท่านั้น และในศตวรรษที่ 19 ได้มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้มีการจัดสถานที่สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ และในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ.1898 ได้ประกาศกฎหมายที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจส่งผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนไปอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง บุคคลสถานหรือองค์กรช่วยเหลือสาธารณะที่เห็นสมควร

ในต้นทศวรรษที่ 20 นั้นแนวคิดในด้านการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนและนำไปสู่การประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยกำหนดให้มีศาลเยาวชนเฉพาะด้านสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนขึ้น และได้ประกาศใช้ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1945 (The Act of 2 February 1945) ซึ่งเป็นกฎหมายที่นำไปสู่วิวัฒนาการด้านสิทธิเด็กและเยาวชน และปรับปรุงกฎหมายเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ.1951 วันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ.1958 และวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ.1970 ตามลำดับ โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยได้กำหนดให้เด็กที่อายุไม่เกิน 13 ปี ไม่ต้องรับโทษทางอาญาส่วนเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี จะได้รับโทษทางอาญาเพียงบางส่วน รวมถึงการให้ความสำคัญด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากกว่าการควบคุมเพื่อลงโทษ

3.2.1 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน

กฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนของฝรั่งเศสไม่ได้ให้คำนิยามคำว่าเด็กและเยาวชนแต่ได้กำหนดช่วงอายุของความรับผิดชอบทางอาญา โดยเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี จะไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาถ้าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดพนักงานอัยการอาจนำตัวส่งศาลเพื่อทำการสอบสวนและพิจารณาพิพากษาได้ แต่ห้ามลงโทษทางอาญา โดยศาลมีอำนาจพิพากษาหรือสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดไปฝึกอบรมหรือมอบให้บุคคลหรือองค์กรที่เหมาะสมนำตัวไปเลี้ยงดูจนกว่าจะมีอายุ 21 ปี บริบูรณ์¹⁰ แต่ในปัจจุบันกฎหมายเด็กและเยาวชนของฝรั่งเศสถือว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 8 ถึง 10 ปี มีความรู้สึกลึกซึ้งในการกระทำแล้ว¹¹

3.2.2 ความรับผิดชอบทางอาญาในแต่ละช่วงอายุตามกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศฝรั่งเศสกำหนดไว้ดังนี้

- 1) เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปี การกระทำความผิดของเด็กไม่ต้องรับโทษทางอาญา แต่ให้ใช้มาตรการอื่นแทน
- 2) เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปี แต่ไม่เกิน 13 ปี สามารถกำหนดมาตรการให้การศึกษาอบรมถ้าการลงโทษไม่สอดคล้องกับเด็กหรือเยาวชนอาจใช้วิธีการกักขังภายในบ้านหรือสถานที่พิเศษสำหรับเด็ก

¹⁰ บุญเพราะ แสงเทียน, คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษร, 2540), น.70.

¹¹ From Juvenile Justice in France, by France Ministry of Foreign and European Affairs, May 2008, Retrieved January 19 2021 from http://www.ambafrance-nz.org/IMG/pdf/VA_-_juvenile_justice.pdf.

3) เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 16 ปี อาจมีการลงโทษทางอาญาโดยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่โทษที่จะลงนั้นเพียงกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดสำหรับผู้ใหญ่แต่จะไม่ถูกคุมขังในเรือนจำวันแต่จะเป็นการกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรง

4) เด็กหรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 16 ถึง 18 ปี เมื่อต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุกอาจถูกคุมขังในเรือนจำและไม่สามารถอาศัยข้ออ้างในเรื่องความเป็นเด็กหรือเยาวชนมาเป็นข้อยกเว้นได้

เนื่องจากฝรั่งเศสมีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดอาญาเป็นผู้มีอายุน้อยมากขึ้นรัฐจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายเรียกว่า The Act of 2002-1138 Organizing and Planning the Justice โดยกฎหมายฉบับนี้ได้อนุโลมให้นำมาตรการทางการศึกษามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10 ปี แต่ไม่ถึง 13 ปีบริบูรณ์และนำมาตราการควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 16 ปี ซึ่งอาจถูกควบคุมตัวในเรือนจำและจัดให้มีการพิจารณาคดีแบบรวบรัดสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำและ The Act of 9 September 2002 ได้กำหนดให้มีมาตรการควบคุมเด็กหรือเยาวชนโดยใช้มาตรการให้การศึกษาอบรมในสถาบัน CEFs (Closed Education Centers) หรือมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ให้รอลงอาญา (Suspend Sentence) ไว้พร้อมเงื่อนไขการคุมประพฤติสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 18 ปี ต่อมา The Act 2004-204 of 9 March Adapting the justice system to evolving crime patterns ได้กำหนดมาตรการลงโทษเพิ่มเติมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13 ปี ถึง 18 ปี โดยกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้อย่างสูง 5 ปี และมาตรการทางเลือก ได้แก่ การคุมประพฤติ การควบคุมโดยอิเล็กทรอนิกส์ การบำบัดโดยชุมชน เป็นต้น

3.2.3 หลักเกณฑ์การฟ้องคดีอาญา¹²

รูปแบบการดำเนินคดีอาญาของฝรั่งเศส จัดอยู่ในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นหลัก โดยเป็นระบบที่คำนึงถึงการค้นหาความจริงโดยเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหา โดยถือว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายคือรัฐเนื่องจากการกระทำความผิดนั้นกระทบถึงผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายจะเป็นความเสียหายโดยตรง ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองจะต้องให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ดำเนินคดี แต่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องทางแพ่ง หากผู้เสียหายประสงค์จะให้มีการดำเนินคดีอาญาเกิดขึ้นอาจทำได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจชำระคดีอาญาพร้อมคำร้องขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งโดยจะมีผลเช่นเดียวกับการยื่นฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ คือ ทำให้

¹² อุทัย อาทิวา, หนังสือรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส หัวข้อ “สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส,” (กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินต์ติ้ง, 2554), น.44-45.

การดำเนินคดีอาญาเริ่มขึ้นแต่ผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีคือผู้พิพากษาและพนักงานอัยการเนื่องจากเป็นตัวแทนของรัฐ

3.2.4 กระบวนการพิจารณาคดีอาญา

ศาลเยาวชนและครอบครัวฝรั่งเศสเป็นศาลชั้นต้นที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี สำหรับบุคคลที่มีอายุระหว่าง 13 ปี ถึง 15 ปี อาจต้องรับโทษทางอาญาหากเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงแต่จะรับโทษเพียงกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ ซึ่งศาลจะพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขหรือฝึกอบรมโดยไม่ใช้สถาบันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงเพียงใดก็ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดไปพิจารณายังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ การพิจารณาจึงอยู่ภายใต้ศาลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเท่านั้น (only specialized courts) จึงทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มีการโอนคดีไปพิจารณายังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา (ordinary criminal courts)

3.2.5 ขั้นตอนก่อนฟ้องคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสมีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่ทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว โดยก่อนนำคดีอาญาไปสู่การพิจารณาคดีของศาลตัดสินนั้น โดยการสอบสวนคดีอาญาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานสองฝ่าย คือ ตำรวจฝ่ายคดี (La Police Judiciaire) และผู้พิพากษาสอบสวน (Le Juge d'Instruction) โดยการสอบสวนดังกล่าวเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งการกระทำความผิด เพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดนั้นด้วย

3.2.5.1 การสอบสวนเบื้องต้น (L' enquete preliminaire)

การกระทำโดยตำรวจฝ่ายคดีซึ่งจะไม่มีอำนาจบังคับ ยกเว้นการควบคุมตัวบุคคลซึ่งจะควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น¹³ โดยจะต้องรายงานให้อัยการทราบทันทีเมื่อผู้ต้องหาถูกนำตัวมาถึงสถานีตำรวจ และหากมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้อีก ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตไปยังอัยการ ซึ่งอัยการมีอำนาจอนุมัติให้ควบคุมได้อีก 24 ชั่วโมง

¹³ Code of Criminal Procedure Article 77 “police officer may keep at his disposal for the requirements of the inquiry any person against whom

there are one or more plausible reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence. He informs the district prosecutor of this when the police custody begins. The person under police custody may not be kept. more than twenty-four hours.”

เมื่อทำการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จก็จะส่งสำนวนให้อัยการเพื่อพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจฟ้องร้องได้เช่น ข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นความจริง การกระทำไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นเรื่องที่ไม่สมควรฟ้อง อัยการจะสั่งยุติคดี (Classements sans suite) กรณีเป็นเรื่องเล็กน้อยที่ผู้ต้องหาไร้สารภาพหรือยอมจำนนต่อพยานหลักฐาน อัยการก็จะส่งต่อไปให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนคดีต่อไปซึ่งมีประโยชน์ทำให้ลดปริมาณคดีที่จะไปสู่ผู้พิพากษาไต่สวนและคดีที่จะไปสู่ศาลได้มากขึ้น

3.2.5.2 การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า

กรณีการสอบสวนซึ่งหน้าจะใช้เฉพาะความผิดอุกฉกรรจ์ โดยมีวิธีการสอบสวนรวบรัดเป็นพิเศษ โดยเมื่อพบการกระทำผิดซึ่งหน้าหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำผิดซึ่งหน้าตำรวจฝ่ายคดีจะรีบแจ้งให้อัยการ (Procureur de La Republique) ทราบทันทีเพื่อให้อัยการพิจารณาว่าควรจะไปยังที่เกิดเหตุด้วยตนเองและออกคำสั่งตามสมควรหรือไม่ และตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรีบไปยังสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้าและทำการตามที่ทำเป็นประจำเพื่อรักษาพยานหลักฐานที่จะสามารถแสดงข้อเท็จจริง ยึดอาวุธ และเครื่องมือที่ได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด และเพื่อความจำเป็นในการสอบสวนตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจควบคุมบุคคลที่อาจจะให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือเห็นว่าจำเป็นต้องควบคุมตัวไปเพื่อตรวจสอบว่าผู้นั้นเป็นใคร โดยมีระยะเวลาควบคุมตัวเช่นเดียวกับการสอบสวนเบื้องต้น คือ 24 ชั่วโมง ถ้ามีหลักฐานหนักแน่นมากพอที่จะน่าเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็จะนำตัวไปยังอัยการแต่ถ้ายังความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้อีก ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตไปยังอัยการ ซึ่งอัยการมีอำนาจอนุมัติให้ควบคุมได้อีก 24 ชั่วโมง

เมื่อตำรวจฝ่ายคดีส่งสำนวนให้อัยการแล้ว การสอบสวนก็จะเป็นหน้าที่ของอัยการเพื่อให้ทราบว่าผู้นั้นเป็นใคร มีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดอย่างไร จากนั้นจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลทันทีหรืออย่างช้าที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง โดยศาลที่ได้รับเรื่องจะดำเนินการพิจารณาคดีทันที ถ้าหากจำเลยขอเลื่อนเวลาเพื่อเตรียมคดีก็จะกำหนดให้ไม่น้อยกว่า 3 วัน

นอกจากนี้ประเทศฝรั่งเศสยังมีกระบวนการ การทำคดีเยาวชนแบบเร่งด่วน (Jugement a bref delai and comparution immediate) ซึ่งเป็นกระบวนการที่อัยการสามารถเร่งการทำคดีของเยาวชนที่มีอายุ 13-16 ปี ที่กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกระหว่าง 5 - 7 ปี และเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยที่มีอายุมากกว่า 16 ปีที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปีได้ เมื่ออัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10-60 วัน หรือกรณีที่อัยการเห็นว่าต้องการความเร่งด่วนมากขึ้นอีกเช่น คดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำโดยที่คดีเดิมยังอยู่ในขั้นตอนรอการพิจารณาคดี อัยการจะสั่งพิจารณาคดีทันทีโดยการพิจารณาคดีจะทำภายใน 2 วัน

นอกจากนี้ประเทศฝรั่งเศสยังได้กำหนดให้มีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1) การควบคุมตัวแบบปกติ โดยจะใช้สำหรับเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี ขึ้นไปและเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีที่มีโทษจำคุก 3 ปี ขึ้นไป โดยไม่จำกัดว่าจะจะเป็นคดีร้ายแรงหรือไม่ สามารถถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้

2) การควบคุมตัวในคุกเยาวชน ซึ่งวิธีการที่สองนี้จะใช้ในกรณีของเด็กและเยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่บังคับควบคุมได้

การควบคุมตัวในขณะที่รอการพิจารณาคดีนั้นแบ่งออกเป็นช่วงอายุของเด็กที่กระทำ ความผิดและแต่ละอายุก็ใช้เงื่อนไขเวลาที่แตกต่างกันดังตารางต่อไปนี้

3.3 ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดามีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยมีแนวคิดหรือหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีข้อจำกัดในการป้องปรามอาชญากรรม นโยบายทางสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมอาชญากรรม และรัฐจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติที่เป็นธรรมละได้สัดส่วนกับการลงโทษ โดยในปี ค.ศ.1908 มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฉบับแรกคือพระราชบัญญัติเยาวชนผู้กระทำความผิดกฎหมาย (Juvenile delinquents Act) และใช้บังคับมาจนถึงปี ค.ศ.1984 จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (Young Offenders Act) ต่อมาในปี ค.ศ.2003 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (The Youth Criminal Justice Act) และใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้ว่าชื่อของพระราชบัญญัตินั้นต้องการแยกบุคคลออกจากพฤติกรรมและไม่ต้องการตีตราว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังได้เปลี่ยนแปลงเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่สามารถรับโทษได้ตามกฎหมายจากเดิมที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเยาวชนผู้กระทำความผิดกฎหมาย (Juvenile delinquents Act) กำหนดไว้ว่าเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี ขึ้นไปสามารถรับโทษตามกฎหมายได้แต่ในพระราชบัญญัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (Young Offenders Act) และพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (The Youth Criminal Justice Act) ได้เปลี่ยนเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่สามารถรับโทษได้ตามกฎหมายว่าจะต้องมีอายุตั้งแต่ 12 ปี ขึ้นไป แต่จุดประสงค์ของกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือ ต้องการแยกผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ และก่อนที่ศาลจะใช้บังคับโทษจำคุกหรือกักขัง จะต้องใช้มาตรการอื่น ๆ ก่อนเสมอ ถ้าหากไม่ประสบผลสำเร็จจึงใช้โทษจำคุกหรือกักขังเป็นทางเลือกสุดท้าย

3.3.1 พระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (The Youth Criminal Justice Act)

พระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (The Youth Criminal Justice Act) ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับที่ใช้บังคับในปัจจุบันมีเจตนารมณ์ที่จะลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและลดความร้ายแรงของการกระทำความผิด ซึ่งจากสถิติพบว่าส่วนใหญ่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและต้องกลับมาศาลไม่ใช่เป็นเพราะการกระทำความผิดซ้ำแต่เป็นเพราะเด็กหรือเยาวชนผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนด เช่น ออกจากบ้านเกินเวลาที่ศาลกำหนด ดื่มสุราร่วมเกี่ยวกับยาเสพติดหรือคบหากับบุคคลที่ไม่ควรคบหา ส่วนเด็กหรือเยาวชนต้องกลับมาศาลเพราะการกระทำความผิดซ้ำก็จะเป็นความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่าความผิดครั้งแรก เช่น การลักเล็กขโมยน้อย นอกจากนี้กฎหมายฉบับดังกล่าวยังบัญญัติให้ใช้การลงโทษที่ได้สัดส่วนต่อการกระทำความผิดและกำหนดให้ใช้โทษจำคุกและกักขังเป็นทางเลือกสุดท้ายโดยบัญญัติห้ามศาลจำคุกหรือกักขังเด็กและเยาวชนเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (Young Offenders Act) ที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการจำคุกหรือกักขังเด็กและเยาวชนหากมีเหตุตามกฎหมาย และในทางปฏิบัติแม้เด็กหรือเยาวชนผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลก็มักให้ออกาสเด็กและเยาวชนแก้ไขปรับปรุงตัวก่อนจะยังไม่สั่งกักขังหรือจำคุกในการผิดเงื่อนไขครั้งแรก โดยกฎหมายฉบับนี้เน้นเป้าหมายคือการป้องกันสังคมและชุมชนในระยะยาวโดยการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมและชุมชนได้ มิใช่แค่ป้องกันการโดยการกักขังหรือจำคุกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะการกักขังหรือจำคุกเด็กและเยาวชนโดยไม่มีการแก้ไขบำบัดพฤติกรรมก็จะเป็นผลดีในระยะยาวอีกทั้งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กและเยาวชนคนอื่น ๆ ที่ถูกจำคุกหรือกักขังร่วมกันซึ่งอาจทำให้เกิดการเลียนแบบในพฤติกรรมที่ไม่ดีนำไปสู่การก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ต่อเนื่องและอาจเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

3.3.2 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน

ในพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนไว้โดยตรงแต่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดา กำหนดไว้โดยถือเกณฑ์อายุขณะกระทำความผิดคือตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป และพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (The Youth Criminal Justice Act) ได้นิยามความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี

“เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 18 ปีและหมายความรวมถึงบุคคลที่ถูกฟ้องร้องภายใต้กฎหมายฉบับนี้ว่า กระทำความผิดในขณะที่เป็นเยาวชนหรือพบว่ากระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้

ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้คือ เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปีและรวมถึงบุคคลที่ถูกฟ้องร้องภายใต้กฎหมายนี้ โดยกฎหมายได้จำกัดอำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด¹⁴

3.3.3 กระบวนการพิจารณาคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนของประเทศแคนาดานั้นกำหนดให้รัฐใช้มาตรการที่จะสนับสนุนในประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และสนับสนุนให้มีการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายและชุมชนอันเป็นที่มาของมาตรการเบี่ยงเบนคดีต่าง ๆ ได้แก่ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยมีเป้าหมายสำคัญให้มีการลดการใช้กระบวนการทางศาล

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาที่มีอายุระหว่าง 12 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี¹⁵ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและพิพากษาลงโทษบุคคลที่มีอายุเกิน 18 ปี บริบูรณ์แล้วแต่ได้กระทำความผิดอาญาขณะที่อายุยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ส่วนเด็กที่กระทำความผิดอาญาแต่อายุยังไม่ถึง 12 ปีบริบูรณ์ จะไม่มีความรับผิดชอบอาญาแต่จะยังต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองอยู่เช่น การให้นักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ครอบครัวของเด็กแต่ถ้าหากครอบครัวเด็กไม่สามารถดูแลได้ อาจมีการจัดให้เด็กได้รับการสงเคราะห์

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาของประเทศแคนาดาแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในกรณีที่เยาวชนกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทั่วไปและจะต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน (Youth Sentence) ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีกับเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 ปีบริบูรณ์แต่

¹⁴ Youth Criminal Justice Act, section 24 “No prosecutions may be conducted by a prosecutor other than the Attorney General without the consent of the Attorney General”

¹⁵ Youth Criminal Justice Act, Section 2 “young person means a person who is or, in the absence of evidence to the contrary, appears to be twelve years old or older, but less than eighteen years old and, if the context requires, includes any person who is charged under this Act with having committed an offence while he or she was a young person or who is found guilty of an offence under this Act”

ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ ที่ได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Serious Violent Offence) ตามนิยามใน มาตรา 2 เมื่อศาลได้พิจารณาคดีแล้วหากพบว่ามีการกระทำความผิดจริงศาลจะมีคำพิพากษาหรือ คำสั่งโดยใช้วิธีการสำหรับเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญา โดยศาลจะไม่มีอำนาจลงโทษทาง อาญาแก่เยาวชน

2) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในกรณีที่เยาวชนกระทำความผิดตามประมวล กฎหมายอาญาที่พระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาของเยาวชน (Youth Criminal Justice Act) ถือว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง โดยการพิจารณาในรูปแบบที่ 2 จะใช้กับเยาวชนที่มีอายุ ตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปี โดยจะไม่มีโอกาสไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี ธรรมดา และพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาของเยาวชนได้นิยามไว้ว่า การกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตราใดบ้างที่เยาวชนอาจถูกพิพากษาลงโทษทางอาญาได้ โดยกำหนด ลักษณะความผิดที่เป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี (Serious Violent Offence) ไว้ดังนี้

ก) มาตรา 231 หรือ มาตรา 235 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ ก่อน หรือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

ข) มาตรา 239 ความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น

ค) มาตรา 232 มาตรา 234 หรือ มาตรา 236 ความผิดฐานมิได้มีเจตนาฆ่าแต่ทำร้าย จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ง) มาตรา 273 ความผิดฐานข่มขืนผู้อื่นจนผู้ถูกข่มขืนได้รับอันตรายสาหัส

หากเยาวชนได้กระทำความผิดอาญาที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงและกระทำ ความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา เมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์แล้วเห็นว่าควรลงโทษหรือการใช้วิธีการ สำหรับเด็กและเยาวชนจะไม่เพียงพอหรือไม่สามารถแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ ศาล จะพิพากษาลงโทษทางอาญา (Adult Sentence)¹⁶

โดยสรุปประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและ เยาวชนและมีการกำหนดรัฐบัญญัติเร่งรัดการพิจารณาคดี เพื่อเป็นหลักประกันที่ผู้ถูกกล่าวหาจะ ได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็วตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบทที่ 6 โดยกำหนดเวลา มาตรฐาน (Time Standard Setting) สำหรับการพิจารณาคดีในแต่ละขั้นตอน โดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหา ถูกจับกุม จนถึงขั้นตอนการพิพากษาคดีว่าจะต้องแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่วัน โดยกรอบ ระยะเวลาของเด็กที่ถูกควบคุมตัวนั้นจะสั้นกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดย

¹⁶ The John Howard Society of Alberta (2012), Youth Criminal Justice Act – Handbook, p.43.

การกำหนดเวลานี้เน้นความสำคัญของคดีที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่โดยกำหนดเวลาในการพิจารณาคดีที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่นั้นจะสั้นกว่าจำเลยที่ได้รับการประกันตัวหรือใช้วิธีการพิเศษ ส่วนประเทศฝรั่งเศสนั้นก็กำหนดกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนเอาไว้เช่นเดียวกันแต่ระยะเวลาดังกล่าวนี้ยังไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่จึงได้มีการบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะสามารถเร่งรัดการทำคดีเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกระหว่าง 5-7 ปี ได้ เมื่ออัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10 – 60 วัน ส่วนประเทศแคนาดานั้นกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนไม่คอยคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเนื่องจาก กฎหมายมุ่งเน้นการป้องกันสังคมและชุมชนในระยะยาวโดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ มากกว่าการกักขังหรือจำคุกเด็กโดยไม่มีการแก้ไขบำบัด ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีในระยะยาวแต่อย่างใด ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนได้เรียนรู้พฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจำคุกหรือกักขังร่วมกัน

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการฟ้องคดีอาญาและกรอบระยะเวลาการพิจารณา คดีอาญาของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ

จากที่ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศแคนาดา ที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) มาเปรียบเทียบกระบวนการพิจารณาคดีเด็กในชั้นเจ้าพนักงานแล้วในบทนี้จะทำการวิเคราะห์ว่าในแต่ละประเทศนั้นวางกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กในชั้นเจ้าพนักงานไว้อย่างไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไรให้คดีเสร็จไปโดยเร็วและไม่กระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับข้อกำหนดที่เกี่ยวกับสิทธิของเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น

4.1 วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในชั้นเจ้าพนักงานที่ทำให้เกิดความล่าช้าและใช้ระยะเวลาเกินกว่าที่กำหนดในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

ในประเทศไทยมีการกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กและเยาวชนไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 4 ได้กำหนดอายุของเด็กที่จะอยู่ในอำนาจของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวโดยให้ความหมายของเด็กและเยาวชนดังนี้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาแต่ยังไม่ถึงสิบห้าปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์¹

¹ อัจฉริยา ชูตินันท์, การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ฉบับพิเศษ, ปีที่ 10, น.273-274 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562).

เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดแล้วนั้นจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวกำหนดไว้ระหว่างการจัดเด็กและการจับเยาวชนซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน โดยกำหนดว่าห้ามจับกุมเด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลส่วนการจับเยาวชนนั้น กฎหมายกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา และเมื่อเจ้าพนักงานส่งตัวให้พนักงานสอบสวนแล้วจะต้องดำเนินการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเช่น ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ และรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กและเยาวชนซึ่งถูกจับ หรือเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนและเป็นคดีที่ต้องพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวให้พนักงานสอบสวนรีบสอบถามเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้นเพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิดและอาชีพของเด็กและเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุลและรายละเอียดเกี่ยวกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่อยู่ในเขตอำนาจทราบเพื่อดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงและรายงานให้ศาลทราบตามมาตรา 82

พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตรวจสอบการจับกุมโดยจะทำไมชั้นศาลโดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำการตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นคดีที่จะต้องพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวและไม่อาจเปรียบเทียบปรับได้โดยพนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อทำการตรวจสอบการจับกุมว่าเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมมาโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ เมื่อทำการตรวจสอบการจับกุมเสร็จแล้วศาลอาจมีคำสั่งควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนในระหว่างพิจารณาคดีได้ในหลายกรณีดังนี้

- 1) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างดำเนินคดี โดยให้มีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล
- 2) ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร ในกรณีการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น

3) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจหรือสถานอื่นที่ศาลเห็นสมควรก็ได้และถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นหรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในเรือนจำหรือสถานอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้

4) ก่อนจะสั่งควบคุมเด็กหรือเยาวชนที่ เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนนั้นว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่และอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงความจำเป็นหรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาไต่สวนเพื่อนประกอบการพิจารณาก็ได้ โดยคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

เมื่อทำการตรวจสอบการจับกุมตามมาตรา 73 แล้วศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี หรือในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กและเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือสถานอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกศาลมีคำสั่งให้ควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจนั้นควรได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงควรเร่งดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาภายใน 30 วัน ตามมาตรา 78 วรรคหนึ่งและไม่ควรผัดผ่อนเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อดีและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเลียนแบบพฤติกรรมกระทำ ความผิดจากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจด้วยตนเองและป้องกันการถูกตีตราไปจากคนในสังคม

และนอกจากนี้กฎหมายยังได้บัญญัติในเรื่องของระยะเวลาในการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามมาตรา 78 ดังนี้

เมื่อเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดหรือมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องรีบดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้ยื่นฟ้องต่อศาลทันภายในสามสิบวันแต่ถ้าหากมีความจำเป็นทำให้ไม่สามารถฟ้องได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาสามสิบวันก็สามารถผัดผ่อนได้โดยแบ่งอัตราโทษเป็น 3 กรณี คือ

1) กรณีเป็นความผิดเล็กน้อยอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน สามารถควบคุมตัวได้ 30 วัน ตามมาตรา 78 วรรคหนึ่ง

2) กรณีที่อัตราโทษอย่างสูงของข้อหาที่กระทำความผิดเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี จะมีโทษปรับหรือ ไม่ก็ตาม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาลเพื่อคัดฟ้องได้อีกไม่เกิน 2 ครั้ง ๆ ละ 15 วัน

3) กรณีอัตราโทษอย่างสูงเกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ก็ตาม หากต้องการที่จะขอศาลคัดฟ้องอีกจะต้องอ้างเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล และถ้าศาลอนุญาตตามคำขอก็สามารถควบคุมตัวได้อีก 2 คัด ๆ ละไม่เกิน 15 วัน

เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการตรวจสอบการจับกุมจากศาลเยาวชนและครอบครัวตาม มาตรา 73 ศาลอาจมีคำสั่งส่งตัวเด็กและเยาวชนให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองดูแลในระหว่างรอ การพิจารณาคดีหรืออาจสั่งให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ถูก ควบคุมตัวในสถานพินิจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ส่วน กรณีของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้นถึงแม้ว่าจะไม่ได้กระทบสิทธิเสรีภาพ ได้รับอิสระจากการไม่ต้องถูกควบคุมตัวและการศึกษายังคงดำเนินต่อไปปกติแต่ก็มีผลกระทบ ในทางที่ไม่ดีถ้าหากถูกเรียกตัวไปรายงานตัวกับพนักงานคุมประพฤติ หรือต้องไปศาลเพื่อทำการ คัดฟ้อง เด็กก็อาจจะเสียการเรียนและถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนั้นการ ที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจนาน ๆ อาจทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการกระทำความผิดจาก ในสถานพินิจซึ่งเกิดจากการเรียนรู้อย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมาใน ลักษณะที่จะเป็นอาชญากรรมนั้นขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาและความสม่ำเสมอในการติดต่อสัมพันธ์ ตามทฤษฎีการคบหาสมาคมแตกต่าง

ดังตารางต่อไปนี้จะได้ทำการเปรียบเทียบระยะเวลาจำนวนวันที่พนักงานสอบสวนขอคัด ฟ้องดำเนินคดีได้

ตารางที่ 4.1 ตารางเปรียบเทียบอัตราโทษและจำนวนวันที่ศาลขยายระยะเวลาคัดฟ้องระหว่างเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาและผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดอาญา

จำนวนอัตราโทษ	จำนวนวันคัดฟ้องดำเนินคดีของเด็กและเยาวชน
อัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน	30 วัน
อัตราโทษอย่างสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี	60 วัน
อัตราโทษอย่างสูงเกิน 5 ปี ขึ้นไป	90 วัน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

จำนวนอัตราโทษ	จำนวนวันคัดฟ้องดำเนินคดีของผู้ใหญ่
อัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน	7 วัน
อัตราโทษอย่างสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 10 ปี	48 วัน
อัตราโทษอย่างสูงเกิน 10 ปี ขึ้นไป	84 วัน

ที่มา: พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 78 เปรียบเทียบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 87

จากตารางเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้เห็นว่าจำนวนวันที่จะต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมต่างจากของผู้ใหญ่ซึ่งระยะเวลาในการขอคัดฟ้องของผู้ใหญ่นั้นสามารถฝากขังหรือคัดฟ้องได้สูงสุด 84 วัน แต่ของเด็กและเยาวชนนั้นสามารถคัดฟ้องได้สูงสุดถึง 90 วัน โดยแยกอัตราโทษดังนี้

1) กรณีความผิดอาญาอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวโดยกำหนดไม่เกิน 7 วัน ส่วนของเด็กและเยาวชนกฎหมายให้ทำการสอบสวนภายใน 30 วัน และไม่สามารถคัดฟ้องได้

2) กรณีความผิดอาญาอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลาย ๆ ครั้งติดกันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่ถึง 5 ปี พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอคัดฟ้องได้ 2 ครั้ง ๆ ละ 15 วัน ซึ่งเมื่อรวมระยะเวลาแล้วเด็กต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมถึง 60 วัน ซึ่งใช้ระยะเวลามากกว่าผู้ใหญ่ถึง 12 วัน

3) กรณีความผิดอาญาอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกิน 10 ปี ขึ้นไป ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดกันได้แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมทั้งต้องไม่เกิน 84 วัน แต่ถ้าหากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกิน 5 ปี จะมีโอกาสถูกควบคุมตัวได้สูงสุดถึง 90 วัน ทั้งที่อัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี และหลายข้อหาไม่ได้เป็นข้อหาที่มีความร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์ แต่ในส่วนของผู้ใหญ่นั้นการจะควบคุมตัวได้เต็ม 84 วันนั้นต้องกระทำความผิดในข้อหาที่มีอัตรา

โทษอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หากไม่ถึง 10 ปี ระยะเวลาที่สูงสุดที่จะควบคุมตัวไว้ในระหว่างสอบสวนก็ลดลงคือ ควบคุมตัวได้ไม่เกิน 48 วัน

จะเห็นได้ว่า เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีนานกว่าผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดในอัตราโทษที่ใกล้เคียงกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม

นอกจากนั้นยังพบว่า ได้มีบันทึกข้อความของกรมตำรวจ เรื่อง การประสานงานและส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา โดยในบันทึกข้อความดังกล่าวได้พูดถึงข้อตกลงระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในเรื่องการส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการซึ่งมีข้อตกลงในเรื่องของการกำหนดมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ให้ดำเนินการไปด้วยความรวดเร็วไม่เกิดความล่าช้า ตามคำสั่งตร.ที่ 244/2532 ได้ยกปัญหาที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวน ไปให้พนักงานอัยการพิจารณาในระยะเวลากระชั้นชิดที่ผู้ต้องหาจะครบอำนาจการควบคุมตัว ทำให้การตรวจสอบสำนวนของพนักงานอัยการต้องกระทำด้วยความเร่งรีบ มีเวลาจำกัด ทำให้อาจเกิดข้อผิดพลาดและจะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาได้โดยในที่ประชุมนั้นพิจารณาแล้วเห็นว่า

1) พนักงานอัยการมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องตรวจสอบสำนวนการสอบสวน ว่าคดีมีมูลความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ หรือควรถูกฟ้องร้องให้ศาลลงโทษหรือไม่ ระยะเวลาจึงมีความจำเป็น เพื่อให้พนักงานอัยการมีเวลาตรวจสอบและพิจารณาเกี่ยวกับพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนว่าเพียงพอหรือไม่ โดยให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พิจารณา ก่อนครบอำนาจควบคุมตัวผิดสุดท้าย

2) กรณีที่มีความจำเป็นที่ไม่อาจทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1 เช่น ต้องไปติดตามพยานผู้เกี่ยวข้องในคดีมาสอบสวนให้ครบถ้วน พนักงานสอบสวนจะต้องประสานกับพนักงานอัยการได้ทราบถึงความจำเป็นและรีบดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นและเสนอสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการก่อนครบอำนาจผิดฟ้อง 3 วัน

จากการศึกษาบทบัญญัติในมาตรา 78 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ผู้เขียนได้พบปัญหาดังนี้

1) ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 78 ยังไม่มีการแบ่งระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและเด็กที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหลังศาลตรวจสอบการจับกุมตามมาตรา 73 ซึ่งเด็ก

ที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ พนักงานสอบสวนก็สามารถขอคัดฟ้องดำเนินคดีได้ตามมาตรา 78 วรรคสองและวรรคสามตามอัตราโทษที่กระทำความผิดเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวทำให้เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ จะต้องถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานาน ทำให้ได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดอิสรภาพ และถูกสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด และยังอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมกรรมการกระทำ ความผิดระหว่างเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวด้วยกันเองและถูกชักชวนไปในทางที่ผิดได้

2) ปัญหาในเรื่องของการคัดฟ้องดำเนินคดีเด็กและเยาวชนซึ่งจากบทบัญญัติในมาตรา 78 นั้นพบว่าการคัดฟ้องตามมาตรา 78 วรรคสองและวรรคสามนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลทุกครั้งซึ่งจะส่งผลให้เด็กถูกมองในด้านลบ ถูกสังคมตีตราตามทฤษฎีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดและจะทำให้เด็กได้รับความอับอายหรือเกิดความเสื่อมเสียจนไม่สามารถที่จะกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติทั่วไปในสังคมได้ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เด็กกลับไปกระทำความผิดอีก

จากประเด็นปัญหาข้างต้นนั้นผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในเรื่องของการสอบสวนคดีอาญา ยังไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญาจึงควรเร่งแก้ไขในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดี เด็กและเยาวชน และเรื่องของการเร่งรัดการทำความผิดอาญาเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาได้ออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว

นอกจากนั้นแล้วผู้เขียนได้ทำการค้นคว้าสถิติจากรายงานสถิติคดีของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ 2562 โดยศึกษาถึง ถึงจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจโดยจำแนกตามฐานความผิด จำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศปีงบประมาณ 2562 จำแนกตามอายุเด็กและเยาวชน ศึกษาระดับการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจ และศึกษา และศึกษาถึงจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาตัดสินในปี 2562 จำแนกตามคำพิพากษา / คำสั่งศาล เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่ต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าว่ามีผลกระทบอย่างไรบ้าง

ตารางที่ 4.2 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่ปี พ.ศ.2561-2562²

ฐานความผิด	ปี พ.ศ.		% การเพิ่มขึ้น % ลดลงของแต่ละ ฐานความผิด
	2561	2562	
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	3,782	2,948	- 22.03
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	2,157	2,175	0.82
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,038	922	-11.22
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพและชื่อเสียง	566	517	-8.56
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	11,352	10,634	-6.32
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	1,119	951	-15.04
ความผิดอื่น ๆ	2,595	2,694	3.81
รวม	22,609	20,842	-7.82

ที่มา: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติคดีประจำปี 2562 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, น.14. (djop.go.th)

² กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติคดีประจำปี 2562 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, น.14. (djop.go.th)

ตารางที่ 4.3 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาตัดสินในปีงบประมาณ 2562 จำแนกตามคำพิพากษา / คำสั่งศาล ดังนี้

(หน่วย : คดี)

คำพิพากษา/คำสั่งศาล	พ.ศ. 2562
ว่ากล่าวตักเตือน	147
คุมประพฤติ	342
ปรับ	88
ควบคุมตัวเพื่อฝึกและอบรม	1,887
ใช้วิธีการอื่นแทน	320
จำคุก	43
ไม่ต้องรับโทษแต่ใช้วิธีการสำหรับเด็ก	1,687
ไม่มีความผิดแต่ใช้วิธีการสำหรับเด็ก	387
ยกฟ้อง	15
อื่น ๆ	303
รวม	5,220

ที่มา: รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2562 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

นอกจากนี้จำนวนของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กและเยาวชนที่อายุระหว่าง 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4.4 จำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศปีงบประมาณ 2562 จำแนกตามอายุ³

(หน่วย : คดี)

เพศ \ อายุ	ชาย	หญิง
	จำนวน	
เกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	2,605	284
เกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี	16,631	1,322
รวม	19,236	1,606

ที่มา: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติคดีประจำปี 2562 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, น.4. (djop.go.th)

ในจำนวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจจำนวน 20,842 คดี เมื่อศึกษาดูแล้วพบว่าคดีส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำความผิดของเด็กที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คือ 12,104 คดี คิดเป็นร้อยละ 58.07 ของคดีทั้งหมดและรองลงมา อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า มีจำนวน 5,097 คดี คิดเป็นร้อยละ 24.46 และเป็นคดีที่เด็กเยาวชนอยู่ในระดับประถมศึกษา 3,439 คดี ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 139 คดี และมีการศึกษาประเภทอื่น ๆ จำนวน 9 คดี

ถึงแม้ว่าจำนวนคดีเด็กและเยาวชนจะลดลงไปในแนวทางที่ดีแต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคดีที่พิจารณาสำเร็จโดยจำแนกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นกลับพบว่ามีพิจารณาไปเพียงแค่ 5,220 คดีเท่านั้นซึ่งยังอยู่ระหว่างพิจารณาคดีอีก 15,622 คดี เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนนั้นยังไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนเป็นส่วนใหญ่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่นานขึ้นซึ่งไม่เป็นไปตามอนุสัญญาและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนออกจาก

³ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, รายงานสถิติคดีประจำปี 2562 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, น.4. (djop.go.th)

กระบวนการยุติธรรม โดยเร็ว และเมื่อนำอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและระดับการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากอยู่ในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นช่วงที่ต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียน

ถ้าหากเด็กและเยาวชนในช่วงอายุนี้ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจจะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเองไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการกระทำความผิดจากสถานที่ควบคุมตัวขณะรอพิจารณาคดีและจะทำให้เด็กถูกตั้งคณมองว่ามีตราบาปติดตัวเพราะเหตุที่เป็นผู้กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยตามทฤษฎีตราบาปหรือตราหน้า นั้นเกิดจากแนวความคิดว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นผู้ตราบาปโดยจะเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อมีการกระทำความผิดครั้งแรกและผู้กระทำความผิดได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่นในสังคม ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยอมรับการตราบาปและกำหนดทิศทางความประพฤติของตนเองในอนาคตให้เหมือนกับการรับรู้ของสังคมว่าเด็กและเยาวชนเหล่านี้มีตราบาปเพราะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและมีโอกาสที่จะทำให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบกรอบระยะเวลาการฟ้องคดีอาญาของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ประเทศที่ผู้เขียนนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีด้วยกัน 3 ประเทศคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศแคนาดา โดยแต่ละประเทศมีกรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกัน และมีวิธีการจัดการกับความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้ออกจากกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนได้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบวิธีการกระทำความผิดที่เกิดจากการคบหาสมาคมจากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานที่ควบคุมด้วยตัวเอง ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีสำนักงานการบริการเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เมื่อนำตัวเด็กและเยาวชนเข้ามาที่สำนักงานจะดำเนินการพิจารณาว่าจะเหมาะสมที่จะเข้าโครงการวิวัฒน์เยาวชน ถ้าหากเด็กและเยาวชนไม่เหมาะสมที่จะเข้าโครงการหรือไม่ยินยอมที่จะเข้าโครงการ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งเรื่องต่อไปยังพนักงานอัยการที่อยู่ในอาคารเดียวกันเพื่อเข้าสู่กระบวนการก่อนการฟ้องคดีโดยเด็กและเยาวชนจะถูกส่งตัวให้ผู้ชำนาญการพิเศษในการดูแลเยาวชน (Juvenile Services Specialist) เพื่อทำการบันทึกข้อมูลเยาวชนลงในระบบเพื่อทำการประเมินความเสี่ยงของการคุมขัง (Detention Risk Assessment Instrument) เพื่อชี้ว่าเด็กและเยาวชนควรถูกคุมขังหรือควรได้รับการปล่อยตัว โดยมี

คะแนนการประเมิน 3 ระดับ คือ 0-7 คะแนน จะได้รับการปล่อยตัวให้อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนและจะพิจารณาว่าเยาวชนควรใช้โปรแกรมการหันเหคดีหรือไม่พร้อมทำกำหนดการเพื่อไปรายงานตัวที่ศาล 7-11 คะแนน จะถูกกักบริเวณในบ้านพัก โดยไม่สามารถทำกิจกรรมทางสังคมได้ 12 คะแนนขึ้นไป เด็กและเยาวชนจะถูกนำตัวไปคุมขังของเด็กและเยาวชนเพื่อรอการพิจารณาคดีและหลังจากที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวมาที่สถานควบคุมจะมีเจ้าหน้าที่ อินเทค (Intake officer) ที่มีหน้าที่กลั่นกรองคดีจะเข้ามาสอบสวนเบื้องต้นเพื่อจะพิจารณา 2 ประการ โดยประการแรกนั้นจะพิจารณาว่าข้อเท็จจริงของคดีจะมีน้ำหนักเพียงพอที่จะให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหาหรือไม่โดยพิจารณาจากข้อกล่าวหาที่ยื่นฟ้องตามกระบวนการและสืบสวนจากความประพฤติ การสัมภาษณ์ ครอบครัว รวมไปถึงผู้เสียหาย และจากนั้นจะพิจารณาในกรณีที่สองว่าสมควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไรจะเหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและสาธารณชนคู่กันไป

ถ้าหากว่าเจ้าหน้าที่เห็นว่าไม่มีมูลเพียงพอที่จะส่งฟ้องศาลก็จะส่งปล่อยตัวเด็กและยุติการดำเนินคดีโดยทำหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการกองคุมประพฤติ พร้อมแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบแต่ถ้าหากมีมูลเพียงพอที่ศาลจะพิจารณาว่าเด็กกระทำความผิดจริงและเห็นว่ายังไม่สมควรจะได้รับการพิจารณาในศาลก็จะมีวิธีการปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Adjustment) คือวิธีการคุมประพฤติหรือส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมแต่เด็กและเยาวชนและบิดามารดาสมัครใจเข้ารับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการเจ้าหน้าที่อินเทคก็จะทำการสั่งยุติคดีโดยไม่นำเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล แต่ถ้าหากเด็กและผู้ปกครองไม่ยินยอมก็จะส่งเด็กหรือเยาวชนที่ไม่ปฏิบัติตามไปยังศาลต่อไป

จากการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นพบว่าก็มีปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกันกับประเทศไทย โดยความล่าช้า นั้นมาจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็น ลักษณะของการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ขั้นตอนกระบวนการสอบสวน ความซับซ้อนในกระบวนการทำงาน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้กำหนดวิธีการเพื่อจัดการปัญหาความล่าช้าคือ การออกกฎหมายเร่งรัดการพิจารณาคดี (Speedy Trial Act, 1974)⁴ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้เกิดความรวดเร็วเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สังคมและผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลประโยชน์อย่างจริงจังมากขึ้นและเป็นการยืนยันถึงความพยายามของรัฐในการที่จะลดอาชญากรรมและความไม่ชัดเจน โดยกำหนดมาตรการที่เข้มแข็ง เพื่อไม่ให้มีการละเลยการพิจารณาคดีที่ค้างอยู่และเพื่อเป็นการยืนยันถึงหลักประกันที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ตามการแก้ไข

⁴ Speedy Trial Act, 1974

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบทที่ 6 โดยกำหนดเวลามาตรฐาน (Time Standard Setting) สำหรับการพิจารณาคดีในแต่ละขั้นตอน โดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับกุม ไปจนถึงขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีว่าควรจะทำให้เสร็จภายในกี่วัน โดยเวลาที่กำหนดนั้นมีเหตุผลสนับสนุนที่สำคัญดังนี้

1) การเร่งรัดดำเนินคดีเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวน โดยการสอบสวนประจักษ์พยานหลักฐานต่อเนื่องกระชั้นชิดกับการกระทำผิดย่อมจะทำให้การสืบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น

2) การดำเนินคดีโดยรวดเร็วเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจองจำนานเกินกว่าเหตุเพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะต้องถูกจองจำระหว่างรอคำพิพากษาโดยเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3) การดำเนินคดีเร่งด่วนเป็นการป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างที่ถูกคุมขัง

โดยการกำหนดเวลานี้เน้นความสำคัญของคดีที่จำเลยถูกขังอยู่โดยกำหนดเวลาในการพิจารณาคดีที่จำเลยถูกคุมขังอยู่นั้นจะสั้นกว่าจำเลยที่ได้รับการประกันตัวหรือใช้วิธีการพิเศษ

ตารางที่ 4.5 กำหนดเวลาในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานที่แนะนำโดยองค์กรวิชาชีพของประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรฐาน	จำนวนวันระหว่างการควบคุมตัวถึงขั้นตอนการพิจารณาคดี	จำนวนวันระหว่างการพิจารณาคดีถึงการตัดสินโทษ	รวมระยะเวลาทั้งสิ้น
เยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานคุมขัง			
IJA/ABA (1977-80)	15	15	30
NAC/OJJDP (1980)	18	15	33
ABA Std. 252 (1984)	15	15	30
NDAA Std. 19.2 (1989)	30	30	60
NCJFCJ/OJJDP (2005)	10	10	20

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

มาตรฐาน	จำนวนวันระหว่างการควบคุม ตัวถึงขั้นตอนการพิจารณาคดี	จำนวนวันระหว่างการ พิจารณาคดีถึงการ ตัดสินโทษ	รวม ระยะเวลา ทั้งสิ้น
เยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว			
IJA ¹ /ABA ² (1977– 80)	30	30	60
NAC ³ /OJJDP ⁴ (1980)	65	15	80
ABA Std. 252 (1984)	30	15	45
NDAA ⁵ Std. 19.2 (1989)	60	30	90
NCJFCJ ⁶ /OJJDP (2005)	20	20	40

หมายเหตุ. ¹IJA = สถาบันบริหารตุลาการ

²ABA = American Bar Association

³NAC = คณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติเพื่อความยุติธรรมและการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนการป้องกัน

⁴OJJDP = สำนักงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนและการป้องกันการกระทำผิด

⁵NDAA = สมาคมทนายความเขตแห่งชาติ

⁶NCJFCJ = สภาแห่งชาติ

ที่มา: Delays in Youth Justice

จะเห็นว่ากำหนดเวลานี้เน้นความสำคัญของคดีที่จำเลยถูกขังอยู่โดยกำหนดเวลาในการพิจารณาคดีที่จำเลยถูกคุมขังอยู่นั้นจะสั้นกว่าจำเลยที่ได้รับการประกันตัวหรือใช้วิธีการพิเศษซึ่งระยะเวลาทั้งหมดตั้งแต่การควบคุมตัวในชั้นสอบสวนมาจนถึงการเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีนั้นใช้ระยะเวลาเฉลี่ยตามแต่ละมาตรฐานที่กำหนดสำหรับเด็กที่ถูกควบคุมตัวเร็วสุดนั้นใช้เวลาเพียงแค่ 20 วันและอย่างช้าสุดจะใช้เวลาไม่เกิน 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น

ถ้านับระหว่างการถูกปล่อยตัวจนถึงมีคำพิพากษานั้นใช้เวลาเพียง 40 วัน และอย่างช้าที่สุดคือ 90 วัน โดยระยะเวลาตามมาตรฐานที่กำหนดนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละศาลที่จะเลือกใช้มาตรฐานใด แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่มีระยะเวลามาตรฐานในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน และระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนจะต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรอการพิจารณาคดีถึง 90 วัน ซึ่งระยะเวลาของประเทศไทยนั้นใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมด โดยไม่ได้แยกแยะระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวกับเด็กที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแต่ใช้เกณฑ์อัตราโทษในการกำหนดระยะเวลาที่สามารถฟ้องคดีเด็กได้ซึ่งไม่เป็นผลดีกับเด็กและเยาวชนที่จะต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นระยะเวลานาน

ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับกุมกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการควบคุมตัวไว้เพื่อทำการสอบสวนโดยจะกำหนดให้ควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น⁵ โดยจะต้องรายงานให้อัยการทราบทันทีเมื่อผู้ต้องหาถูกนำตัวมาถึงสถานีตำรวจ และหากมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้อีก ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตไปยังอัยการ ซึ่งอัยการมีอำนาจอนุมัติให้ควบคุมได้อีก 24 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 48 ชั่วโมง และประเทศฝรั่งเศสมีกระบวนการพิจารณาที่ทำให้เสร็จไปโดยเร็ว

โดยในขั้นก่อนการพิจารณาคดีนั้นการสอบสวนคดีอาญาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี (La Police Judiciaire) เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งการกระทำความผิด เพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดนั้นด้วยโดยการสอบสวนนั้นแยกออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทกระบวนการจะแตกต่างกัน

1) การสอบสวนเบื้องต้น (L' enquête preliminaire) มีลักษณะที่แตกต่างกับการสอบสวนแบบอื่นที่ใช้วิธีนุมนวล ปราศจากพิธีรีตองและกระทำโดยตำรวจฝ่ายคดีซึ่งจะไม่มีอำนาจบังคับ ยกเว้นการควบคุมตัวบุคคลซึ่งจะควบคุมไว้ได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น⁶ โดยจะต้องรายงานให้

⁵ Code of Criminal Procedure Article 77 “police officer may keep at his disposal for the requirements of the inquiry any person against whom

there are one or more plausible reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence. He informs the district prosecutor of this when the police custody begins. The person under police custody may not be kept .more than twenty-four hours.”

⁶ Code of Criminal Procedure Article 77 “police officer may keep at his disposal for the requirements of the inquiry any person against whom

อัยการทราบทันทีเมื่อผู้ต้องหาถูกนำตัวมาถึงสถานีตำรวจ และหากมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้อีก ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตไปยังอัยการ ซึ่งอัยการมีอำนาจอนุมัติให้ควบคุมได้อีก 24 ชั่วโมง สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 10 ปี แต่ไม่เกิน 13 ปี แต่ถ้าหากอายุเกิน 13 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ตำรวจสามารถควบคุมตัวเพื่อทำการสอบสวนได้ 48 ชั่วโมง โดยเป็นการขอขยายระยะเวลาเพิ่มเติมจากเดิม 24 ชั่วโมง

เมื่อทำการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จก็จะส่งสำนวนให้อัยการเพื่อพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่อาจฟ้องร้องได้เช่น ข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นความจริง การกระทำไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นเรื่องที่ไม่สมควรฟ้องอัยการจะสั่งยุติคดี (Classements sans suite) กรณีเป็นเรื่องเล็กน้อยที่ผู้ต้องหาไร้สารภาพหรือยอมจำนนต่อพยานหลักฐาน อัยการก็จะส่งต่อไปให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนคดีต่อไป

2) การสอบสวนในกรณีความผิดซึ่งหน้า กรณีการสอบสวนซึ่งหน้าจะใช้เฉพาะความผิดอุกฉกรรจ์ โดยมีวิธีการสอบสวนรวบรัดเป็นพิเศษ โดยเมื่อพบการกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าตำรวจฝ่ายคดีจะรีบแจ้งให้อัยการ (Procureur de La Republique) ทราบทันทีเพื่อให้อัยการพิจารณาว่าควรจะไปยังที่เกิดเหตุด้วยตนเองและออกคำสั่งตามสมควรหรือไม่ และตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรีบไปยังสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้าและทำการตามที่เป็นจำเป็นเพื่อรักษาพยานหลักฐานที่จะสามารถแสดงข้อเท็จจริง ยึดอาวุธ และเครื่องมือที่ได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด และเพื่อความจำเป็นในการสอบสวนตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจควบคุมบุคคลที่อาจจะให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือเห็นว่าเป็นต้องควบคุมตัวไปเพื่อตรวจสอบว่าผู้นั้นเป็นใคร โดยมีระยะเวลาควบคุมตัวเช่นเดียวกับการสอบสวนเบื้องต้น คือ 24 ชั่วโมง ถ้ามีหลักฐานหนักแน่นมากพอที่จะน่าเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็จะนำตัวไปยังอัยการแต่ถ้ายังความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้อีก ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตไปยังอัยการ ซึ่งอัยการมีอำนาจอนุมัติให้ควบคุมได้อีก 24 ชั่วโมง

เมื่อตำรวจฝ่ายคดีส่งสำนวนให้อัยการแล้ว การสอบสวนก็จะเป็นหน้าที่ของอัยการเพื่อให้ทราบว่าผู้นั้นเป็นใคร มีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดอย่างไร จากนั้นจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลทันทีหรืออย่างช้าที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง โดยศาลที่ได้รับเรื่องจะดำเนินการพิจารณาคดีทันที

there are one or more plausible reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence. He informs the district prosecutor of this when the police custody begins. The person under police custody may not be kept .more than twenty-four hours.”

นอกจากนี้ยังมีกระบวนการทำคดีเยาวชนแบบเร่งด่วน (Jugement a bref delai and comparution immediate) ซึ่งเป็นกระบวนการที่อัยการสามารถเร่งการทำคดีของเยาวชนที่มีอายุ 13-16 ปี ที่กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกระหว่าง 5-7 ปี และเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยที่มีอายุมากกว่า 16 ปีที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปีได้ เมื่ออัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10-60 วัน หรือกรณีที่อัยการเห็นว่าต้องการความเร่งด่วนมากขึ้นอีกเช่น คดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำโดยที่คดีเดิมยังอยู่ในชั้นตอนรอการพิจารณาคดี อัยการจะสั่งพิจารณาคดีทันที โดยการพิจารณาคดีจะทำภายใน 2 วัน

นอกจากนั้นประเทศฝรั่งเศสยังมีวิธีการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาลโดยแบ่งออกเป็น 2 วิธีดังนี้

1) การควบคุมตัวแบบปกติ โดยจะใช้สำหรับเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี ขึ้นไปและเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีที่มีโทษจำคุก 3 ปี ขึ้นไป โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นคดีร้ายแรงหรือไม่ สามารถถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้

2) การควบคุมตัวเยาวชนในคุกเยาวชน ซึ่งวิธีการที่สองนี้จะใช้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่บังคับควบคุมได้

แต่การควบคุมตัวของประเทศฝรั่งเศสนั้นให้ถือเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะใช้ซึ่งถ้าหากมีวิธีการอื่นก็ให้ใช้วิธีการที่เหมาะสมนั้นแทนการควบคุมตัวเด็กและการควบคุมตัวเด็กจะต้องอยู่ภายใต้ระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

สำหรับประเทศแคนาดา โดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมเป็นส่วนใหญ่ไม่มีการแสดงความคิดเห็นกันว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะเสียค่าใช้จ่ายสูง และไม่เกิดประโยชน์ที่แท้จริงแก่เด็กและเยาวชน ทั้งยังพบว่าเด็กและเยาวชนตอบสนองต่อกระบวนการที่ไม่เป็นทางการมากกว่าดังนั้น เมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับกุมโดยพนักงานสอบสวนแล้วกฎหมายให้อำนาจที่พนักงานสอบสวนควบคุมตัวเด็กและเยาวชนภายใน 24 ชั่วโมงเพื่อดำเนินการสอบสวน หาพยานหลักฐานต่าง ๆ แต่จะไม่เป็นคนแจ้งข้อกล่าวหาแต่จะทำรายงานเสนอต่อพนักงานอัยการ โดยระบุรายละเอียดแห่งการกระทำความผิด พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อพนักงานอัยการ โดยกฎหมายของประเทศแคนาดานั้นให้อำนาจแก่พนักงานตำรวจที่สามารถเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือนเด็กและเยาวชน หรือ พาเด็กและเยาวชนไปส่งที่บ้านและพูดคุยกับผู้ปกครอง หรือส่งเด็กให้ศูนย์ให้บริการของชุมชนเพื่อเข้าโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูโดยสมัครใจ หรือเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษสูงจะไม่ได้รับการเบี่ยงเบนคดี ซึ่งจะ

ถูกควบคุมตัวไว้รอการพิจารณาคดีโดยจะใช้เวลาตั้งแต่การถูกควบคุมตัวไปจนถึงศาลพิพากษา เป็นระยะเวลาถึง 18 เดือน ซึ่งทำให้เด็กนั้นต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่นานขึ้น

การควบคุมเด็กและเยาวชนก่อนการพิจารณาคดีของแคนาดานั้น มี 2 วิธี คือ การปล่อยตัวเด็กแบบมีประกัน และใช้โครงการสนับสนุนและกำกับดูแลอย่างเข้มข้น (Intensive support and supervision program) มาดูแลเด็กและเยาวชน

โดยระยะเวลาในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนของแคนาดานั้นกำหนดไว้ว่าตำรวจสามารถที่จะควบคุมตัวไว้กับพนักงานสอบสวนได้ 24 ชั่วโมงเพื่อทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานและทำรายงานเสนอต่อพนักงานอัยการโดยระบุรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยพนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจว่าจะแจ้งข้อกล่าวหาแก่เด็กและเยาวชนหรือไม่และดำเนินการสอบสวนต่อไป โดยการใช้อำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการจะคำนึงจากปัจจัย 2 อย่างคือ จากพยานหลักฐานมีความเป็นไปได้ว่าศาลสามารถตัดสินลงโทษเด็กและเยาวชนได้ และการฟ้องคดีจะมีประโยชน์ต่อสาธารณะ

จากการศึกษาทั้ง 3 ประเทศนั้นพบว่ามีระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ต่างกันและวิธีการจัดการกับความล่าช้าต่างกัน

โดยประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เคยมีปัญหาความล่าช้าแต่มีแนวทางการแก้ไขโดยการสร้างบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีโดยอิงจากการพิจารณาที่เกิดความล่าช้าในคดีของ Barker Case โดยได้ตราพระราชบัญญัติเร่งรัดการพิจารณาคดี เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้เกิดความรวดเร็วเพื่อเป็นการยืนยันถึงหลักประกันที่ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบทที่ 6 โดยกำหนดเวลามาตรฐาน (Time Standard Setting) สำหรับการพิจารณาคดีในแต่ละขั้นตอน โดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับกุม ไปจนถึงขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีว่าควรจะทำให้เสร็จภายในกี่วัน โดยกำหนดเวลามาตรฐานนั้นแยกระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ควบคุม และเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งระยะเวลาในกรณีที่ถูกควบคุมตัวนั้นใช้ระยะเวลาในกระบวนการควบคุมตัวไปจนถึงการตัดสินโทษ ใช้เวลาตั้งแต่ 20 วัน – 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจะใช้ระยะเวลาในกระบวนการควบคุมตัวไปจนถึงการตัดสินโทษตั้งแต่ 40 – 90 วัน

ส่วนประเทศฝรั่งเศส มีกระบวนการตั้งแต่นั้นขึ้นพนักงานสอบสวนไปถึงการพิจารณาคดีนั้นใช้เวลาค่อนข้างนาน แต่ก็ได้มีการจัดการ การทำคดีเยาวชนแบบเร่งด่วน มาเป็นความช่วยเหลือป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้อำนาจอัยการสามารถเร่งการทำคดีของเยาวชนที่มีอายุ 13 – 16 ปี ที่กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกระหว่าง 5-7 ปี และเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยที่มีอายุมากกว่า 16 ปี ที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปีได้เมื่อ

อัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10 – 60 วัน หรือกรณีที่อัยการเห็นว่าต้องการความเร่งด่วนมากขึ้นอีกเช่น คดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำโดยที่คดีเดิมยังอยู่ในขั้นตอนรอการพิจารณาคดี อัยการจะสั่งพิจารณาคดีทันทีโดยการพิจารณาคดีจะทำภายใน 2 วัน

ส่วนประเทศแคนาดานั้น กระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้น ตามพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนจะมุ่งเน้นไปที่การให้ใช้มาตรการอื่นแทนและการลงโทษจำคุกหรือกักขังให้ใช้เป็นทางเลือกสุดท้ายโดยพนักงานตำรวจนั้นมิมีบทบาทอย่างมากเพราะกฎหมายให้อำนาจใช้การเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมและโดยใช้วิธีการ ว่ากล่าวตักเตือน หรือพาเด็กและเยาวชน ไปส่งที่บ้านและพูดคุยกับผู้ปกครองหรือส่งเด็กและเยาวชนให้แก่ศูนย์ให้บริการของชุมชนซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อเข้าไปรณรงค์แก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยสมัครใจ โดยคดีที่พนักงานตำรวจเบี่ยงเบนออกไปนั้นจะเป็นคดีที่มีอัตราโทษน้อย ส่วนคดีที่มีอัตราโทษสูงจะไม่ได้รับการเบี่ยงเบนคดี ซึ่งจะถูกลควบคุมตัวไว้รอการพิจารณาคดีโดยจะใช้เวลาดังแต่การถูกควบคุมตัวไปจนถึงศาลพิพากษาเป็นระยะเวลาถึง 18 เดือน ซึ่งทำให้เด็กนั้นต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่นานขึ้น

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนตั้งแต่การถูกควบคุมตัวจนถึงการพิพากษาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนในต่างประเทศพบว่าแต่ละประเทศนั้นมีระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนฟ้องและชั้นพิจารณาคดีแตกต่างกันซึ่งแต่ละประเทศนั้นพบปัญหาในการพิจารณาคดีเด็กที่ล่าช้าแต่ก็ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนเป็นไปด้วยความรวดเร็วโดย ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติเวลามาตรฐานในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนไว้ในรัฐธรรมนูญโดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับกุมไปจนถึงขั้นตอนการพิพากษาพิพากษาคดีว่าควรจะทำให้เสร็จภายในกี่วัน โดยกำหนดเวลามาตรฐานนั้นจะแยกระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ควบคุม และเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งเด็กที่ถูกควบคุมตัวจะได้รับการพิจารณาคดีไวกว่าเด็กที่ไม่ถูกควบคุมตัว ส่วนประเทศฝรั่งเศสมีกระบวนการทำคดีเยาวชนแบบเร่งด่วน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้อำนาจอัยการสามารถเร่งการทำคดีของเยาวชนที่มีอายุ 13–16 ปี ที่กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกระหว่าง 5–7 ปี และเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยที่มีอายุมากกว่า 16 ปีที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปีได้ เมื่ออัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10–60 วัน หรือกรณีที่อัยการเห็นว่าต้องการความเร่งด่วนมากขึ้นอีกเช่น คดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำโดยที่คดีเดิมยังอยู่ในขั้นตอนรอการพิจารณาคดี อัยการจะสั่งพิจารณาคดีทันทีโดยการพิจารณาคดีจะทำภายใน 2 วัน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนของประเทศไทย และต่างประเทศพบว่าประเทศไทยนั้นยังมีปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนซึ่งพบว่ามีปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ล่าช้าซึ่งแต่ละประเทศก็มีวิธีทางแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปแต่สำหรับประเทศไทยนั้นเมื่อพิจารณาแล้วตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 78 เด็กและเยาวชนมีโอกาที่จะถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีนานถึง 60 วัน หรือ 90 วัน ขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ หรือเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวให้อยู่ภายใต้การควบคุมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีในสถานพินิจนั้นไม่ควรที่จะถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานาน โดยไม่จำเป็น เพราะเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ จะไม่มีทางรู้ชะตากรรมตนเอง ขาดอิสรภาพ และอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมในการกระทำความผิดจากคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานพินิจด้วยกันเอง และอาจถูกคนในสังคมตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมาก่อนเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม

นอกจากนี้การคัดฟ้องที่กำหนดในมาตรา 78 วรรคสองและวรรคสามนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปคัดฟ้องที่ศาลทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอับอายเพราะต้องปรากฏตัวต่อศาลหรือในกรณีเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจก็ต้องเดินทางมาศาลเพื่อให้พนักงานสอบสวนขอคัดฟ้องออกไปอีก ทำให้เด็กเกิดความอับอาย โดนเพื่อนล้อ และเสียการเรียน โดยไม่จำเป็น

4.3 เหตุผลความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน และการกำหนดเงื่อนไขในการคัดฟ้องคดีเด็กและเยาวชน และการให้อำนาจพนักงานอัยการ ในการเร่งรัดคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจ

ในปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนยังมีปัญหาที่กระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็วในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนโดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาเรื่องระยะเวลาการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ ตามมาตรา 78 ซึ่งจะต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจนานถึง 60 วัน หรือ 90 วันแล้วแต่อัตราโทษที่เด็กและเยาวชนนั้นกระทำความผิด และในการคัดฟ้องกรณีที่ไม่สามารถฟ้องคดีได้ตามกำหนดระยะเวลา 30 วันที่กำหนดในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง พนักงาน

สอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปยังศาลเพื่อขอทำการผ่าตัดฟองคืด ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนจะต้องปรากฏตัวต่อหน้าศาลและสังคมภายนอก และเด็กอาจถูกตีตราบาปจากคนในสังคมว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีตราบาป

จากปัญหาทั้ง 2 ประการที่กล่าวไว้ข้างต้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนระหว่างเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเพื่อรอพิจารณาคดีและ เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจนั้นควรได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วกว่าเด็กที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวเพราะถูกจำกัดอิสรภาพ และไม่สามารถรู้ได้ว่าชะตากรรมของตนเองนั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป และอาจเกิดการคบหาสมาคมกันภายในจนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบถ่ายทอดวิธีการกระทำความผิดต่อ ๆ กันไปในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจ และในการผ่าตัดฟองคืดเด็กและเยาวชนนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรมีบทบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษาทนายความ ดังนั้นเพื่อหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก จึงควรให้เป็นหน้าที่ระหว่างพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษาทนายความดำเนินการแทนเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันไม่ให้คนภายนอกมองเด็กและเยาวชนในแง่ลบและตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด ลดการปรากฏตัวในศาลหรือในที่สาธารณะให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็ว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กไม่ว่าจะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิขั้นพื้นฐานทั่วไปในฐานะที่เด็กเป็นประธานแห่งสิทธิที่ไม่อาจละเมิดได้และการคุ้มครองเด็กในกรณีที่เป็นผู้กระทำความผิดอาญาให้ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่สวัสดิภาพทั่วไปในฐานะที่เด็กคือประชากรซึ่งเป็นกำลังสำคัญและอนาคตของชาติและจะต้องให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นไปตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริงแต่เมื่อได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 78 นั้นพบว่า มีปัญหาในเรื่องของกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนจะนั้นมีระยะเวลาที่ยาวนานไม่ว่าจะเป็นกรณีของเด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวหรือเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยระยะเวลาที่จะต้องถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีนั้นจะขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิด ซึ่งถ้าหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนแต่ไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชนก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกิน 5 ปีขึ้นไป ก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลานานถึง 90 วัน โดยระยะเวลาในการรอการพิจารณาคดีทั้งสองกรณีนี้จะใช้กับทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและ เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้สถานพินิจ ในกรณีของการนำตัวเด็กและเยาวชน ไปศาลเพื่อขอคัดฟ้องในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการฟ้องได้ทันตามระยะเวลาในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง ซึ่งการนำตัวเด็กและเยาวชน ไปศาลเพื่อทำการคัดฟ้องนั้นจะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเรียนหรือการถูกสังคมตราว่าเป็นอาชญากร

เมื่อศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญานั้นพบว่าในประเทศไทยมีกฎหมายและอนุสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ลงนามและบัญญัติกฎหมายเอาไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเอาไว้คือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีในปี พ.ศ.2535 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในประเทศซึ่งตามอนุสัญญาว่า

ด้วยสิทธิเด็คนั้นได้กำหนดสิทธิของเด็กที่ควรได้รับซึ่งได้มีการกำหนดหลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดอาญา ในข้อ 37 โดยมีหลักประกันว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับการสนับสนุนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและจะต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า นอกจากนี้ยังได้ลงนามเข้าเป็นภาคยานุวัติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งได้กำหนดสิทธิที่จะไม่ถูกดำเนินคดีล่าช้าเกินสมควรเอาไว้ในข้อ 14.3 (C) และหลังจากที่ได้ลงนามเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาซึ่งมีผลทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายให้เป็นไปตามอนุสัญญาต่าง ๆ จึงได้ทำการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเน้นการคุ้มครองเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปวงชนชาวไทยและแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหมวดของการสอบสวนสามัญ ในมาตรา 134 /2 ที่กำหนดให้นำวิธีการสอบปากคำตามมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับในการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยอนุโลมซึ่งต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนจากการสอบสวน นอกจากนี้ยังได้บัญญัติสิทธิของเด็กไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ที่บัญญัติการคุ้มครองสิทธิเด็กไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเรื่องการปฏิบัติต่อเด็กจะต้องคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเอาไว้ และนอกจากนั้นยังได้ตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ขึ้น โดยกำหนดสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ในหมวดที่ 6 ในเรื่องของการสอบสวนคดีอาญา มาตรา 68 โดยกำหนดว่าเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนห้ามควบคุม คุมขัง กักขัง คุมประพฤติ หรือมาตรการอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน และการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายตามมาตรา 73 เพื่อทำหน้าที่แทนเด็กและเยาวชนเสมือนเป็นทนายความ และในเรื่องของการออกคำสั่งตามมาตรา 74 จะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญและการควบคุมหรือคุมขังให้ทำเป็นทางเลือกสุดท้าย แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยและนานาประเทศให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาว่า เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วจะต้องดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ไปด้วยความรวดเร็วและได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนมากเกินไป

เมื่อศึกษาถึงระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนตั้งแต่การถูกควบคุมตัวจนไปถึงการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนในต่างประเทศพบว่าแต่ละประเทศนั้นมียุทธศาสตร์ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนฟ้องและชั้นพิจารณาคดีแตกต่างกันซึ่งแต่ละประเทศนั้นพบปัญหาในการพิจารณาคดีเด็กที่ล่าช้าแต่ก็ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การพิจารณาคดี

เด็กและเยาวชนเป็นไปด้วยความรวดเร็วซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติเวลามาตรฐานในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนไว้ในรัฐธรรมนูญโดยนับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับกุมไปจนถึงขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีว่าควรจะทำให้เสร็จภายในกี่วันโดยกำหนดเวลามาตรฐานนั้นจะแยกระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ควบคุม และเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งเด็กที่ถูกควบคุมตัวจะได้รับการพิจารณาคดีไว้มากกว่าเด็กที่ไม่ถูกควบคุมตัว สำหรับเด็กที่ถูกควบคุมตัวเร็วสุดนั้นใช้เวลาเพียงแค่ 20 วันและอย่างช้าสุดจะใช้เวลาไม่เกิน 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้นถ้านับระหว่างการถูกปล่อยตัวจนถึงมีคำพิพากษานั้นใช้เวลาเพียง 40 วัน และอย่างช้าสุดคือ 90 วัน โดยระยะเวลาตามมาตรฐานที่กำหนดนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละศาลที่จะเลือกใช้มาตรฐานใด สำหรับประเทศฝรั่งเศส มีกระบวนการทำคดีเยาวชนแบบเร่งด่วน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้อำนาจอัยการสามารถเร่งการทำคดีของเยาวชนที่มีอายุ 13-16 ปี ที่กระทำความผิดที่มีโทษจำคุกระหว่าง 5-7 ปี และเยาวชนที่เป็นผู้ต้องสงสัยที่มีอายุมากกว่า 16 ปีที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปีได้ เมื่ออัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบสวนคดีนั้นต่อ โดยการพิจารณาคดีในชั้นศาลจะเกิดขึ้นหลังจากการสั่งการของอัยการภายในระยะเวลา 10-60 วัน หรือกรณีที่อัยการเห็นว่าการความเร่งด่วนมากขึ้นอีกเช่น คดีที่เยาวชนกระทำความผิดซ้ำโดยที่คดีเดิมยังอยู่ในขั้นตอนรอการพิจารณาคดี อัยการจะสั่งพิจารณาคดีทันที โดยการพิจารณาคดีจะทำภายใน 2 วัน สำหรับประเทศแคนาดานั้น กระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนนั้น ตามพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนจะมุ่งเน้นไปที่การให้ใช้มาตรการอื่นแทนและการลงโทษจำคุกหรือกักขังให้ใช้เป็นทางเลือกสุดท้ายโดยพนักงานตำรวจนั้นมีบทบาทอย่างมากเพราะกฎหมายให้อำนาจให้การเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมและโดยใช้วิธีการ ว่ากล่าวตักเตือน หรือพาเด็กและเยาวชนไปส่งที่บ้านและพูดคุยกับผู้ปกครอง หรือส่งเด็กและเยาวชนให้แก่ศูนย์ให้บริการของชุมชนซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อเข้าโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยสมัครใจ โดยคดีที่พนักงานตำรวจเบี่ยงเบนออกไปนั้นจะเป็นคดีที่มีอัตราโทษน้อย ส่วนคดีที่มีอัตราโทษสูงจะไม่ได้รับการเบี่ยงเบนคดี ซึ่งจะถูกลงโทษจำคุกไว้รอการพิจารณาคดีโดยจะใช้เวลาตั้งแต่การถูกควบคุมตัวไปจนถึงถึงศาลพิพากษาเป็นระยะเวลาถึง 18 เดือน ซึ่งทำให้เด็กนั้นต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่นานขึ้น

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศพบว่าประเทศไทยนั้นยังมีปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนซึ่งพบว่ามีปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ล่าช้าซึ่งแต่ละประเทศก็มีวิธีทางแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปแต่สำหรับประเทศไทยนั้นเมื่อพิจารณาแล้วตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

มาตรา 78 เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีโอกาสที่จะถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีนานถึง 60 วัน หรือ 90 วัน ขึ้นอยู่กับอัตราโทษที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจหรือเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวให้อยู่ภายใต้การควบคุมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอการพิจารณาคดีในสถานพินิจนั้นไม่ควรที่จะถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานานโดยไม่จำเป็น เพราะเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจจะไม่มีทางรู้ชะตากรรมตนเอง ขาดอิสรภาพ และอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมในการกระทำความผิดจากคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานพินิจด้วยกันเอง และอาจถูกคนในสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมาก่อนเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม

เหตุผลความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน และกำหนดเงื่อนไขในการคัดฟ้องคดีเด็กและเยาวชน

ในปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนยังมีปัญหาที่กระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็วในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนโดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาเรื่องระยะเวลาการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ ตามมาตรา 78 ซึ่งจะต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจนานถึง 60 วัน หรือ 90 วันแล้วแต่อัตราโทษที่เด็กและเยาวชนนั้นกระทำความผิด และในการคัดฟ้องกรณีที่ไม่สามารถฟ้องคดีได้ตามกำหนดระยะเวลา 30 วันที่กำหนดในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปยังศาลเพื่อขอทำการคัดฟ้องคดี ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนจะต้องปรากฏตัวต่อหน้าศาลและสังคมภายนอก และเด็กอาจถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีตรา

ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนระหว่างเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเพื่อรอพิจารณาคดีและ เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจนั้นควรได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วกว่าเด็กที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวเพราะถูกจำกัดอิสรภาพ และไม่สามารถรู้ได้ว่าชะตากรรมของตนเองนั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป และอาจเกิดการ คบหาสมาคมกันภายในสถานพินิจจนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบถ่ายทอดวิธีการกระทำความผิดต่อ ๆ กันไปในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจ และในการคัดฟ้องคดีเด็กและเยาวชนนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรมีบทบัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและที่ปรึกษาทนายเพื่อป้องกันไม่ให้คนภายนอกมองเด็กและเยาวชนในแง่ลบและตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด ลดการปรากฏตัวในศาล

หรือในที่สาธารณะ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ถูกพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ไวขึ้น ให้สอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องได้รับการดำเนินคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะด้วยการจับเพราะเหตุกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือเด็กและเยาวชนมาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนและส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาภายใน 30 วัน ถ้าหากส่งสำนวนไม่ทันสามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องออกไปได้อีก ซึ่งถ้าหากเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชนก็ต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลาจนถึง 60 วัน ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษเกิน 5 ปีขึ้นไป ก็จะต้องรอการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลาจนถึง 90 วัน โดยระยะเวลาในการรอการพิจารณาคดีทั้งสองกรณีนี้จะใช้กับทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและ เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ นอกจากนี้หากพนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการได้ทันตามกำหนดเวลาในมาตรา 78 วรรคหนึ่ง จะต้องทำการคัดฟ้องออกไปโดยการคัดฟ้องนั้นจะต้องนำตัวเด็กและเยาวชนไปที่ศาล

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญาและศึกษาระยะเวลาในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามกฎหมายต่างประเทศและวิเคราะห์ผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจว่ามีผลกระทบอย่างไรหากได้รับการพิจารณาคดีที่ล่าช้าเพื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้เป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้มากขึ้นซึ่งหลังจากที่ทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ โดยมีใจความดังนี้

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องของปัญหาระยะเวลาในการดำเนินคดีที่มีความล่าช้าและไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจเพื่อรอการพิจารณาคดีจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวโดยกำหนดกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ไวขึ้น เพื่อให้สอดคล้องและเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนและ

สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและกฎหมายระหว่างประเทศฉบับอื่น ๆ ที่กำหนดให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว

“มาตรา 78/1 ในกรณีที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและได้กระทำความผิดในอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปีหรือความผิดในอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดให้จำคุกเกินห้าปี ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนโดยเร็วและส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ

เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนห้ามมิให้ผิดฟ้องเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ”

2) ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับผลกระทบในการถูกจำกัดอิสรภาพเหมือนเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ แต่ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็นเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนและทำให้เด็กและเยาวชนได้ออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขและกลับตัวเป็นคนดีได้ นอกจากนี้หากพนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง บิดา มารดาหรือผู้ปกครองจะต้องนำตัวเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการผิดฟ้อง จะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเรียนหรือการถูกสังคมตีตราว่าเป็นอาชญากรอีกทั้งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องเสียเวลา เสียเงิน ขาดรายได้โดยไม่จำเป็นเพื่อที่จะพาเด็กและเยาวชนไปศาลเพื่อทำการผิดฟ้อง โดยแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 78 โดยมีใจความดังนี้

มาตรา 78 “ในกรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกศาลสั่งตามมาตรา 73 วรรคหนึ่งที่กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปีและความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกินห้าปีให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวัน

ในกรณีที่ไม่สามารถฟ้องเด็กและเยาวชนนั้นต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาในวรรคหนึ่งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอผิดฟ้องได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในการฝึกซ้อมตามวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจฝึกซ้อมต่อศาล
ที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นได้และให้ที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและ
เยาวชนดำเนินการแทนเด็กและเยาวชน”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก. “กฎหมายสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกลิดรอนเสรีภาพ.” <http://www.djop.go.th/law/2012-06-30-16-03-00/item/163-1>, 22 สิงหาคม 2563.

กองนิติกร สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร : หจก. เทพเพ็ญวานิชย์, 2547.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาดิ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์ (คณะผู้แปล). มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม, 2547.

กิติพัฒน์ นนทปัทมกุลย์. “ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก : แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 1789.” จาก NHRC : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ-สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (เอกสารเผยแพร่), 20 มีนาคม 2564.

คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.

คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.

คณิต ฅ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญากฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2554.

จิราวัฒน์ เข้มชัยพร. “การคุ้มครองสิทธิเด็กโดยหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตามมาตรา 3(1) แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2511.

- บุญเพราะ แสงเทียน. คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษร, 2540.
- ปกป้อง ศรีสนิท. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2563.
- ปพนธีร์ ธีระพันธ์. “แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดี ในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชน เป็น
ผู้กระทำความผิด.” วารสารนิติศาสตร์. (มิถุนายน 2561) : 365.
- พิชญ์สินี วงศ์ปราโมทย์. “ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาล
เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว.” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557.
- ไพรัช บวรสมพงษ์. “การคุ้มครองเด็กผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กับประโยชน์
สูงสุดของเด็ก.” วิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทาง
อาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.” วารสารนิติ รัฐกิจ และ
สังคมศาสตร์. ฉบับที่ 2. ปีที่ 3. (2562) : 127.
- ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทาง
อาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.” วารสารนิติ รัฐกิจ และ
สังคมศาสตร์. ฉบับที่ 2. ปีที่ 3. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562) : 12.
- มาตาลักษณ์ เสรมธากุล. งานวิจัยหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุด
ของเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและ
เยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2551.
- วัชริน ปัจเจกวิญญูสกุล. “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัวเพื่อตอบสนองการ
คุ้มครองเด็กเยาวชนและครอบครัว.” รายงานวิจัยโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การยู
นิเซฟประจำประเทศไทย, 2544.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตาม
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.” ตุลพาห. เล่ม 5. ปีที่ 41. (กันยายน-ตุลาคม 2537) : 19.

- วิชัย ศรีรัตน์ และบรรณาธิการ โดย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา. สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา, 2546.
- วิชา มหาคุณ. การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัว (เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2546). กรุงเทพมหานคร : สถาบันกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, 2542.
- สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. รายงานการเสวนาทางวิชาการ “รัฐบาลจะให้การคุ้มครองสิทธิเด็ก อย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.
- สมพงษ์ จิตระดับ และอัญมณี บุญเชื้อ. สิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพลรส จำกัด, 2551.
- แสวง บุญฉิมเฉลิมวิภาส. หลักกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5 [แก้ไขเพิ่มเติม]. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.
- หยุด แสงอุทัย. “การวินิจฉัยปัญหาคดีอาญา.” บทบัญญัติ. เล่มที่ 11. (2483) : 214.
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายศาลเด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานประชานิติ จัดพิมพ์, 2494.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย.” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ฉบับพิเศษ. ปีที่ 10. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562) : 273-274.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561).
- อิงอร จินตนาเลิศ. “กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- อุทัย อาทิวา. หนังสือรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส หัวข้อ “สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส.” กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินติ้ง, 2554.

ภาษาต่างประเทศ

“Rights under the Convention on the Rights of the Child,” UNICEF. <https://www.unicef.org/crc/>,
27 September 2020.

Brenda S. Griffin and Charles T. Griffin. Juvenile Delinquency in Perspective. Harper and Row,
1978.

Dean John Champion. The Juvenile Justice System-Delinquency Processing and the law. USA:
n.p., 2007.

Ex Parte Crouse, Retrieved on January 24, <http://www.fafs.org/childhood/Co-Fa/Ex-Parte-Crouse.html>.

From Juvenile Justice in France. by France Ministry of Foreign and European Affairs. from http://www.ambafrance-nz.org/IMG/pdf/VA_-_juvenile_justice.pdf, 19 January 2021.

Harvey R. Sorkow, “Best Interests of the Child: By Whose Definition,” *Pepperdine Law Review*,
Vol. 18, (1991) : 357-358.

Jay L. Himes. “State Parens Patriae Authority: The Evolution of the State Attorney General’s
Authority” in *The Institute for Law and Economic Policy Symposium*,” 1-2. 23-24
April 2004. Miami, Florida. 2004.

Richard Lawrence and Craig Hemmens. History and development of the juvenile court and justice
process. SAGE Publications Inc. 2008.

The John Howard Society of Alberta. *Youth Criminal Justice Act–Handbook*, 2012.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ธรรมภณ อยู่ศิริ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2560 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พนักงานพัฒนาหนี้ 4 ธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่

